

Janne Könönen

NUOREN TASAVALLAN KAITSELMUKSELLINEN TEHTÄVÄ

**“Manifest Destiny” ja Yhdysvaltain kansallinen
identiteetti historian, rodun ja uskonnon näkökulmasta
Democratic Review ja Whig Review -lehdissä 1845-1852**

Yleisen historian pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Historian laitos 2002

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

HUMANISTINEN TIEDEKUNTA

HISTORIAN LAITOS

JANNE KÖNÖNEN

“Manifest Destiny” ja Yhdysvaltain kansallinen identiteetti historian, rodun ja uskonnon näkökulmasta Democratic Review ja Whig Review -lehdissä 1845-1852

YLEINEN HISTORIA

PRO GRADU

Lokakuu 2002

108 s.

Tiivistelmä:

Sisällissotaa edeltäneen mantereellisen laajentumisen aikakautta Yhdysvaltain historiassa on totuttu kuvaamaan “Manifest Destiny” -käsitteen kautta. “Manifest Destiny” mukaisen ajattelun on nähty tarkoittavan Kaitseimuksen tai Jumalan Yhdysvalloille antamaa kansallista tehtävää työntää rajoja väistämättä yhä kauemmas ja viedä näin sivistystä eteenpäin.

Tässä tutkimuksessa “Manifest Destinyä” ja sen aikakautta on lähestytty kansallisen identiteetin tutkimuksen kautta. Lähdeaineistoa on peilattu kansallisen identiteetin tutkimukselle keskeisten “historian”, “rodun” ja “uskonnon” problematisoinnin kautta. Huomio on keskittynyt myös käsitteistöön, jota tutkimuskohteena ovat aikakauslehdet Democratic Review ja Whig Review, käyttivät laajentumispolitiikkaa kuvatessaan.

Näyttää siltä, että varsinkin Yhdysvaltain historiantutkimuksessa vähälle huomiolle jääneen kansallisen identiteetin ja sen käsitteistön tutkimus ovat varsin hedelmällisiä “Manifest Destinyä” selitettäessä. Kuvaukset “historiasta”, “rodusta” sekä “uskonnosta” ovat oleellinen osa aikakauslehtien laajentumispolitiikan käsitteistöä. Koska lehdet ovat kahden kilpailevan puolueen, demokraattien ja whigien äänenkannattajia, ne poikkeavat jonkin verran käsitteistöltään ja käsitteiden merkityksiltään toisistaan.

Sisällissotaa edeltäneen amerikkalaisen yhteiskunnan rajut muutospaineet ja epävarmuus omasta kansallisesta identiteetistä heijastuivat tämän lähdeaineiston perusteella “Manifest Destiny” laajentumispolitiikkaan. Samalla kun aikakauslehdet kirjoittivat toisista kansoista ja kulttuureista, he

kirjoittivat myös amerikkalaisuudesta sekä siitä, millaisena ne oman kansallisen identiteettinsä näkivät. Molempien palstoilla näkyy halua muokata kansallista itseymmärrystä omien mieltymysten mukaiseksi “historiaa”, “rotua” ja “uskontoa” käyttäen.

Asiasanat:

Yhdysvallat - historia - 1800-luku - kansallinen identiteetti - rotu - uskonto

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
1.1. “Manifest destiny” ja aikaisempi tutkimus	5
1.2. Kansallinen identiteetti: teorit ja historiantutkimus	11
1.3. Tutkimuskysymykset	16
1.4. Lähteet	19
2. IDENTITEETIT JA EKSPANSIO ITSENÄISTYNEESSÄ AMERIKASSA	24
3. MAAILMANHISTORIAN KÄÄNNEKOHTA	30
3.1. Historian karkulaiset	30
3.2. Yhdysvaltain historian perusmyytit	36
3.3. Suuri sivilisaatio esikuvana	41
3.4. Anglosaksisen sivilisaation kärki ja historian keskus	47
4. VIRHEETTÖMÄSTI SEKOITTUNUT VEREMME	56
4.1. Genesisestä geneettisyyteen	56
4.2. Vapaan rodun lähetystehtävä	59
4.3. Anglosaksinen vai amerikkalainen rotu?	64
5. MEIDÄN VALOSTAMME TE SAATTE VALON	75
5.1. “Toinen Israel” vai “mallitasavalta”?	75
5.2. “Kaitselmus” ja Amerikka	84
5.3. Amerikan missio vastaan petetty missio	91
6. KUINKA TULKITA “MANIFEST DESTINYÄ”?	98
LÄHTEET	102

1. JOHDANTO

1.1. “Manifest destiny” ja aikaisempi tutkimus

“Why are our people so different from
the rest of the world? What is our origin?”¹

Näin pohdiskeli amerikkalainen kirjallinen aikakauslehti² *The United States Democratic Review*³ lokakuun numerossaan vuonna 1859, otsikon “The American people, who and what they are?”, alla. Lehti oli vaikeuksissa taloudellisten syiden takia, kyseinen numero jäi sen viimeiseksi. Samaisena vuonna *The Democratic Review* lakkautettiin. Myös Yhdysvallat oli suuren kriisin edessä: alkuvuodesta 1861 useita etelävaltioita erosi unionista ja perusti itsenäisen konfederaation, mikä johti sisällissodan syttymiseen myöhemmin samaisena vuonna.

Amerikkaa ja amerikkalaisuutta käytän tässä työssä Yhdysvaltojen ja yhdysvaltalaisuuden synonyyminä. Kanadaa ja Etelä-Amerikkaa väheksymättä Yhdysvallat on aina ollut mantereen vahvin valtio ja määritellyt pitkälti sen, mikä yleisessä kielessä ymmärretään amerikkalaiseksi elämäntavaksi ja “amerikkalaisuudeksi”. Kyseessä on hieman samantapaisen kulttuurisen vaikutusvallan antama käsitteellinen harha kuin se, että puhuessamme Englannista tarkoitamme yleensä Britanniaa, joka koostuu kuitenkin neljästä omalaatuisesta alueesta: Englannista, Walesista, Skotlannista ja Pohjois-Irlannista. Yhdysvaltojen usealle elämäntavalle ulottuva hegemonia on tietysti mielessä ollut vielä suurempaa kuin englantilaisten: Pohjois-Amerikan kahdesta valtiosta vahvempi on ominut tai saanut koko valtavan läntisen mantereen nimen itselleen; yhdysvaltalaiset itsekin käyttävät itsestään Amerikan ja amerikkalaisten nimityksiä.

Sisällissotaa edeltävää aikaa pidetään historiantutkimuksessa ekspansion ja amerikkalaisen kulttuurin rakentamisen aikakautena, jolloin Yhdysvallat laajeni mantereellisesti Tyynenmeren rannikolle saakka ja hahmottui yhä selvemmin eurooppalaisuudesta poikkeavaksi, omaksi

1

USMDR, artikkelissa “The American people, who and what they are”, 1859, 43:2, 271.

2

“Literary magazine” on tässä työssä suomennettu “kirjalliseksi aikakauslehdiksi”.

3

Democratic Review’n kokonimi oli *The United States Magazine and Democratic Review*, mutta käytän siitä lyhennettyä muotoa. Lehti ryhtyi itsekin käyttämään tammikuusta 1852 nimeä “*The Democratic Review*”.

kokonaisuudekseen. Kyse oli hyvin vitaalisesta ja voimakkaasti eteenpäin pyrkivän amerikkalaisuuden aikakaudesta, jolloin lännen rajaseutujen merkitys politiikassa kasvoi ja kysymys amerikkalaisuuden omaperäisestä olemuksesta nousi esiin. Amerikkalaiset uudisasukkaat vaativat äänekkäästi liittovaltiota laajentamaan heidän omistuksiaan yhä uusille ja uusille alueille lännessä. Lisäksi amerikkalaiset kansalaissotilaat, filibusterit, tekivät omia interventioitaan vuosisadan alussa anastaen mm. Länsi-Floridan alueet kuuluviksi Yhdysvaltoihin. Filibusterit jatkoivat hyökkäyksiään aina Nicaraguaan ja muihin Keski-Amerikan maihin saakka.⁴

Toisten alueiden anastaminen, oli sitten kyse intiaanien, jotka eivät edes ymmärtäneet maanomistusta sivistyskansojen tavoin, tai toisen valtion omistuksista, herätti kysymyksen toiminnan moraalista. Mikä oli Yhdysvaltojen oikeus laajentua toisten kustannuksella? 1845 keskustelu kävikin vilkkaana paitsi samaisena vuonna Yhdysvaltojen liittovaltioon liittyneen Teksasin asemasta, myös Meksikolle kuuluneiden, Teksasista länteen sijoittuvien alueiden omistuksesta, sekä brittien kanssa kiistellystä Oregonista. Erityisen kiivaaksi “manifest destiny” -retoriikka ja sen vastustaminen kävivät, kun Yhdysvallat ekspansionistisen presidenttinsä James K. Polkin johdolla käytännössä aloitti sodan Meksikoa vastaan (1846-1848)⁵. Sodan aikana Yhdysvallat valloitti Meksikon pääkaupungin Mexico Cityn ja keskusteli koko naapurimaan liittämistä itseensä. Kiivaan poliittisen väittelyn jälkeen ajatuksesta luovuttiin.

Yhdysvaltalaisen ekspansion perusteluksi historiantutkimuksessa viitataan toimittaja John L. O’Sullivanin *The Democratic Review* -lehdessään vuonna 1845 käyttämään käsitteeseen “manifest destiny” (suom. “ilmeinen kohtalo”). Suomalaisessa tutkimuskirjallisuudessa “manifest destinystä” käytetään myös nimeä “kutsumuskohtalo”, mutta tässä työssä käytän alkuperäistä englanninkielistä käsitettä. Sen käyttö on yleisempää myös suomalaisissa tutkimuksissa ja puolustaa paikkaansa tässä käsitehistoriaan suuntautuvassa tutkimuksessa, jossa nimenomaan tutkitaan alkuperäisten käsitteiden muutoksia. Kalle Salo on käyttänyt myös suoraa käännöstä “ilmeinen kohtalo”.⁶ Vuonna 1846 myös O’Sullivanin toimittaman *Morning News* -lehden

4

Filibustereiden ja “manifest destinyn” yhteydestä Brown 1980. Amerikkalainen William Walker toimi hetken jopa Nicaraguan diktaattorina.

5

Polk katsoi Meksikon hyökänneen Yhdysvaltoihin, mutta käytännössä hän oli itse komentanut joukkonsa Rio Grandelle, jota Meksikon parlamentti ei ollut hyväksynyt rajalinjaksi. Meksikon mukaan rajalinja kulki virallisesti pohjoisempaan, Nuecesjoella. Ks. Merk 1978, 359-362.

6

Helo 1995, 73. Salon käännös Claude Julienin teoksessa *Imperiumin kasvot* 1970, 66.

palstoilta varsinaisen popularisoitumisensa aloittaneen termin nähdään kuvaavan ajattelua, jossa Yhdysvalloilla oli “Kaitselmuksen” sille antama tehtävä laajentaa alueitaan. “Manifest destiny” mukainen ajattelu näki, että amerikkalaisten nimenomainen *kohtalo* oli laajentua länteen ja ulottaa sinne vaikutuksensa: Jumala oli antanut tällaisen mission amerikkalaisille ja Yhdysvallat oli näin jo lähtökohtaisesti määrätty työntämään kansallisia rajojaan yhä kauemmas. Varsin usein historiantutkimus on ymmärtänyt “manifest destiny” -käsitteen kuvaavan myös kokonaista *ajattelutapaa*, jonka ajallinen jatkuvuus on tosin kiistanalaista. Yleisesti katsotaan, ettei O’ Sullivan keksinyt “manifest destiny” painotuksia, vaan hän antoi vain ajattelutavoille nimen.

“Manifest destinylla” perustellun väistämättömän tehtävän mukaisesti anastettiin Teksasin, Oregonin, Uuden Meksikon ja Kalifornian alueet. O’ Sullivan käytti “manifest destiny” -käsitettä alun perin kysymyksessä, joka koski Teksasin liittymistä Yhdysvaltoihin, mutta käsite levisi myöhemmin tarkoittamaan myös muita alueliitoksia. Poliitiikan kielessäkin “manifest destiny” yleistyi melko nopeasti. Se oli etenkin demokraattipuolueen lempilapsi, mutta myös yksittäiset Whig-puolueen kannattajat argumentoivat “manifest destiny” -käsitettä käyttäen ja sen ajattelutapoja noudattaen.⁷

“Manifest destiny” -käsitettä on historiantutkimuksessa lähestytty usealta eri suunnalta. Käsitteen mukaisia ajattelutapoja on pyritty selvittämään yleensä jossakin suuremmissa viitekehyksissä, tutkimalla “manifest destinyä” jonkin toisen tutkimussuuntauksen sisällä. Materialistisen historiankirjoituksen suosikkeja on ollut “manifest destiny” selittäminen taloushistoriallisella determinismillä⁸. Suosituimpia ovat kuitenkin olleet nationalistiset ja imperialistiset selitykset: Albert K. Weinberg tulkitsi klassisessa tutkimuksessaan vuonna 1935 “manifest destiny” ennen muuta nationalistisen ekspansion käsitteen kautta.⁹ Weinbergin mukaan “manifest destinyä” tuli lähestyä osana yhdysvaltalaisen kansallistunteen, nationalismin, kehitystä. Weinberg ja myöhempikin nationalismin tutkimus ovat myös erottaneet toisistaan “sisäänpäinkääntyneen” nationalismin ja “ulospäinkääntyneen” nationalismin. Jälkimmäinen on nähty ensimmäisen lapsena,

7

The New Encyclopaedia Britannica vol. 7, 1989. Myös The Oxford English Dictionary määrittelee nimenomaan O’ Sullivanin kehittäneen “manifest destiny” käsitteen. The Oxford English Dictionary, vol. IX, 1989.

8

Helo 1995. 72.

9

Albert K. Weinberg: *Manifest destiny; a study of nationalist expansionism in American history*, 1935.

mutta kuitenkin ajattelutavoiltaan poikkeavana, lähetystehtävän, sisältävänä.¹⁰ Weinberg kiinnitti tutkimuksessaan huomiota myös niihin moraalisiin ja kansainvälisen lain teoreetikoilta nouseviin kysymyksiin, kuten kansojen lakiin, joita “manifest destinyn” julistajat joutuivat selittämään parhain päin.

Eniten keskustelua on kuitenkin herättänyt “manifest destinyn” suhde imperialismiin, valtiolliseen pyrkimykseen lisätä vaikutusvaltaa omien rajojen ulkopuolella: Frederick Merk kuvasi vuoden 1963 klassisessa teoksessaan¹¹ imperialismiin “manifest destinyn” antiteesiksi. Tämä tarkoittaa sitä, että Merkin mielestä läntisen ekspansion aikaa ei tulisi sekoittaa 1800-luvun lopun imperialistiseen kauteen Yhdysvaltain historiassa, vaan varsinainen “manifest destiny” -käsitteen tarkoittama ajattelu sai käyttövoimansa länteen suuntautuneesta muuttoliikkeestä ja lähetystehtävästä (mission), jonka idealistisena päämääränä oli amerikkalaisten arvojen vieminen eteenpäin. “Manifest destiny” oli näin lähempänä kontinentalismia, Amerikan mantereen sisälle ulottuvaa laajentumishalua, kuin ylimantereellista imperialismia.

Lisäksi Merkin mukaan “todellinen” amerikkalainen missio, joka oli hengissä vielä 1900-luvullakin, oli myös eri asia kuin se argumentaatio, joka ymmärretään “manifest destiny” -käsitteen kautta. Kontinentalismi sen paremmin kuin imperialismikaan eivät hänen mukaansa olleet koskaan “todellisia kansallisen hengen ilmauksia”¹². “Manifest destinyn” käsite kuvaa ylimielistä ja muita alistavaa ajattelutapaa, jota “todellinen” ja yleisimmin hyväksytty amerikkalainen tehtävä ei olemukseltaan koskaan ollut. Hänen tutkimuksensa tulkitsee myös “manifest destiny” -käsitteen mukaisen argumentoinnin nauttineen vain pienten piirien kannatusta.

13

Näin Merk siis erottaa amerikkalaisen kansallisen mission historiasta kolme erilaista ajattelutapaa: kontinentalismin, imperialismiin ja “manifest destinyn”. Samalla näkemys “todellisesta”

10

Weinberg 1963, 12. Kemiläinen www.tsv.fi/ttapaht/992/kemilainen.htm. Kemiläinen käyttää “universaalinationalismin” käsitettä puhuessaan lähetystehtävästä. 22.10.2002

11

Frederick Merk: *Manifest destiny and mission in American history; a reinterpretation*, 1963.

12

“never true expressions of the national spirit”. Merk 1983, 261.

13

Merk 1983, 256 - 257, 261 - 26; Sanford 1974, 6 - 7, 12.

amerikkalaisesta kansallisesta tehtävästä muodostuu erittäin positiiviseksi. Suuresti arvostettua Merkin teoriaa vastaan on esittänyt vastaväitteensä mm. Denna F. Fleming. Hänen mukaansa “manifest destiny” ei voi irroittaa imperialismiin käsitteestä, vaan 1800-luvun alun ja lopun ilmiöt olivat tismalleen samaa imperialistista alkuperää.¹⁴ Suomalaisista tutkijoista Ari Helo on myös esittänyt epäilyksiä Merkin teoriaa kohtaan. Merk ei kykene selittämään sitä, miksi Yhdysvallat laajeni koko 1800-luvun ekspansionistisena suurvaltana, jos kerran “manifest destiny” ja muu toisten alueiden valloittaminen ei ollut osa “oikeaa”, hyvää tarkoittavaa amerikkalaista kansallista “missiota”. Helo näkeekin Merkin teorian aikansa lapsena: Woodrow Wilsonin jälkeinen aika korosti ihmisoikeuksien doktriinia, ja Yhdysvaltain historiankirjoitukseen pesiytyi “oikean” lähetystehtävän näkökulma, joka piti “manifest destinyä” nuoren kansakunnan viattomana harhaoppina.¹⁵

“Manifest destinyn” ajoituksestakin historioitsijat ovat esittäneet hyvin toisistaan poikkeavia tulkintoja: äärimmäisiä ovat tulkinnat, joista toisen mukaan “manifest destinylle” tyypillisillä ajattelutavoilla on tosiasiasa ollut vain vähän vaikutusta historiallisen todellisuuden kulkuun, ja toinen, joka katsoo ajattelutavan piirteiden ulottuvan ensimmäisistä puritaanasukkaista aina Vietnamin sodan Yhdysvaltoihin¹⁶. Etenkin jälkimmäisessä on nähtävissä pyrkimys luoda “manifest destiny” -käsitteen avulla Yhdysvaltain historiaa mahdollisimman laajasti selittävä “suuri kertomus”, kokonaisvaltainen kuva amerikkalaisesta olemuksesta.

Ari Helo on artikkelissaan¹⁷ etsinyt “manifest destinyille” idealistista selitystä. Klassisen tasavaltalaisuuden näkökulmasta hän näkee 1800-luvun puolivälin ja saman vuosisadan lopun ekspansionismin erilaisina ja kyseenalaistaan “mission” eli lähetystehtäväteessin ekspansion yleisselityksenä. Helon teoriassa, joka ei valitettavasti pohjautu kovin laajaan alkuperäislähteiden analysointiin, painottuu näkemys vuosisadan puolivälin laajentumisesta länsimaisen sivistyksen

14

Sanford 1974, 7 - 8, 12. Muista lähestymistavoista mainittakoon Reginald Horsmanin tutkimus (1981) , jossa hän jäljitti “manifest destinyn” yhteyksiä rasismiin.

15 Helo 1995, 75 - 76, 121.

16 Sanford 1974, 1; Helo 1995, 75.

17

“Monroen opin maaginen ympyrä. Tasavaltalaisen imperiumin ihanne yhdysvaltalaisen valloitusotien aatehistoriassa 1776 - 1900.” Historiallinen arkisto 105, Merja Lahtinen (toim.) 1995. Helon teesit pohjaavat J. G. A Pocockin tulkintoihin tasavaltalaisen tradition ja englantilaisen parlamentarismien väistämättömästä ristiriitaisuudesta.

sisäisten ristiriitojen, kuten Eurooppa/Amerikka -vastakkainasettelun, seurauksena. Laajentuminen on Helon näkökulmassa tasavaltalaisuuden oppihistoriasta nouseva vastavoima Euroopan monarkistisuudelle, tasavaltalaista eetosta, joka peittää valistus-ajatuksella ihmiskunnan ykseydestä alleen. Ajatus tehtävästä toteuttaa maailmanlaajuisia sivilisoitumisprosesseja olisi amerikkalaisessa ekspansiossa näin alkanut Helon mukaan vasta vuosikymmenen lopulla. Hänen artikkelinsa on kuitenkin varsin suppea (50 s.), periodi ajallisesti pitkä (1776 - 1900), eikä hän anna paljonkaan painoa “manifest destinyn” rodullisille tai uskonnollisille argumenteille. Reginald Horsmanin näkemykset myöhempien rotuteorioiden varhaisesta esiintymisestä “manifest destiny” -retoriikassa hän suorastaan tyrmää¹⁸. Lisäksi klassisen tasavaltalaisuuden näkökulmasta ei ole mahdollista tutkia yhteyttä kansallisen identiteetin ja “manifest destinyn” välillä. Kansallisen identiteetin kysymykseen Helo tosin viittaa muutaman kerran, mutta ei laita painoa kansallisen itseymmärryksen olemassaololle sisällissotaa edeltäneessä Amerikassa¹⁹.

“Manifest destiny” ei siis ole yksiselitteinen käsite, eikä yksiselitteistä konsensusta sen sisällöstä, merkityksestä ja ajoituksesta ole olemassa. Jokaisessa “manifest destiny” -tutkimuksessa on varmasti omat ansionsa ja puutteensa. Merki ei kykene selittämään ekspansionismien tosiasiallista voimallisuutta pitäessään kiinni “oikeasta missiostaan”. Weinberg puolestaan ei määrittele tarpeeksi tarkasti amerikkalaisen nationalismien olemusta 1800-luvun puolivälin Yhdysvalloissa. Tämän takia “manifest destiny” -kauden tiukka tulkitseminen myöhemmän, vieläkin shovinistisemmän nationalismien kautta, saa 1800-luvun puolivälin ekspansion näyttämään myöhempää laajenemisaikaa viattomammalta. Muut korostavat ehkä liikaa jotain tiettyä ekspansio-keskustelusta löydettyä erityispiirrettä, kuten Horsman rotua. Helo puolestaan tulkitsee muut “manifest destinyn” retoriikan piirteet, kuten “Kaitselmuksen” roolin ja rotujen teoretisoinnin, vähäisiksi sivumerkityksiksi tasavaltalaisuus-teesin näkökulmasta. Laiminlyödyksi näkökulmaksi nostankin tässä työssä esiin kansallisen identiteetin tutkimuksen, joka Yhdysvaltain historiantutkimuksessa näyttää jääneen varsin vähäiseksi.

Etenkin varhaismodernien eurooppalaisten kansallisten identiteettien tutkimuksen nousu tapahtui

¹⁸ Helo 1995, 74, 97 - 98.

¹⁹

Helon mukaan vasta sisällissota merkitsi kansakunnan syntyä. Hän toteaa 1840-luvulla kansallisen identiteetin olleen vasta rakentumassa, mutta jättää huomioimatta sen yhteiskuntatieteellisen näkökulman, jonka mukaan kansallinen identiteetti ei muiden identiteettien tavoin olekaan koskaan “valmis”, vaan se muokkautuu ajan myötä merkityksellistämisen prosesseissa.

Euroopassa 1990-luvulla, mutta näyttää jääneen Amerikassa lapsipuolen asemaan²⁰. Kansallisen identiteetin olemusta on toki yhdysvaltalaisessa historiikirjoituksessa pohdittu, kuten Henry F. Mayn ja Russel B. Nyen tunnetuissa tutkimuksissa, mutta kansalliseen kieleen keskittyminen ei näytä saaneen aikaan samanlaista buumia kuin Atlantin toisella puolella²¹. Jotkut brittistihistorioitsijat, kuten John Wolffe²², ovat ottaneet trans-atlanttisen -näkökulman kansallisten identiteettien tutkimuksiinsa, mutta varsinkin 1800-luvun osalta näyttäisi tutkimusta olevan edelleen hämmästyttävän vähän. Lähtökohtaisesti ottamaan huomioon myös Yhdysvaltain sisäiset tilanteet “manifest destinyn” ja kansallisen identiteetin voimistajina. Koska “manifest destiny” kohdistui ennen muuta varsin heterogeenisen amerikkalaisen yhteisön ulkopuolelle, on sen tarkastelukulma ollut perinteisesti ulkopoliittinen, ekspansiivinen tai universaalinationalistinen. Tähän muutokseen, jossa amerikkalainen yhteisö 1840- ja 1850-luvuilla eli potien näin epävarmuutta olemassaolostaan, usein viitataan vain ohimennen “manifest destiny” -tutkimuksissa²³. Klassisista “manifest destinyn” tutkimuksista ainoastaan Allen Nevins on laajemmin ottanut huomioon Yhdysvaltain sisäisen kehityksen ekspansion yhteydessä²⁴. Olisiko siis syytä vahvemmin huomata se, ettei “manifest destiny” -retoriikka kertonut pelkästään amerikkalaisten suhteista muihin, vaan myös amerikkalaisten omakuvasta, kansallisen identiteetin luonteesta?

1.2. Kansallinen identiteetti: teoriat ja historiantutkimus

Kun Albert K. Weinberg kirjoitti kuuluisan “manifest destiny” -teoksensa nationalistisen ekspansionismin näkökulmasta, historiantutkimus ei vielä kiinnittänyt huomiota kansallisen identiteetin kysymykseen, kuten viime vuosikymmenen aikana on tehty. Joskus on pyritty kiistämään amerikkalaisen kansallisen identiteetin olemassaolo maan monikulttuurisuuteen

²⁰

Englannin, Hollannin, Ruotsin ja Suomen kansallisten identiteettien tuoreesta tutkimuksesta ks. Ihalainen 2001.

²¹

Mayn teos *“Ideas, faiths and feelings. Essays on American intellectual and religious history”* (1983) ja Nyen *“Society and culture in America, 1830-1860”* (1974).

²²

Wolffen artikkeli *“a Transatlantic perspective: protestantism and national identities in mid-nineteenth-century Britain and the United States”*, Claydon ja McBride 1998.

²³ Kuten Horsman 1981, 6.

²⁴

Nevinsin teos *“Ordeal of the union I-II”* (1947). Nevinsin kokonaiskuvassa on muita puutteita, hän ei mm. mainitse John O’Sullivania kertaakaan. Näin “manifest destiny” jää käsitteenä hieman hämäräksi.

vedoten, mutta viime aikojen pohdinnoissa on tultu siihen johtopäätökseen, että Amerikkaa voidaan tutkia kokonaisuutena kansallisen identiteetin näkökulmasta²⁵. Tässä tutkimuksessani käyn keskustelua sekä “manifest destiny” että kansallisen identiteetin aikaisemman tutkimuksen kanssa ja analysoin kuinka tutkimukset ovat tulkinneet sisällissotaa edeltäneen Amerikan identiteettiä ja “manifest destinyä” ja kuinka itse näitä lähdeaineistoni puitteissa ymmärrän.

Nationalismia²⁶ ja kansallisia identiteettejä käsittelevä tutkimuskenttä on laaja. Laajuudestaan ja etenkin pitkästä historiastaan huolimatta jo varsin varhainen nationalismin tutkimus kiinnitti huomiota muutamiin kansallistunteen peruspiirteisiin, joita myöhempi tutkimuskin on seurannut: nationalismiin nähdään keskeisesti liittyvän yhteisen alkuperän, uskonnon, historiallisen alueen, kielen ja kulttuurin kysymysten²⁷. Tämän tutkimuksen ajanjakson, eli vuosien 1845 - 1852, voi olettaa jo kuuluvan klassisemman nationalismin kauteen, joka ainakin Euroopassa korosti etnisyyttä, kieltä ja kulttuuria uskonnon sijaan. Tästä huolimatta uskonnon merkitystä ei ole syytä sivuuttaa, sillä “manifest destiny” -retoriikka korosti voimakkaasti “Kaitselmuksen” roolia Yhdysvaltojen mission tehtävänantajana. Siksi tutkin “manifest destiny” yhteydessä nimenomaan historiaa, rotua ja uskontoa, kansallisen identiteetin “kolmea kovaa”²⁸.

Yhteiskuntatieteissä kansallista identiteettejä, kuten identiteettejä ylipäänsä, on tutkittu enenevässä määrin viime vuosikymmenien aikana²⁹. Kansallista identiteettiä on tutkimuksellisenä käsitteenä vaivannut monimerkityksisyys, sillä identiteetti-käsitteen tavoin siitä ei ole kyetty

25

Hagenbücke ja Raab 2000, xii.

26

Nationalismia käsitteleviä tutkimuksia on todella paljon. Alansa pioneereina pidetään Carlton B. Hayesia ja Hans Kohnia. Hayesin teos *The Historical Evolution of Modern Nationalism*, New York 1931. Kohnin *The Idea of Nationalism. A Study in its Origin and Background*, New York 1944.

27

Kemiläinen 1964, 101. Kansallinen identiteetti -käsitteen historia ulottuu psykologi Erik H. Erikssoniin 1940- ja 1950-luvuille. Yleisempään käyttöön se tuli 1960-luvulla, mm. S. T. Lipsetin (1967) ja Suomessa Jörn Donnerin (1967) toimesta. Laajempi keskustelu alkoi kuitenkin vasta 1980-luvulla. Saukkonen 1999.

28

Täsmälleen samoja teemoja on tarkastellut mm. Ossi Päärnilä Irlannin historian osalta. Päärnilä 1998.

29

Eräs arvostetuimmista tutkijoista on Anthony D. Smith, jolla on myös lukuisia teorioita kansallisesta identiteetistä.

saamaan aikaan täsmällistä määritelmällistä muotoa³⁰. Yleensä identiteetti hahmotetaan “samuutta” tarkoittavaksi, yksilölle ja yhteisöille muodostuviksi omakuviksi. Varhaisempi yhteiskuntatieteellinen tutkimus näki identiteetin melko muuttuvana ja pysyvänä itseymmärryksen hahmotelmana, mutta uusin tutkimus kuvaa identiteetit keskuksestaan muuttumattomiksi ja tietyiltä osiltaan uusille vaikutuksille alttiiksi. Varsinkin 1980-luvulta käynnistyvän kansallisen identiteetin tutkimuksen painotukset ovat olleet siinä, että se kiistää kansallisten symbolien muodostumisen väistämättömyyden. Toisin sanoen se pitää kansakuntia, “kuviteltuja yhteisöjä”, luotuina, ei itsestään muodostuneina³¹. Oman identiteetin muokkaamiseksi on haettu yhdistäviä tekijöitä, jotka sitovat jäsenet toisiinsa. Kansallinen identiteetti nähdään usein inhimillisen prosessin, tiedostetun tai tiedostamattoman, kautta syntyväksi, ei jo valmiina olemassa olevaksi. Eri olosuhteissa siitä nähdään muodostuvan eri versioita, jotka varioivat vanhoja käsityksiä uusissa tilanteissa.³²

Kansallisen identiteetin tutkimukseen voidaan yhdistää myös kiinnostus käsitteiden historiaan, niiden muutoksiin ja merkityksiin. Käsitehistoriallinen suuntaus ei pelkästään tiedosta käsitteiden muuttuvan ajan kuluessa, vaan ottaa tämän keskeiseksi tutkimukselliseksi lähtökohdaksi. Max Weberiin saakka johtavassa traditiossa nähdään tärkeänä juuri käsitteiden merkitysten muutosten tuoma vaihtuvuus ajattelutavoissa ja aatteissa. Vaihtoehtoisesti joko uusi sosiaalinen käyttäytyminen luo uutta kieltä tai vanhan kielen merkittävyys vain lakkaa. Erilaisia tulkintoja voi tehdä myös siitä, kuinka nopeaksi tai hitaaksi käsitteiden merkitysten muokkautumisen näkee.³³ Toisaalta on syytä korostaa, etteivät kieli, sen paremmin kuin kansallinen identiteettikään, voi toimia täysin mielivaltaisesti: poliittisen kansakuntaa käsittelevän kielen täytyy kulkea tietyissä rajoissa, jotta sen uskottavuus voi säilyä. Vaikka nähtäisiin kansallista identiteettiä muokattavan tietoisesti käsitteiden avulla, eivät tätä muokkausta tekevät voi jättää huomioimatta tiettyjä

30

Saukkonen 1999, 30. Tämä pätee Saukkosen mukaan myös kansallisen identiteetin kysymyksiä käsittelevään historiantutkimukseen.

31

Kansallisten identiteettien keinotekoisuutta olisi kuitenkin syytä paremmin testata historian lähteiden valossa. Ovatko kansallista identiteettiä muokanneet tahot todella olleet kovin tietoisia tästä projektista?

32

Claydon 1996, 16. Benedict Anderson käyttää käsitettä “Imagined Communities” samannimisessä kirjassaan (1983). Kivikuru 1998, 319 - 323; Saukkonen 1999, 19.

33

Skinner 1999, 60 - 73. Kielen ja todellisuuden välisen yhteyden häivyttäminen on ollut eräs tutkimuksellinen piirre. Tähän vaikuttaa mm. Wittgensteiniläinen väite kielen takana olevan todellisuuden puuttumisesta.

keskeisiä pelisääntöjä: aivan mitä tahansa ei voida mennä väittämään, sillä räikeät käsitteelliset temput herättäisivät vastustusta. Todennäköisesti se terminologia, joka loppujen lopuksi saavuttaa suurimman suosion, juuri vastaa parhaiten ihmisten todellisuuskäsityksiä.

Kansallisen identiteetin tutkimuksessa kansakunnalla ja kansallistunteella on kaksi eri puolta: toisaalta kansakunta on poliittinen yksikkö, joka nationalismissa näkyy vaatimuksena aikaansaada jokaiselle ‘kansalle’ oma ‘valtio’. Mutta erittäin suuressa määrin kansakunta on myös merkityksiä tuottava kulttuurinen representaatiojärjestelmä, jolloin kansalaiset eivät ole vain jonkin kansakunnan nimellisiä jäseniä, vaan ovat mukana sen “ideassa”. Nationalismi on siis paitsi poliittinen liike, myös kulttuurillinen tekijä. Tämä aikaansaa nationalismin keskeisen piirteen, oman etnisen tai kulttuurisen tradition nostamisen jalustalle, oman merkittävyyden korostamisen yli toisten traditioiden.³⁴ Tämä aiheuttaa sen, että omaa kulttuuria ja identiteettiä suojellaan voimakkaasti, tai sitten tämän tutkimuksen kannalta huomionarvoisen seikan, että nähdään omat traditiot ja periaatteet niin voimakkaasti ylivertaisina, että syntyy tarve levittää niitä eteenpäin.

Kun pohditaan kansallisen identiteetin mahdollisuutta Amerikassa, eteen nousee väistämättä kysymys, onko amerikkalainen tapa ymmärtää kansakunta eronnut eurooppalaisesta. Euroopassa monet kansoista kehittyivät etniskansallisen kansallistunteen ympärille, mikä tarkoitti huomion kiinnittymistä rotuun, kieleen, kulttuuriin ja historiaan. Joskus onkin epäilty sitä, onko Amerikasta voitu ylipäänsä puhua yhtenäisenä kansakuntana eurooppalaiseen tapaan³⁵. Russell B. Nyen mukaan amerikkalainen yhteisö kuitenkin kykeni kehittämään voimakkaan tunteen menneisyydestä. Yhdysvallat muodostui näin ykseyden ja moninaisuuden omalaatuiseksi yhdistelmäksi, jossa tulevaisuudesta sekä uuden aloittamisesta tuli merkittävä identiteettiä luova piirre.³⁶ Se, mikä sitten erotti Yhdysvallat Euroopasta, lienee siis suhde tulevaisuuteen ja dynaaminen eteenpäin pyrkiminen, jonka voi mielenkiintoisella tavalla nähdä “manifest destinyn” vitaalisessa retoriikassa.

³⁴

Hall 1999, 45 - 46. Hastings 1999, 3 - 4. Smith 1991, 74.

³⁵

Matti Klinge on esittänyt, että Yhdysvallat oli alusta alkaen pelkästään poliittinen kansakunta, “*sillä väite, että Yhdysvaltain kansa olisi muodostanut rotunsa, perinteidensä, kielensä ja kulttuurinsa puolesta homogeenisen kansan, on täysin absurdi*”. Klinge 1999, 293. Klingen väitteen voi nopeasti todeta liian jyrkäksi tämän tutkimuksen lähdeaineistonkin perusteella.

³⁶

Nye 1960, 147.

Amerikkalaista nationalismia on ansiokkaasti tutkittu jo useita vuosikymmeniä ja pohdittu vielä kauemmin. Jo sisällissodan traumojen jälkitunnelmissa vuonna 1868 Francis Lieber esitti näkemyksensä, jonka mukaan amerikkalainen nationalismi oli syntynyt jo ennen Yhdysvaltain itsenäisyysjulistusta ja irrottautumista brittihallinnosta. Lieber pohjasi väitteensä vallankumousta amerikkalaisten vaikuttajien vallankumousta edeltäneisiin puheisiin, joissa he Lieberin tulkinnan mukaan käsittelivät Amerikkaa yhtenä kansakuntana. Mutta kuten Aira Kemiläinen on osoittanut, ei ole niinkään selvää, että vallankumousmiesten puheista olisi kaikunut sellaisia merkityksiä “nation” sanalle, kuin mitä myöhemmin on tulkittu.³⁷ Sittemmin onkin lähdetty seuraamaan nationalismintutkija Hans Kohnin viitoittamaa tietä, joka katsoo nationalismiin liitettyjen merkitysten puuttuneen itsenäistyneestä Amerikasta ja syntyneen vasta vähitellen lähestyttyessä sisällissotaa³⁸.

Joidenkin näkemysten mukaan kuuluminen Englannin kruunun alle oli ollut siirtokuntakauden Amerikassa jopa hajanaisia siirtokuntia yhdistävä tekijä, ja vallankumouksen aikana tyytymättömyys emämaata kohtaan oli kummunnut paljolti siitä, ettei se siirtokuntalaisten mielestä kohdellut heitä vertaisinaan, englantilaisina. Vallankumouksen ajan siirtokunnat eivät olleet eriytyneissä omaksi kulttuuriseksi kokonaisuudekseen, vaan päinvastoin englantilaistumassa, kun siirtolaisuus nimenomaan emämaasta paisui suuriin mittoihin.³⁹ Suurempaa kannatusta onkin saanut sellainen tutkimuksellinen lähtökohta, jonka mukaan amerikkalainen nationalismi, ja sen myötä kansallisen identiteetin omaleimainen käsitteistö, kehittyivät vasta itsenäistymisen jälkeen. Erityisesti vallankumouksen jälkeinen ajanjakso sisällissodan syttymiseen (1861) on nähty amerikkalaisen kansallisen identiteetin keskeisenä rakennusvaiheena, vaikka eurooppalaisuuden vaikutus tuntui voimakkaana vielä silloinkin⁴⁰.

1.3. Tutkimuskysymykset

37

“Nation” sanaa käytettiin vielä 1770-luvulla tarkoittamaan mm. intiaanien heimoja. Kemiläinen 1964, 101 - 106.

38

Tästäkin ollaan tosin eri mieltä, Kaitsemus-ajattelua tutkinut John F. Berens esittää, että nationalismi oli jo syntynyt Yhdysvaltojen itsenäistyessä. Berens 1978, 79.

39

Henriksson 1990, 81 - 84.

40

Virtanen 1988, 21.

Tutkiessani tässä työssä historian, rodun ja uskonnon roolia “manifest destiny” -argumentoinnissa otan huomioon käsitteiden historian, siis sen, että “manifest destinyn” perustelutkin pohjasivat todennäköisesti vanhempiin amerikkalaisen itseymmärryksen muotoihin, jotka muokkautuivat uudessa historiallisessa vaiheessa. Käsitteisiin keskittyminen on “manifest destinyn” kohdalla enemmän kuin paikallaan, koska se jo itsessään on kiistelty käsite eikä sen yhteydestä eri tutkimustraditioihin ole syntynyt yksimielisyyttä. Lisäksi monet tutkimukset ovat ottaneet niinkin keskeisen käsitteen kuin “Kaitselmuksen” sellaisenaan, pohtimatta mitä tuo käsite aikalaisilleen tarkoitti ja olivatko sen merkitykset uskonnolliset vai jo maallistuneet.

Kolme tutkimuskohdettani historia, rotu ja uskonto, edustavat käsitteinä hieman eri kategorioita, joten ne selitetään jokaisen luvun alussa. Jo tässä on kuitenkin mainittava muutama näkökohta. Historiaa käsittelen siinä merkityksessä, millaisia perusteluja ekspansio-tekstit hakivat menneisyydestä nykyisyyttä muokatessaan. Tällöin huomion kohteena ovat Yhdysvaltain kansallisen itseymmärryksen klassiset historiaan liittyvät piirteet, kuten “kaupunki kukkalan laella” -käsitteen käyttö sekä amerikkalaisten tapa ymmärtää antiikin Rooman imperiumi esikuvakseen. Rotu puolestaan käsitetään rotujen eriarvoistamiseen ja rasismiin liittyväksi käsitteeksi. Uskonto puolestaan liittyy keskeisesti “Kaitselmuksen” ja pohtii lähinnä kristinuskon tai maallistuneisuuden astetta “manifest destinyn” argumentoinnissa⁴¹. Kaikkien näiden kolmen katsotaan olevan kansallisen identiteetin keskeisiä elementtejä. Sellaiseksi luetaan myös kieli, jota ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa tarkastella, koska Yhdysvalloissa pidettiin jo sisällissotaa edeltävänä aikana englannin kieltä itsestään selvänä virallisena kielenä. Lisäksi kieli ei noussut koskaan aivan keskeiseksi amerikkalaisen kansallisen identiteetin elementiksi, koska Amerikan kieli oli sama kuin entisellä emämaalla Englannilla ja juuri sen kulttuurista vaikutusta haluttiin kaventaa. Debatti kielestä puuttuu siis lähdemateriaalista jokseenkin kokonaan.

Molempien tässä työssä tutkimuskohteina olevien lehtien, Democratic Review’n ja Whig Review’n, palstoilta on historiantutkimuksessa löydetty “manifest destiny” -käsitteellä ymmärrettyä argumentaatiota, olihan koko käsitteen todennäköinen syntypaikka näistä lehdistä juuri Democratic Review⁴². Samaan aikaan ekspansio-keskustelun aikana amerikkalainen yhteisö

41

Mielenkiintoisen kysymyksen kansalaisuskonnosta olen tällä erää jättänyt pois. Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa 1970-luvulla sitä käsitellyt Robert N. Bellah on itsekin luopunut käsitteen käytöstä. Lisäksi kysymys siitä, mikä on uskontoa ja mikä ei, on hyvin vaikea.

42

Molempia aikakauslehtiä lähdemateriaalina tutkimuksessaan käytti jo Weinberg (1935).

etsi myös identiteettiään useammassakin merkityksessä. Amerikka oli pitkään hahmottanut itsensä sen mukaan, mitä Eurooppa ei ollut: Eurooppa oli monarkistinen, pysähtynyt, taantumuksellinen, vanhaan kulttuuriperintöönsä uppoutunut ja vain yksiuskoisuuden hyväksyvä. Amerikka sitä vastoin oli demokraattinen, eteenpäin suuntautunut, tulevaisuutta menneisyyttä tärkeämpänä pitävä, historiattomuudestaan hyötyvä ja uusien uskontojen luvattu maa. Nämä näkemykset olivat varsinkin demokraattipuolueen agendoissa vahvasti esillä.

Mutta mitä tämä historiattomuus, menneisyyden pois heittäminen merkitsi? Täysin puhtaalta pöydältä aloittaminen merkitsi juurettomuutta, identiteetikriisiä. Kun Eurooppa ammensi 1800-luvun alkuvuosikymmeninä romantiikan ja nousevan nationalismin tarpeita varten omasta perinteestään ja vanhoista kansallisista myyteistään, Yhdysvallat näytti jäävän tästä paitsi. Yhdysvaltain kulttuurin heikkous haattasi kansallisen identiteetin rakentamista.

Tutkimuskysymysten kannalta on kiintoisaa, miten eri tavalla puolueet suhtautuivat kansallisuuden, uskonnon ja kulttuurin kysymyksiin. Demokraattipuolue oli vahvasti emigraatiomyönteinen puolue, jonka riveissä suuret maahanmuuttovuodet nähtiin positiivisessa valossa, kun taas Uuden Englannin whigiläinen puolue kulttuurisesti homogeenisempänä suhtautui uusiin tulokkaisiin hyvin kielteisesti. Selitys näille ominaispiirteille löytyy puolueiden poliittisista näkökulmista: demokraateille on sanottu kansalaisen statuksen saamiseen riittäneen pyhittäytymisen amerikkalaiseen tasavaltalaiseen ideaan, kunhan oli valkoihoinen, kun taas whigit olivat kiinnostuneempia kielen, uskonnon ja kulttuurin yhteneväisyyksistä. Demokraattien maailmankuva ymmärsi vapauden koskevan tasa-arvoisesti kaikkia valkoihoisia, eriasteista vapautta ei ollut olemassa. Whigit ajattelivat hierarkkisemmin: ideaali kansalainen oli protestanttinen urbaani herrasmies, jollaiseksi tuleminen veisi uusilta tulokkailta liian kauan aikaa. Heidän näkemyksensä mukaan kukin ottaisi yhteisössä sen paikan, minkä luonto hänelle kykyineen antoi.⁴³ Maahanmuuttajavirran alettua näitä kummallisia ”irkkuja” ja ”sakuja” alkoi olla yhteisössä liikaa, jopa enemmistö. Myös whigien maailmankuvassa amerikkalainen järjestys oli siis vaarassa, mutta ei keskusvaltaisen monarkistisia ideoita palauttavan vahvan liittovaltion muodossa, vaan tasavaltalaista identiteettiä rappeuttavan maahanmuuttajan hahmossa.

Kun tutkin demokraattien ja whigiläisten lehtiä, voinko sanoa näistä kansallistunteen ongelmista nousevien kysymysten olleen keskeisiä ”manifest destinyllä”? Oliko ekspansionismi Democratic Review’lle tärkeää sen vuoksi, että lehti tarvitsi amerikkalaisen identiteetin vahvistajaksi

43

Watson 1992, 65, 67 - 68.

yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäävää “missiota”? Miten Whig Review’n arviot amerikkalaisesta ekspansiosta erosivat tästä ja miten sen käyttämät käsitteet erosivat demokraattilehden vastaavista? Onko jo lehtien käyttämien käsitteiden merkityksissä nähtävissä perustavanlaatuisia eroja suhtautumisessa amerikkalaiseen identiteettiin?

Sanoma- ja aikakauslehdet ainakin osallistuivat innokkaasti identiteettikeskusteluun. Erityisesti Saksasta ja Englannista omaksuttu romantiikka laittoi amerikkalaiset etsimään alkuperäänsä, oman kansansa uniikkiluonnetta. Tähän ajankuvaan liittyi myös amerikkalaisen kulttuurin esiinmarssi, jota tukemaan molemmat lehdet oli perustettu. Kansallisen identiteetin rakentaminen oli siis vahvasti käynnissä ekspansiivisen amerikkalaisuuden aikana 1800-luvun alkupuoliskolla. Tulisiko “manifest destiny” -käsitteeseen liittää vahvemmin se näkökulma, että koska amerikkalaiset etsivät 1800-luvun alkupuolella voimakkaasti identiteettiään sekä yksilöinä että yhteisönä, tämä sai aikaan tarpeen vallata alueita kehittymättömimmiltä naapurikansoilta ja suhtautua niihin ylimielisesti? Alistettiin pienempiä siis sen vuoksi, että itsellä oli paha olla? Tähän kysymykseen on tämän työn suppean lähdemateriaalin puitteissa mahdotonta vastata täsmällisesti, mutta mielenkiintoisen ajatuksellisen lähtöasetelman se antaa.

Kansallisen identiteetin tutkimukseen “manifest destiny” ja ekspansio ovat hyvin käyttökelpoisia, sillä ekspansion perusteluissa voidaan olettaa omaan kansakuntaan liitettyjen käsitteiden ja käsitysten näkyvän selvästi. Tämän työn keskeinen tutkimuskysymys onkin, millaista kieltä oman kansakunnan kuvaamiseen käytettiin. Kuinka kielenkäyttö ja merkitykset eroavat Democratic Review’ssa ja Whig Review’ssa? Ensi sijassa ekspansio oli kohdistettu meksikolaisiin ja intiaaneihin, mutta tämän työn kannalta ensisijainen kysymys on se, miten se oli kohdistettu amerikkalaisiin. Millaista kansallista identiteettiä kirjalliset aikakauslehdet loivat ekspansio-puheenvuoroillaan, mitä merkityksiä omalle kansakunnalle annettiin? Millaista kieltä Amerikan käsitteellistämässä käytettiin ja millaisia ajatusrakennelmia kieli piti sisällään? Tätä tutkin historian, rodun ja uskonnon näkökulmista käsin.

Koska lähtöoletuksena on kansallinen identiteetti muodostettuna, ei itsestään muodostuneena ominaisuutena, näen lehtien muokkaavan kansallista identiteettiä⁴⁴. Päällimmäisenä kysymyksenä

44

Tosin yhteiskuntatieteellisen metodiikan käyttö sellaisenaan historiassa tai maailmankuvallisena mittatikkuna on kyseenalaista. Puhuminen kansallisen identiteetin “tulkittamisesta” ei sekään mielestäni olisi virheellinen lähtöasetelma, sillä se jättäisi ominaisuuksille mahdollisuuden olla olemassa myös ilman, tai osittain ilman, inhimillistä prosessia. Tässä työssä käytän kuitenkin ensisijaisesti Benedict Andersoniin pohjaavia näkemyksiä.

on kansallisen identiteetin rooli, joka pilkkoutuu lähdetekstejä tulkittaessa pienempiin alakysymyksiin. Tällainen on esimerkiksi kysymys, kuinka käy varhaisemmassa kansallisessa identiteetissä vaikuttaneen uskonnollisen sanaston, kuten “toisen Israelin” käsitteen; tapaammeko sitä “manifest destiny” -keskustelua käyvistä lehdistä? Kansallisten identiteettien tutkimus on myös todennut kansakuntien pitävän sisällään erilaisia, kilpailevia näkemyksiä kansakunnan olemuksesta⁴⁵. Kahden, demokraattisen ja whigiläisen, aikakauslehden käyttö lähdemateriaalina mahdollistaa myös vertailun siitä, miten niiden lukijoilleen tarjoilemat näkemykset amerikkalaisesta kansallisesta identiteetistä erosivat toisistaan.

1.4. Lähteet

Voi sanoa, että ekspansio oli myös muiden tekijöiden kuin kansallisen identiteetin paineiden seurausta. Länttä asuttaneet pioneerit ajattelivat usein vain omaa etuaan, kun he vaativat liittovaltiota turvaamaan maanomistuksensa; tällöin nationalistinen retoriikka nousi yksilöllisistä tarpeista ja tulevaisuudensuunnitelmista⁴⁶. Intellektuellin länsirannikon kirjallisten aikakauslehtien halu kansallisen identiteetin rakentamiseen on kuitenkin todennäköisesti noussut kansallisen yhtenäisyyden huolesta, nuoren valtion heikosta identiteetistä yhteiskunnallisten muutosten keskellä. Tällöin lehdet ovat osallistuneet kansallisen identiteetin muokkaamiseen hyvin aktiivisesti. Kansakuntien synnyssä ja niiden identiteettien muodostumisessa onkin painotettava aktiivisten toimijoiden osuutta. Toimijoina voidaan nähdä sellaiset kulttuureja muokkaavat ryhmät kuten kirjailijat, taidemaalarit ja folkloristit, poliitikot ja papit ym. kansanvalistajat, sekä tietenkin lehdistö. Se kuuluu “kansakunnan kertojiin” ja muokkaa eri näkemyksiä ja variaatioita kansallisesta identiteetistä.

Lehdistö sopii “manifest destiny” tutkimukseeni oivallisesti, koska se osallistui erittäin aktiivisesti amerikkalaisen kutsumuskohtalon julistamiseen. Itse termi esiteltiin yleisölle O’Sullivanin lehdissä, ja myös muut lehdet tarttuivat tilaisuuteen amerikkalaisen tehtävän

45

Viestinnän teorioissa puhutaan onnistuneista ja epäonnistuneista merkitysten siirroista. Jonkun kansallisen identiteetin version dominointi voisi siis olla seurausta onnistuneesta merkityksellistämisestä. Viestinnän teorioista, ks. Fiske 1992.

46

Hobsbawn 1994, 19. Hobsbawn kritisoi Gellneriä siitä, ettei tämä ota huomioon tarpeeksi ns. tavallisen ihmisen tarpeita, toiveita ja etuja kansakuntien rakentamisessa. Hobsbawn lienee oikeassa siinä, että vaikka 1800-luvun alun ja sisällissodan välinen amerikkalainen ekspansionismi oli myös “tavallisen kansan” intresseissä, tarpeet eivät välttämättä nousseet nationalismista vaan yksilöllisestä eduntavoittelusta.

ekspansioimiseksi Jacksonin kaudella alkaneen kansallisuusinnostuksen myötä.⁴⁷ Vaikka “manifest destiny” katsotaan olleen lännen nuorten osavaltioiden liike, löytyi länsirannikon lehdistöstä sen vankkaa kannatusta mm. *New York Heraldin* sekä *New York Evening Postin* palstoilla⁴⁸. Lähteinä käytän niitä *Democratic Review*’n ja *Whig Review*’n tekstejä, jotka käsittelevät amerikkalaista ekspansiota, siis juuri “manifest destiny” -ajatukseksi ymmärrettyjä. En ole lukenut läpi kaikkea sitä materiaalia jota lehdissä tänä seitsemän vuoden ajanjaksona ilmestyi, vaan olen keskittynyt ekspansioon liittyviin teksteihin. Jotain tärkeää voidaan ehkä huomauttaa jäävän näin ollen pois, mutta materiaalin laajuuden kannalta karsinta on ollut välttämätöntä, eikä siitä kokonaiskuvan muodostamista kannalta liene suuremmin haittaa. Millä perusteella olen sitten tekstejä valinnut mukaan? Meksikon sotaa käsittelevät tekstit on helppo luokitella tähän kategoriaan. Lisäksi olen nimennyt ekspansion aihepiiriin kuuluviksi teksteiksi kaikki ne lehtien omat kannanotot, jotka on otsikoitu Teksasia, Kaliforniaa, Oregonia ja Kuubaa käsitteleviksi.

Lisäksi mukana ovat ne Euroopan suhteita käsittelevät artikkelit, jotka liittyvät Euroopan vaikutusvaltaan Amerikan mantereella ja myös toisin päin, eli amerikkalaiseen poliittiseen ekspansioon Euroopan suuntaan. Tutkittavina ovat siis tekstit, jotka käsittelevät amerikkalaisen vaikutusvallan laajentamista, yleensä alueellista sellaista. Näissä teksteissä oletan näkyvän parhaiten “manifest destiny” -retoriikan painotukset. Lisäksi olen keskittynyt pelkästään lehtien oman toimituskunnan synnyttämiin artikkeleihin, en vierailevien kirjoittajien teksteihin, sillä uskon edellisten heijastavan puhtaimmin lehtien näkemyksiä ja heijastavan myös puoluetoustan käsityksiä. Koska *Democratic Review* oli erityisesti “manifest destinyä” kuuluttanut lehti, se sanoo yleensä tässä työssä ensimmäisen sanan, ja *Whig Review* toimii sen näkemysten vastapainona.

Näin koetan lähteiden avulla luoda kuvaa siitä, mikä oli “manifest destiny” kannattajien, ehkä *Whig Review*’ssa myös vastustajien, kuva kansallisesta identiteetistä. Tällöin on huomattava myös tilannekohtaisen retoriikan osuus, joka lehtiä tutkittaessa nousee esiin. Vaikka rakenteellisesti työ ei etene kronologisesti, olen tarkastellut myös niitä vaihtoehtoja, että jonkin yksittäisen artikkelin retoriikka johtui päivänpoliittisista tapahtumista, ei välttämättä suuremmasta ideologisesta taustasta. Lehdistöä tutkittaessa siis ajankohtaisuus on tärkeä huomioitava asia. Tästä huolimatta uskon lehtien kirjoittavan huomattavassa määrin myös pitkäkestoisten, etenkin

47

Altschull 1995, 15-16.

48

Helo 1995, 86-87.

puoluepoliittisten aatteellisten ja maailmankatsomuksellisten taustojensa pohjalta, jolloin päästään paremmin kiinni siihen, millaisia näkemyksiä ne edustivat kansallisen identiteetin rakentamisessa. Olen ottanut lehdistä suoria lainauksia, jotka olen kääntänyt äidinkielellemme ja sijoittanut alkuperäisen tekstin alaviitteisiin. On hyvä muistaa, että myös käännökseni ovat tulkintaa ja niiden kanssa onkin syytä olla tarkkana, kun tarkastelukulma on käsitteiden historiassa.

Democratic Review'n oli perustanut Washingtonissa John O'Sullivanin kälynsä Samuel D. Langtreen kanssa vuonna 1837. He olivat aiemmin olleet paikallislehti Georgetown Metropolitanin toimittajia, mutta halusivat valtakunnallisessa lehdessä saada poliittiset mielipiteensä paremmin kuuluviin. Vuonna 1840 lehti siirrettiin New Yorkissa toimitettavaksi. O'Sullivanin ja Langtreen poliittiset näkemykset olivat vahvasti demokraattisen puolueen linjoilla, whigiläisyyttä vastaan, jonka nähtiin saaneen liikaa vaikutusvaltaa amerikkalaisessa lehdistössä. Kirjallisen aikakauslehden Democratic Review'sta teki se, että lehti paitsi käsitteli toimittajiensa puolesta päivänpoliittisia kysymyksiä, tarjosi myös runoilijoille sekä kirjailijoille julkaisufoorumin. Varsinkin O'Sullivanin toimiessa julkaisijana ja toimittajana lehti tulikin tunnetuksi erinomaisesta maustaan kirjallisuuden suhteen. Lehdestä tuli myös Andrew Jacksonin, demokraattien perusamerikkalaisen presidentin, suosikki. Vastapalvelukseksi O'Sullivan keksi Jacksonin kaudella nahkansa uudelleen luoneelle demokraattipuolueelle sen iskulauseen: "Paras hallitus on se, joka hallitsee vähiten"⁴⁹. Poliittisilta kannanotoiltaan Democratic Review seurailikin sekä "Old Hickorya" että toista demokraattipresidenttiä, Martin Van Burenia. Niin ekspansionistinen kuin lehti James K. Polkin kaudella oli, se oli ottanut neutraalin kannan Teksasin Yhdysvaltoihin liittymisessä, koska halusi tasapainoilla orjavaltioiden lukumäärää koskeneessa kysymyksessä keskitien politiikassa. Neutraalius aiheutti lehdelle kuitenkin suuria taloudellisia ongelmia, joten sen toimittajat ja omistajuuskin vaihtuivat Whig Review'n tapaan melko tiuhaan.⁵⁰

Lehden kansallisen identiteetin merkityksiä tulkittaessa on otettava huomioon myös taustavoimien vaihtuvuus, joka estää jossain määrin kiinteän kuvan hahmottamisen lehtien argumentoinnista. Lehtihistorian tutkimuksen teorioissa painotetaan sitä, että mitä lähempänä lehti edustamaansa

49

Watson 1992, 55.

50

Weiner 1986, 425 - 432; Mott 1957, 677 - 684. Jackson oli myös O'Sullivanin mukaan lehden "ensimmäinen tilaaja". Jacksonin kiinnostus lehteä kohtaan on mielenkiintoinen yksityiskohta. Jackson edusti tuona aikana nimenomaan rajaseutua, jossa oltiin etäännytty itärannikon eurooppalaisvaikutteisuudesta. Ei siis ihme, että Jackson suosi lehteä, jonka tavoitteena oli amerikkalaisen kulttuurin nostatus.

ryhmää on, sitä tiiviimmin se peilaa edustamansa ryhmän mielipiteitä⁵¹. Koska molemmat lehdet olivat hyvin lähellä puolueidensa keskeisiä vaikuttajatahoja, voin siis olettaa lehden kannanottojen heijastavan varsin hyvin puolueen yleisiä “manifest destiny” -linjauksia.

Lehtien tarkoituksena oli tehdä omaleimaista kotimaista kirjallisuutta tunnetuksi amerikkalaisille, joten niiden sivuilla saivat tilaa sellaiset nousevat nimet kuin Edgar Allan Poe, Nathaniel Hawthorne ja Ralph Waldo Emerson. Tosin jotain eurooppalaisen kulttuurin pitkäkestoisesta voimasta Yhdysvalloissa kertoo se, että Democratic Review´kin joutui julkaisemaan melko paljon eurooppalaista materiaalia kelvollisen amerikkalaisen vähäisyyden vuoksi. Sen vuoksi lehti joutui turvautumaan Euroopan suurnimiin, kuten Goetheen, Schilleriin ja Hugoön.⁵² Democratic Review´n koko olemassaolon funktio amerikkalaisen kulttuurin nostattajana poliittisten tarkoituksien ohella on mielenkiintoinen kansallisen identiteetin näkökulmasta. Lehti oli siis perustettu korottamaan amerikkalaista kulttuuria, joten siinäkin tehtävässä se ikään kuin toimi samojen identiteettikysymysten vahvistajana kuin mitä tässä työssä ymmärrämme “manifest destiny” -retoriikan tavoitteiksi.

Whig-puolueen Whig Review⁵³ puolestaan perustettiin Democratic Review´n vastapainoksi, sen vuoksi olen sen ottanutkin tähän tutkimukseen Democratic Review´n ohella. Whig Review ilmestyi 1845 - 1852, vuodet, jotka antavat tälle työlle ajallisen rajauksen. Whig Review muoto oli sama kuin Democratic Review´lla, yhdistelmä politiikkaa ja taiteita sekä tieteitä. Myös kirjalliset tavoitteet olivat samat, amerikkalaisen kirjallisuuden esille tuominen. Whig Review julkaisikin samojen kirjoittajien, mm. Poen ja Whitmanin, tekstejä kuin Democratic Review. Sen sijaan englantilaisten kirjailijoiden panos oli Whig Review´ssa suurempi, kun taas saksalaiseen mystismiin se suhtautui kielteisesti. Myös lehden suhde kansallistunteeseen oli sama, vaikka aidon kirjallisuuslehden siitä tekikin patrioottisten, mutta kirjallisesti huonojen, amerikkalaistekstien hyllyttäminen. Ensimmäisen toimittajansa (1845 - 47) George H. Coltonin paaluttamalla linjoilla se ankkuroitui whig-puolueen claylaisiin mielipiteisiin, jotka korostivat konservatiivisuutta, nationalismia ja sovitteluratkaisua nousevassa orjavaltiokysymyksessä. Se, mikä Whig Review´n

51

Tommila ja Keränen 1974, 37.

52

Weiner 1986, 425 - 432.

53

Lehti ilmestyi myös nimillä *The American Review: a Whig Journal of Politics, Literature, Art, and Science* ja *The American Review: a Whig Journal Devoted to Politics and Literature*.

Democratic Review’sta kuitenkin erotti, oli politiikka: Whig Review vastusti puolueensa myötä jacksonilaisen demokratian osavaltioita liittovaltion kustannuksella suosivaa mallia ja kauppaprotektionismin kieltämistä.⁵⁴

Suhteet puolueeseen olivat eräässä vaiheessa hyvin läheiset, sillä lehden poliittisesta kirjoittelusta oli vastuussa vaikutusvaltainen ex-kongressiedustaja D. D. Barnard, joka kirjoitti artikkeleitaan suurlähettilääksi Preussiin siirtymiseensä (1850) saakka. Whig Review on siis Democratic Review’n tavoin hyvin soveltuva lähde heijastelemaan puolueensa käsitteistöä, sillä toimituskuntaankin kuului eräs puolueen kovimmista nimistä. Mielenkiintoista on, että kaksi Whig Review’ta toimittaneista, tohtori James D. Whelpley ja kirjailija Charles W. Webber, sotkeutuivat sittemmin Etelä-Amerikan interventioihin. Whelpley joutui vielä vastoin tahtoaan William Walkerin amerikkalaisjoukkojen sotilaslääkäriksi Hondurasiin, mutta Webber sitä vastoin liittyi vapaaehtoisena ja sai surmansakin “filibusterilaisen” Walkerin joukoissa Keski-Amerikassa.

Toimittajien kiinnostus Etelä-Amerikan interventioihin on mahdollisesti nähtävissä myös heidän poliittisissa mielipiteissään heidän ollessaan Whig Review’n palveluksessa. Poliitiikan ulkopuolella tavoitteet etenkin kansallisen kulttuurin ja siten identiteetin lisäämisen osalta olivat Democratic Review’lla ja Whig Review’lla lähes yhtenevät. Oman kulttuurin suosiminen kävi Whig Review’lle kuitenkin kohtalokkaaksi, sillä sen tilaajat siirtyivät vähin erin Harper’s Monthly Magazinen asiakkaisiksi: tämä julkaisi halpoja piraatti-versioita eurooppalaisten kirjailijoiden teksteistä. Whig Review kohtasi loppunsa 1852, jolloin aika itse whig-puolueen tiimalasissakin alkoi olla loppuillaan murskatappioon päättyneiden presidentinvaalien seurauksena.⁵⁵

2. IDENTITEETIT JA EKSPANSIO ITSENÄISTYNEESSÄ AMERIKASSA

⁵⁴

Forbes 1986, 29 - 34.

⁵⁵

Forbes 1986, 29 - 34; Mott 1930, 750 - 754.

Kansallisen identiteetin näkökulmasta on mielenkiintoista, että laajentumiskeskustelun kanssa samaan aikaan Yhdysvalloissa oli meneillään merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia. Kysymys amerikkalaisen kansallisen identiteetin olemassaolosta ja vaikutuksista nousee esiin, kun huomioimme amerikkalaisen yhteiskunnan muutospainet, eräänlaisen kriisiytymisen, joka oli käynnissä Yhdysvalloissa ennen sisällissotaa.

Itsenäistynyt Yhdysvallat oli valtio, jolla ei ollut sanan varsinaisessa merkityksessä kansallistunnetta tai kulttuuriin sisäänrakennettua näkemystä omasta kansallisesta identiteetistä. Jo perustuslain laatimisen päivistä Yhdysvalloissa oli ollut radikaalisti erilaisia mielipiteitä siitä, millainen uuden liittovaltion tulisi olla. Tuolloin kiista kärjistyi Alexander Hamiltonin federalistien ja Thomas Jeffersonin republikaani-demokraattien välisten maailmankuvien kiistaksi: edellinen tahtoi noudattaa eurooppalaista vahvan keskushallinnon mallia jälkimmäisen ollessa kannattajineen amerikkalaisen “self-made man” -mallin puolestapuhuja. Kumpikin malli, myös Hamiltonin, painotti kyllä amerikkalaisuuttaan: Hamilton uskoi nimenomaan lujan keskusvallan turvaavan sen, että ihmiset saisivat säilyttää henkilökohtaisen vapautensa (*personal liberty*). Federalistien maailmankuvassa vapaus ei ollut itsestään selvästi olemassa ollut ominaisuus, vaan se pysyisi hengissä ainoastaan, jos sen hengissä pysymistä kontrolloitaisiin.

Jeffersonilaisten näkemys oli päinvastainen: vapaus oli itsessään olemassa ja kaikinainen kontrolli sekä valvonta olisivat sen tuhon siemeniä. Heille kansalaisen arkkityyppi oli itsenäinen maanviljelijä, joka saisi elää ja äänestää kuten haluaa, ilman ohjausta tai kontrollia. Whigeille valtiovalta oli yksilön hyvinvoinnin varmistaja, demokraateille pelkästään sen rajoittaja.⁵⁶ Taistelu amerikkalaisesta mallista liittyi vahvasti identiteetteihin: Jeffersonin kannattajat syyttivät Hamiltonin mallia englantilaismieliseksi. He kysyivät, mitä muka oli olla amerikkalainen, jos maa uhraisi vallankumouksen tasavaltalaiset periaatteensa englantilaispohjaisen valtiomallin alttarille.

Ristiriitaisuus suhteessa Eurooppaan, ja etenkin Englantiin, värittikin pitkään amerikkalaisen identiteetin ratkaisuyrityksiä: Englannin hallitusta ja poliittista järjestelmää voitiin vihata ja moittia, mutta englantilaista kulttuuria ihailtiin. Poliittisella puolella Monroen julistus (1823) kielsi eurooppalaisia puuttumasta molempien Amerikkojen asioihin, mutta kulttuurisesti omavaraista

56

Banning 1992, 2-7. Ranskan vallankumouksen jälkeisinä vuosina vastakkainasettelu kärjistyi: Yhdysvallat julistautui puolueettomaksi Englannin ja vallankumouksellisen Ranskan yhteenotossa federalistien George Washingtonin johdolla ja jeffersonilaiset alkoivat epäillä federalistien liittyneen salaliittoon vallankumouksen periaatteita vastaan. Banning 1992, 8 - 11; Howe 1979, 20.

Amerikasta ei tullut kuin vähitellen sisällissodan jälkeisinä vuosikymmeninä.⁵⁷ Vaikka romanttinen suuntaus kirjailija Ralph Waldo Emersonin johdolla jo 1800-luvun alussa peräänkuulutti eurooppalaisten jäljittelyn lopettamista ja uuden amerikkalaisen kulttuurin rakentamista, amerikkalainen romantiikka oli aluksi eurooppalaista tai sen kopio. Ja olihan aate itsessään saapunut vanhalta mantereelta ja sellaisenaan eurooppalaisten jäljittelyä. Monet amerikkalaiset äänenpainot olivat kaikua etenkin Englannin vastaavista: saksalainen romantiikkakin saapui Yhdysvaltoihin Englannin kautta. Erityisen voimakasta yhä enemmän myös nationalistiksi kanavoituvien eurooppalaisen virtausten jäljittely oli Uuden Englannin alueella, jossa tämän tutkimuksen aikakauslehdetkin, *Democratic Review* ja *Whig Review*, ilmestyivät⁵⁸. Lisäksi kansallisten identiteettien osalta juuri englantilaisen nationalismin on katsottu olleen varhaisen amerikkalaisen kansallistunteen suora esikuva⁵⁹. Siteet vanhalle mantereelle olivat vahvat, vaikka niitä nousevan Amerikan hengessä haluttiinkin pirstoa.

Kun katsotaan identiteettejä kulttuurin näkökulmasta, voi amerikkalainen yhteisön todeta olleen useiden identiteettipaineiden kourissa 1800-luvun alun ja sisällissodan välisenä aikana. Uusia tuulia puhalsi kaikkialla: Amerikkalaisten sekä laadullisesti että määrällisesti. Vuoden 1810 väestönlaskennassa amerikkalaisia oli hieman yli seitsemän miljoonaa, kymmenen vuotta myöhemmin reilusti yli 9,5 miljoonaa, jolloin lähes 80 prosenttia kasvusta oli väestön luonnollista lisääntymistä. Siirtolaisuus ei siis pelkästään kasvattanut Yhdysvaltojen populaatiota, vaan amerikkalaiset olivat täyttämässä manteretta myös omalla hedelmällisyydellään. Lisäksi siirtolaiset olivat yhä enenevässä määrin muita kuin englantilaisia: saksalaisia ja etenkin irlantilaisia, jotka pakenivat vihreän saarensa suuria nälkävuosia. ”Toiseuden” pelko heijastuikin protestanttisena anti-katolisuutena 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla, pelko, jota myös Englannissa oli podettu jo vuosisatoja. Erityisen tukalaksi asemansa uusien asukkaiden vyöryssä koki kulttuurillisesti englantilainen ja yhtenäinen koillisrannikon Uusi Englanti, jonka asukkaat vierastivat tulokkaiden saksalaisia ja irlantilaisia tapoja. Tämä ”maailman suurin protestanttialue” joutui nyt ensi kertaa huomaamaan, että uskonnonvapauden doktriini koski myös ei-protestanttisia kirkkokuntia.⁶⁰

⁵⁷

Virtanen 1988, 21 - 24; Helo 1995, 97.

⁵⁸

Horsman 1981, 81 ja 158 - 161.

⁵⁹

Hastings 1999, 3 - 5. Hastings on painottanut voimakkaasti Englannin merkitystä kansakunnan ja kansallisvaltion prototyypinä. Tuo malli siirtyi hänen näkemyksensä mukaan lähes sellaisenaan Amerikkaan.

⁶⁰ Kelley 1992, 82, 84.

Yhdysvallat oli myös keskellä maatalouden vallankumousta, sillä rajaseuduille virtaavat, Euroopasta siirtyneet ihmismassat raivasivat koko ajan lisää viljelysalueita valkoisen miehen käyttöön. Kun amerikkalaisesta maanviljelijästä tuli ”tyypillinen” amerikkalainen, kyseessä oli ennen kaikkea suuri henkinen muutos; tämä toi kansalliseen identiteettiin uudenlaisia vivahteita. Keskeistä oli suunnaton tulevaisuudenusko ja eteenpäin pyrkiminen, mutta kolikon kääntöpuolena oli erityisen kitkerä individualismi, joka näkyi yleisenä välinpitämättömyytenä. Väkivalta oli yleistä varsinkin kaupungeissa ja lännen nuorilla rajaseuduilla; kaupunkien pimeillä kujilla rehotti laaja prostituutio ja etelän kunniantuntoiset herrat pitivät aktiivisesti yllä kaksintaistelukulttuuria.

⁶¹ Poliittisessa elämässä tämä muutos näkyi demokraattisen puolueen ”jacksonilaisen demokratian” läpimurtona: poliittinen painopiste siirtyi yhä enemmän lännen rajaseuduille, joka suosi paikallista hallintoa keskushallituksen kustannuksella. Tämä oli jeffersonilaisen unelman toteutumista käytännössä: demokraattien henkiselle isälle Amerikka ei ollut teiden, kaupunkien tai rahamarkkinoiden, vaan pientilallisten Amerikka. Vasta vapaan maanomistajan keskuudessa klassiset kreikkalaiset ja 1700-luvun filosofien korkealle kohottamat arvot, vapaus ja hyve, voisivat toteutua käytännössä. Pientilallinen edusti Amerikassa ihanteellista yhteiskuntaluokkaa siinä missä joidenkin englantilaisten poliittisten teorioiden ihailun kohde oli ollut maataomistava gentlemanni, jossa hänessäkin katsottiin ilmentyvän korruption vastustuksen.⁶²

Tätä tasavaltalaisen pientilallisen amerikkalaista unelmaa murskaamaan alkoivat kuitenkin nousta teollistumisen haasteet. Niiden mukanaan tuoman urbaanin kapitalismin alle Andrew Jackson pelkäsi jeffersonilaisen Amerikan tasavaltalaisten arvojen tuhoutuvan⁶³. Muutokset eivät kuitenkaan rajoittuneet pelkästään taloudelliseen ja poliittiseen elämään. Aikakausi oli avoin kaikenlaisille yhteiskunnallisille kokeiluille ja kulttuurisille muutoksille. Erityisen vaikutusvaltainen oli jo 1700-luvun lopulta käynnistynyt ns. ”toinen suuri herätys” (Second Great Awakening), minkä johdosta herätyskristillisten evankelisten kirkkokuntien ja -lahkojen vaikutusvalta lisääntyi amerikkalaisessa yhteiskunnassa⁶⁴.

⁶¹ Nevins 1949, 46 - 68.

⁶²

Watson 1992, 57 - 58. Hyve (*virtue*) oli kohotettu kuvaamaan yhteiskunnallisesti oikeudenmukaista toimintaa aikana, jolloin uskonnon moraalisten velvoitteiden tilalle oli saatava maallisen moraalisen velvoitteen käsite.

⁶³

Ibid, 60 - 62. Lopulta tosin demokraatitkin alkoivat osavaltioissaan tukea teollistumista, mikä oli pitkään kiellettyä liittovaltion tasolla.

⁶⁴

Ahlstrom 1972, 387; Marsden 1990, 48 - 53.

Varsin usein uskonnollisilla ryhmillä oli myös maallinen missio, mikä näkyi pienten utopia-yhteisöjen nousuna. Itsensä yhteiskunnasta pois sulkevat ryhmittymät, kuten William Millerin perustamat seitsemännen päivän adventistit tai jo perinteisen kristinuskon tuolle puolen astuneet Joseph Smithin mormonit käyvätkin hyvinä esimerkkeinä amerikkalaisen yhteiskunnan paineista. Adventistit odottivat Jeesuksen toista tulemistä vuonna 1843, ja Smithin enkeliltä saama kirja kertoi Israelin kadonneen heimon seikkailuista sekä Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeisestä vierailusta, ei ehkä kovinkaan yllättävästi, Amerikassa.⁶⁵ Mormonien vaellus päättyi lopulta Salt Lake Cityyn, jossa he ryhtyivät toteuttamaan omaa utopiyhteisöään. Se näytti tarjoavan sitä yhteisöllisyyttä, turvaa ja identiteettiä, jota Yhdysvaltain valtiolla ei kansalaisilleen ollut riittävästi tarjota. Varsin usein näissä yhteisöissä uskottiin millennialismiin, maanpäälliseen tuhatvuotiseen rauhan valtakuntaan, joka näytti toteutuvan Amerikan mantereella, uskovien omana elinaikana⁶⁶. Utopioissa nimenomaan Amerikka näytteli keskeistä osaa; sen maankamaralla näytti tapahtuneen tai tapahtuvan jotain jumalallista. Yhdysvaltojen nopeissa taloudellisissa ja sosiaalisissa muutoksissa ihmiset etsivät turvaa ympärilleen, identiteettiä, johon kiinnittyä. Uskonto, usein vieläpä amerikkalaisuuden luonteeseen hyvin soveltuvasti persoonallinen ja epätraditionaalinen sellainen, oli eräs identiteettiä luovista ja siihen vakauttavista tekijöistä elämänmuutosten keskellä.

Kaikki utopia ja etsintä ei kuitenkaan kanavoitunut uskonnollista reittiä. Myös poliittisella elämällä oli utopiansa, jotka näkyivät “manifest destiny” -retoriikassa. Tutkimus on varsin usein nähnyt kansallisen identiteetin ylläpitämisen tarpeen nousevan identiteettikriisistä käsin. Ilman teoreettista ennakoasetelmaakin huomataan, että juuri tällainen elämää järjestävien merkitysten hakeminen oli käynnissä “manifest destiny” -kauden Yhdysvalloissa. Yksilötasolla kriisi näkyi “utopianetsijöitten” aikakautena, valtiollisella tasolla taas mm. voimistuvana etelä/pohjoinen -vastakkainasetteluna. Kriisin yhteys “manifest destinyyn” on varsin selvästi havaittavissa, sillä mm. presidentti Andrew Jackson toivoi laajentumisesta orjuuskysymyksestä nousevien sisäpoliittisten kriisien ratkaisijaa. Ekspansiolla ja voimakkaalla eteenpäin pyrkivällä mentaliteetilla haettiin siis lopulta sisäistä turvaa epävarmana aikana⁶⁷. Tämä on tutkimukseni lähtöasetelmista tärkein.

65

Marsden 1990, 76 - 82; Henriksson 1990, 132 - 136.

66

Marsden 1990, 82 - 83. Millennialismista enemmän luvussa 5.

67

Berens huomauttaa kansallisten symbolien puutteen aikaansaaneen turvattomuuden tunnetta etenkin vastaisenäistyneessä Amerikan kansakunnassa. Berens 1978, 7-9.

Toimenpiteet Yhdysvaltain ekspansion toteuttamiseksi tulivat demokraattipuolueen leiristä; Thomas Jefferson oli presidenttikaudellaan ostanut Ranskalta Louisianan valtavat maa-alueet ja suhtautui ekspansioon hyvin myönteisesti. Meksikon sodan provokaattoriksi historiantutkimus on puolestaan nimennyt presidentti James K. Polkin, demokraatti hänkin. Whig-puolueessakin esiintyi ekspansionismia, mutta whigit olivat selvästi “sivistyneen” Uuden Englannin puolue, jonka piireistä löysivät paikkansa niin abolitionistit, intiaanien puolestapuhujat kuin ekspansion vastustajatkin. Demokraatit taas olivat tunnetusti etelän ja lännen orjanomistajien puolue, näihin kuuluivat niin Jefferson kuin Jacksonkin.⁶⁸ Tämän tutkimuksen kohteena olevat lehdet paikantuvat vahvasti oman aikansa poliittiseen maaperään, demokraattiseen ja whigiläiseen ajatteluun.

Poliittisesti ajanjakso itsenäistymisestä sisällissotaan oli suorastaan hämmästyttävän yksituumaista. Vaikka elettiin ja puhuttiin paljon demokratian siunauksellisuudesta, vuoden 1812 sodan jälkeen Yhdysvaltoja hallitsi yksi ainoa puolue, demokraatit. “*The era of good feelings*” päättyi vasta, kun whig-puolue organisoitiin demokraattipuolueen sisältä nousseesta oppositiosta käsin 1820-luvun lopulla. Whigiläisyys jatkoi monessa vanhoja federalistien ajattelutapoja, joiden uhka sai demokraatitkin järjestäytymään uudelleen ja huipentamaan oman elinvoimansa Andrew Jacksonin laajaa kansansuosiota nauttineeseen presidenttikauteen. Puolueiden kannattajat erosivat kulttuureiltaan täysin toisistaan: uskonto, etninen tausta, elämäntyyli, kulttuuritraditiot, olivat kaikki erilaisia. Whigien laajin kannatus tuli Uudesta Englannista, etenkin sen eteläosista, joka vahvimmin puritaanien jälkeläisenä oli aina tarjonnut moraalisia ohjeita muun Amerikan noudatettavaksi, omaa erityiskutsumustaan korostaen. Demokraatit puolestaan asuivat ensi sijassa eteläisillä ja läntisillä alueilla, joihin he olivat asettuneet pääasiassa irlantilais-skotlantilaisten tai saksalaisten siirtolaisten jälkeläisinä⁶⁹. Näiden joukossa Uuden Englannin silmiinpistävä Englanti-myönteisyys oli voimakas argumentti äänestää kulttuurista *laissez-fairia* harjoittaneita demokraatteja. Siinä missä whigien keskuudessa eli protestantismien ja erityisesti evankelikaalisuuden vankka kannatus, demokraattien leiristä löytyi niin katolilaisia, agnostikkoja kuin jopa ateistejakin.⁷⁰

68

Banning 1992, 30 - 46.

69

Andrew Jackson oli skottilais-irlantilaisen perheen vesa ja kutsui itseään vielä vanhalla iällääänkin “vanhaksi irlantilaiseksi”.

70

Banning 1992, 30 - 46; Kelley 1992, 78 - 89; Howe 1979, 17. Jotkut tutkijat, kuten Kelley, näkevät puolueiden erojen kantautuvan aina 1600-luvun Englannin historiasta saakka. Uuden Englannin väestö oli tullut East Angliasta, puritaanien

Kun puolueiden taustat ja sitä myöten käsitykset erosivat näin vahvasti toisistaan, ei ole ihme, että myös niiden näkemykset kansallisesta identiteetistä muodostuivat toisistaan poikkeaviksi. Kansallisen identiteetin tutkimuksen mukaisesti voikin todeta, että demokraatit ja whigit edustivat kahta versiota kansallisesta identiteetistä, kilpailevia todellisuuskäsityksiä. Molemmilla oli taustallaan omat uskomuksensa ja ennakkokäsityksensä, joitten pohjalta ne operoivat. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selittää, millaista käsitteistöä nämä versiot käyttivät ja millaisia lehtien näkemykset kansallisesta identiteetistä historian, rodun ja uskonnon valossa olivat.

3. MAAILMANHISTORIAN KÄÄNNEKOHTA

3.1. Historian karkulaiset

Kansakuntien kertomiseen tarvitaan tarinoita siitä, mistä olosuhteista ja minkälaisista esi-isistä

asuinseuduilta, englantilaisperäiset demokraatit puolestaan Etelä- ja Länsi-Englannista. Nämä seudut olivat käyneet Cromwellin ja Kaarle I:n kannattajien välillä sodan, jota muisteltiin Yhdysvalloissa “jenkkien” ja “etelävaltion” puheissa vielä Yhdysvaltain sisällissodan aikana.

kansakuntien jäsenet polveutuvat. Jokaisella kansalla on omassa identiteetissään näitä historiaksi kutsutusta menneisyydestä haettuja myyttejä, jotka pohjaavat yleensä tositapahtumiin, mutta jotka on esitetty elämää suuremmassa mittakaavassa sankareineen ja roistoineen.⁷¹ Innostus kansallisen historian kuvauksiin nousi esiin varsinkin kansallisen itsetietoisuuden nousun myötä 1700-luvulta, nationalismin ja kansallisen identiteetin rakentamisen voima puolestaan 1800-luvun alussa liittyi keskeisellä tavalla nousevaan romantiikan aikakauteen. Kansallisten kulttuurien luominen, kansakuntien myyttisen menneisyyden popularisointi etnisten elementtien kautta, oli ajalle tyypillistä. Myytit loivat kansakunnille “yhteistä muistia”⁷². Selvimmin myytti näkyy usein ns. perustamismyyteissä⁷³, jotka amerikkalaisilla liittyivät ensimmäisten puritaanien, “pyhiinvaeltajaisien”, saapumiseen uudelle mantereelle sekä Yhdysvaltain itsenäistymisprosessiin.

Tämä yleisinhimillinen tarve löytää oma paikka historia pitkässä ketjussa edellyttää kansakuntien tarinoita kirjoittavilta kykyä luoda uskottava kuva siitä, millaisissa olosuhteissa ja asenteissa edelliset sukupolvet ovat eläneet. Democratic Review’n palstoilla tätä ihmisten ja kansakuntien tarvetta ymmärtää ympäröivää todellisuutta edustavat ne kohdat, joissa Amerikka asetetaan sille kuuluvalla paikalla ihmiskunnan historiassa⁷⁴. Näissä kohdissa kerrataan melko laajasti varsinkin läntisen kulttuuripiirin yleistä historiaa. Whig Review’ssa laajempia historiakatsauksia on vähemmän, mutta toisinaan sekin ylti peilaamaan maansa nykyhetkeä länsimaisen sivistyskertomuksen valossa. Tällöin Amerikka nähtiin länsimaisen sivistyksen ketjun viimeisenä lenkinä, eräänlaisena historian huipentumana.

Voidaan siis sanoa, että kansalliseen identiteettiin liittyy vahvasti käsitys omasta alkuperästä, myyteistä ja historiasta, joitten toisistaan erottaminen on vaikeaa juuri sen vuoksi, että historiallisen totuuden etsintä ei ole ollut niissä keskeistä, vaan niiden funktio on ollut tyydyttää luomisajankohdan omia tarpeita. Tällöin kansakunnan elämä on haluttu nähdä ajattomana⁷⁵:

⁷¹ Burke 1992, 101-103.

⁷²

Smith 1991, 14. Smith lukee kansalliseen identiteettiin kuuluvaksi yhteiset myytit ja historiallisen muistin. Hänen viisikohtaisessa jäsennyksessään on mukana myös kohtia, jotka sopivat paremmin 1900-luvun kansallisten identiteettien tutkimukseen, ja eivät näin ollen ole tälle työlle oleellisia.

⁷³

Hall 1999, 49 - 50.

⁷⁴ Esim. USMDR 1846 18:91, 1852 30:167, 1852 30:168

⁷⁵

Hall 1999, 49; Gellner 1983, 48. Gellner viittaa haluun nähdä myös kansallinen identiteetti “jo myyttisestä menneisyydestä” asti olemassa olleena, pysyvänä tilana,

historia on menettänyt merkityksensä, koska menneiden aikojen sankarit ovat itse asiassa tämän päivän sankareiden kanssa yhdenveroisia. Myyttien käyttö näyttääkin sanovan, että urotekoja kansan edestä on tehty ennenkin, joten niitä voidaan tehdä yhä uudelleen. Luomisajankohdan tarpeina voidaan Claude Lévi-Straussin strukturalistisen näkökulman tavoin pitää jonkinlaista kriisiä yhteisön sisällä, jolloin se tarvitsee vahvistuakseen tukea myyteistä. Tässä tullaan jälleen tämän työn keskeiseen näkökulmaan 1800-luvun amerikkalaisen kriisin laukaisemasta identiteettien etsinnästä. Kuinka kirjalliset aikakauslehdet käsitelivät ekspansio-retoriikassaan “historiaa”, kansakunnan ja maailmanhistorian menneisyydeksi ymmärrettyjä tapahtumia ja niiden merkityksiä amerikkalaisuudelle? Mistä menneisyyden tapahtumista ne hakivat esikuvia oman aikansa Yhdysvaltain kansalliseen identiteettiin ja millaisina käsitteinä sekä merkityksinä nämä menneisyyden myytit ilmenivät?

Vaikka Amerikan erityisaseman korostamisen voi helposti nähdä liittyneen ensin siirtokuntien ja sitten koko sopimus pohjaisen poliittisen kansakunnan kansallisen identiteetin rakentamiseen, on yhä uudelleen otettava huomioon Euroopan vaikutus siihen, mitä Amerikasta lopulta ajateltiin. Jo ensimmäisille puritaaniasukkaille Amerikka oli ollut unelmien täyttymys, pakopaikka ja luvattu maa, kuten pastori John Cotton kuuluisassa saarnassaan Amerikkaan suunnanneelle puritaanijoukolleen vuonna 1630 julisti⁷⁶. Huomionarvoista on se, että Cotton ylisti Amerikkaa luvatuksi maaksi jo ennen kuin oli siellä käynytäkään. William Woodwardin Yhdysvaltain historian synteisiä hahmotellut teoria pitääkin Amerikkaa sekä ideana, että sen toteutuksena⁷⁷. Woodwardia tulkiten voikin nähdä, että Amerikka syntyi eurooppalaisena ideana, josta kasvoi amerikkalainen toteutus. Tästähän oli pitkälti kysymys Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksessa, joka asetti kansakunnalle peruseriaateiksi valistus pohjaiset vapauksien ideologiat ja toteutti näin käytännössä sen, mitä Eurooppa oli teoretisoinut. Juuri valistusajalla Amerikka olikin nähty länsimaisen sivistyksen turvapaikkana, mikäli Eurooppa joutuisi barbarian valtaan, kuten Rooman-historioitsija Edward Gibbon (1737 - 1794) julisti. Alexis de Tocqueville (1805 - 1859) oli puolestaan juuri ennen varsinaista “manifest destiny” -aikaa 1830-luvun puolivälissä kirjoittanut innostavasti

joka on vain herätettävä ruususenunestaan henkiin.

⁷⁶

Cotton (1584 - 1652) julisti Southamptonin satamassa 3.3. 1630 700 hengen Amerikkaan suunnanneelle puritaanijoukolle, että Amerikan manner oli “Kanaanin maa”, Jumalan osoittama paikka, joka oli täynnä maitoa ja hunajaa, kuten muinainen Israel. MDIQ, Cotton saarnassaan 1630, 15 - 18.

⁷⁷ Henriksson 1994, 120.

eurooppalaisille siitä, kuinka Amerikkaan luotu demokratia näytti toimivan mallikelpoisesti.⁷⁸ Tocquevillen käynnin jälkeen Yhdysvallat ja sen demokraattiset instituutiot synnyttivät Euroopassa Amerikka-kuumeen, jonka aikana eurooppalaiset tarkkailijat saapuivat Bostonin satamaan kuin tullakseen tieteellistä koetta suorittamaan. Oli myös muodikasta kirjoittaa siitä, miltä Amerikka näytti ja miten sen yhteiskunta toimi.⁷⁹ Amerikka oli siis monille vaikutusvaltaisille eurooppalaisillekin historiallisesti erityinen paikka, mikä auttaa ymmärtämään amerikkalaisten, eurooppalaisten siirtolaisten ja heidän jälkeläistensä, maahan lataamia ennakkoletuksia.

Democratic Review ja Whig Review tulkisivat nekin Amerikan historiaa Euroopan historiaa vasten. Periaatteessa tämän Amerikan liittämisen yhteiseen Euroopan ja koko maailmankin historiaan voisi luulla lähentäneen amerikkalaisia varsinkin länsimaiseen kulttuuriin. Tämä ei kuitenkaan ollut etenkin Democratic Review'n tarkoitus. Vaikka lehti halusi tällä maailmanhistoriallisen paikan osoittamisella auttaa lukijoitaan ymmärtämään ympäröivää maailmaa, se tarjosi samalla maailmankuvaa, joka oli pikemminkin erottava kuin yhdistävä. Heti yhteisen eurooppalais-amerikkalaisen historian muistelun jälkeen se tammikuun numerossaan 1846 kertoi, että Amerikka oli resursseiltaan Eurooppaa rikkaampi, ja että vanhan maailman kasvu barbariasta kohti sivistystä oli lopulta ollut perin hidasta⁸⁰. Näin Democratic Review'n maailmankuvassa Amerikka poikkesi muista ja oli paljon Eurooppaa nopeammin toteuttanut sivistyksen aikaansaamat velvoitteet. Yhdysvallat oli näin aivan uusi luku "historian" ketjussa. Moni muukin kohta Democratic Review'n lehdillä muistutti amerikkalaisia näiden erikoislaatuisuudesta muihin kansakuntiin nähden⁸¹. Syyskuun numero 1851 antoi jo ymmärtää, että uusi, "amerikkalainen rotu", oli syntymässä⁸².

Whig Review sen sijaan aloitti paljon Democratic Review'ta varovaisemmin Amerikan hahmottamisen menneisyyden kautta. Kolmannessa ilmestyneessä numerossaan se maaliskuussa 1845 pohdiskeli Yhdysvaltain olemusta kirjoituksessa "Our Country". Yhdysvallat oli lehden

⁷⁸ Halmesvirta 1993, 59.

⁷⁹ Nevins 1947, 35 - 39.

⁸⁰ USMDR, artikkelissa "the past - the future", 1846 18:91, s. 57 - 58.

⁸¹ ks. USMDR 1845 17:88 s. 246, 1849 24:128 s. 161, 1852 31:168 s. 35 - 36.

⁸²

USMDR, artikkelissa "the Census", 1851 29:159 s. 204. Teksti painottaa "amerikkalaisen rodun" erityislaatua, sen riippumattomuutta englantilaisesta verenperinnöstä. Käsitteestä enemmän luvussa 4.

mukaan hallitusmuodoltaan ja laeiltaan harvinaisen onnistunut luomus, mutta sekä yksilöllisesti että kollektiivisesti se kanto iavan samoja heikkouksia ja paheita kuin kaikki muutkin aikakaudet ja kansakunnat. Täysin vastakkaisesti Democratic Review'n jo tuolloin, Meksikon sotaa edeltävänä aikana, harrastamalle Yhdysvaltain materiaalisen voiman korostukselle Whig Review korosti, ettei Amerikan voima olisi armeijan ja laivaston voimakkuudessa tai mineraalivarojen runsaudessa. Yhdysvaltojen todellista hyvinvointia lehti käsitteellistikin "moraalin", "puhtauden", "huomaavaisuuden" ja "älykkyyden" käsitteillä. Vaatimus moraalien noudattamiseen koski lehden mukaan aina ensin yksilöitä, koska yksilömoraali olisi sen mukaan suoraan verrannollinen koko kansakunnan moraaliseen voimaan.⁸³

Moraalien painottuminen Whig Review'n kohdalla on ymmärrettävää, sillä whigit olivat ensisijaisesti sivistyneen idän, puritaanien jälkeläisten, puolue. Puritanismi ja Uusi Englanti ylipäänsä olivat moralistisuuden leimaamia, jotka tahtoivat kohottaa myös ympäristönsä moraalista panosta. Siirtolaisuudesta huolimatta 1800-luvun puoliväliin tultaessa nämä leimalliset piirteet eivät olleet kadonneet minnekään, vaan Uusi Englanti piti yhä itseään moraalisesti puhtaampana ja katsoi velvollisuudekseen julistaa jumalallisia lakeja ympäröivään yhteiskuntaan⁸⁴. Toinen väylä, josta moralistiset näkökulmat ajautuivat whigiläiseen retoriikkaan, oli puolueen kiinnostus moraalifilosofien ajatuksia kohtaan. Puolueen "aivojen" keskuudessa erityisesti skottifilosofi Adam Ferguson oli paljon luettu sosiaalisen evoluution ajatuksineen, joissa ihminen kehittyi ruokottomuudesta kohti sivilisaatiota.⁸⁵ Heidän kauttaan myös "moraalien" ja "velvollisuuden" käsitteistö kulkeutui Whig Review'n palstoille sen käsitellessä ekspansion ongelmia.

Juuri voimakas moraalien vaatimus löi läpi kaikesta, mihin vasta syntynyt Whig Review kansakuntaa käsitteellistäessään tarttui. Meksikon sodan lähestyessä se kritisoi voimakkaan moralistisesti presidentti James K. Polkin hallinnon toimintaa ja sodan oikeutusta. Moraalisen argumentit yhdessä perustuslain legalististen näkökohtien ohella olivat pinnalla varsinkin sodan alkuvaiheessa. Tällöin lehti julkaisi useita voimakkaan sodanvastaisia tekstejä ja otti harjoitettuun

⁸³

AWR, artikkelissa "Our country", 1845, 1:3, 275, 277. "the moral", "the pure", "the thoughtful", "the intelligent".

⁸⁴

Kelley 1992, 79. Kelley lainaa tennesseelaisen toimittajan tekstiä 1850-luvun lopulta, jossa tämä valittaa Uuden Englannin "jenkkien" hanakkuutta puuttua muitten osavaltioitten elämään.

⁸⁵ Howe 1979, 21, 28, 73.

ulkopolitiikkaan etäisyyttä kongressissa Polkia kritisoineen Whig-puolueensa tavoin. Esimerkiksi ennen sodan syttymistä julkaistu “Will there be war with Mexico?” -artikkeli ei käsitteiltään ollut lähelläkään vastaavan ajan Democratic Review’ta. Kun Whig Review totesi tuolloin paitsi presidentin toimien moraalittomuuden, se myös kritisoi oikeastaan koko “manifest destinyn” -ajatusta. Sotaa oltiin sen mukaan näkemässä joiltakin tahoilta lähes väistämättömänä prosessina, eikä oltu muistettu *kaikkien* sotien olevan vaarallista vapaudelle. Tuolloin lehti kuitenkin toivoi, ettei tällaiseen amerikkalaiselle vapaudelle vieraaseen koitokseen lähdetäisi. Terminologisesti se selvästi pyrki kumoamaan Democratic Review’n ja muun ekspansio-lehdistön käyttämät perustelut ja se myös kyseenalaisti niiden rodulliset ja uskonnolliset käsitteet. Whig Review’n mukaan demokraatit olivat nimittäin tulkinneet väärin “anglo-normannilaisen rodun”⁸⁶ ominaisuudeksi jatkuvan halun valloituksiin, samoin kuin “Kaitselmuksen” muka siunaavan hyökkäystä toista kristittyä kansakuntaa vastaan. Nämä olivat suoria hyökkäyksiä Democratic Review’n käyttämiä käsitteitä ja niiden merkityksiä vastaan. Myös aikakaudelle keskeisen “kehityksen”⁸⁷ käsitteen demokraatit olivat Whig Review’n mielestä turmelleet. Lehti kysyi, oliko meksikolaisten kaupunkien ja kirkkojen tuhoaminen muka “kehitystä”.⁸⁸

Tammikuussa 1846 Whig Review jatkoi kritisoiden ekspansionistien tapaa nähdä kaikki uusi ja eteenpäin meneminen lähes jumalallisessa valossa: “Eteenpäin ja pidemmälle’ ovat etenkin tämän päivän ja sukupolven taisteluhuutoja. Lähimenneisyys - kuten myös muinaisin menneisyytemme - ovat nopeasti unohtuneet ja vähän niitä on kaivattu ⁸⁹.” Lehti oli jo aiemmin, syyskuussa 1845 kritisoinut demokraattipuolueen “kehitys”-käsitteelle antamia merkityksiä. Tuolloin se kuvasi vastapuolensa kehitysuskoa pikemminkin keinoksi alistaa heikompia - tässä tapauksessa meksikolaisia. Se kyseenalaisti koko “manifest destinyn” ajatuksen kuvaamalla aggressiiviset läntiset valloituspyrkimykset lännen levottomien sielujen työksi. Lännen uudisasukkaat, juuri ne, joilla ei ollut “historiaa”, olivat näin lehden mielestä maiden anastuksien takana. Itämannikon sivistyneistölle kirjoittava lehti siis tässä kohtaa kuittasi koko läntisen ekspansion toisenlaisen

⁸⁶ “Ang(l)o-norman”.

⁸⁷ “Progress”. Käsitteestä lisää myöhemmin.

⁸⁸

AWR, artikkelissa “Will there be war with Mexico?”, 1845, 2:3, 221- 229. Artikkelissa muitakin kiinnostavia näkökantoja, joista myöhemmin.

⁸⁹

AWR, artikkelissa “European interference on the American continent”, 1846, 3:1, 1. “*Onward and forward are especially the rallying words of our day and generation. The past recent - as is our most distant past - is speedily forgotten and unwillingly recalled*”.

ihmisryhmän tavoitteeksi, joita presidentti Polk ja hänen avustajansa kyllä mielellään kuuntelivat. Intiaaneihin kohdistuneita maananastuksia Whig Review kuvasi tässä tekstissä mm. “hullun teksanismin”⁹⁰ -käsitteellä, sillä lehden mukaan myös intiaaneilla oli oikeus pitää hallussaan territorioitansa. Tällä tavalla tehtiin pesäeroa siihen, mitä Uusi Englanti ja Whig Review ymmärsivät todelliseksi, sivistyneeksi ja valistuneeksi amerikkalaiseksi “missioksi”.⁹¹ Tällaiset kommentit olivat tyypillisiä erityisesti pohjoisosien mielipideilmastolle, jossa Meksikon sota pyrittiin näkemään etelän ja sen orjanomistajien juonena, jolla pyrittiin kasvattamaan orjavaltioiden lukumäärää.⁹² Whig Review edusti siis paremmin julkaisupaikkansa, koillisrannikon, mielipiteitä kuin Democratic Review, joka oli etelän ja lännen ekspansionistien kanssa samalla puolella.

“Historia”, menneisyys ja moraalit olivat Whig Review’n mukaan unohdettu, eikä kukaan enää haikaillut takaisin, koska yleinen henki oli eteenpäinmenon kannalla. Tämän näkökulman voi tulkita siis vastustavan identiteettiä luovan menneisyyden unohtamista ja hurmahenkistä tulevaisuuden kuvitelmissa elämistä, hankkeita vallata oman käden oikeudella alueita toiselta kansakunnalta. Kiinnostavaa on se, että taistellessa “manifest destinyn” oikeutuksesta lehdet taistelivat myös “historian” käsitteestä. Puolueiden “historia”-käsitteissä oli merkittäviä eroja, sillä siinä missä esimerkiksi Amerikan vallankumouksen tapahtumia juhlittiin whigien puolella “historian kliimaksina”, demokraateille koko itsenäistymisprosessi oli ollut “historiasta vapautumista”. Demokraatit julistivat, että mikään muu kansakunta ei ollut koskaan niin riippumaton “historiasta”, vaan Amerikka oli ikään kuin karannut historialta. Whigit vastustivat kiivaasti tätä ajatusta, sillä heille brittiläis-amerikkalaisen kulttuuriperinteen vaaliminen oli ensiarvoisen tärkeää ja osoitti, että Amerikalla todellakin oli sidoksensa “historiaan”. Tyypillistä whigien poliittiselle retoriikalle olikin palaaminen siirtokuntakauden Amerikkaan ja yhteiseen protestanttiseen perinteeseen. Whigien “historia”-käsite olikin lähempänä Euroopan nationalismia

90

“Loco-foco-Texanism”. “Loco-foco” näyttää olleen Whigeille ominainen haukkumanimi demokraateista. Howe, 1979, 193, 210. Democratic Review:ssa sanaa ei sen sijaan yleensä tapaa.

91 AWR 1845, artikkelissa “Will there be war with Mexico?”, 2:3, 226 - 227.

92

Nevins 1947, 5 - 7. Nevinsin mukaan myöskään presidentti Polkin hallinto ei kannattanut varauksettomasti sodankäyntiä. Puolueensa sisällä Polk kuitenkin myötäili etelän mielipiteitä, sillä hän mm. sopi Englannin kanssa rajalinjan kulun Oregonissa etelän toivomia pituus- ja leveyspiirejä pitkin (Oregonin sopimus 13.8. 1848).

kuin mitä demokraatit käsitteellä ymmärsivät.⁹³

Menneisyyteen liittyvää kunnioitusta Whig Review peräsi senkin vuoksi, että se itärannikkolaisena ilmestyi sillä alueella, jossa Amerikan asutus oli vanhinta ja jolla siis oli juurensa. Läntinen ekspansio sen sijaan merkitsi jotain täysin uutta vaihetta, jota kohtaan menneisyyttä kunnioittava Whig Review luonnollisesti tunsu epävarmuutta. Vielä tässä vaiheessa lehti halusi nähdä “mission” muualla kuin lännen preerioilla. Merkillepantavaa kuitenkin on, että sekä “historian” unohtamista koskeva kritiikki että moraaliset näkökohdat, joiden yli Yhdysvallat ei Whig Review’n mukaan voinut mennä rikkomatta omaa kansallista pyhyyttään, vähentyvät lehden retoriikassa, mitä pidemmälle ajanjaksolla 1845 - 1852 mennään.

3.2. Yhdysvaltain historian perusmyytit

Yhdysvalloissa laajalle levinnyt historia -myytti on ollut näkemys Amerikasta “kaupunkina kukkulan laella”⁹⁴, joka korostaa Amerikan ainutlaatuista roolia sekä maailman nykyhetkessä että historiassa. Yhdysvaltalainen retoriikka omaksui sen puritaanijohtaja John Winthropilta (1588 - 1649), joka käytti käsitettä kuvaamaan Uuden Englannin siirtokunta⁹⁵. Termi syntyi puritaniin Amerikkaan matkaavalla lippulaiva Arabellalla 1630 ja ilmestyi myöhemmin Winthropin teoksessa “a Model of Christian Charity”⁹⁶. Ajatuskulku lähti liikkeelle puritanismille tyypillisestä liittoteologiasta: Jumalan ja ihmisen välistä suhdetta tulkittiin liittona, jossa ihminen tietoisesti päättää asettua Jumalan puolelle, elämään moraalisesti puhdasta ja rikkasta elämää. Tämä Vanhalle Testamentille tyypillinen liitonajatus, joka oli lähinnä Jean Calvinista lähteneen teologisen haaran tulkinta⁹⁷ ja josta mm. Martti Lutherin teologinen ajattelu oli varsin kaukana, tarkoitti Jumalan antamien siunausten tihkumista vanhurskaan ja oikeamielisen ihmisen elämään. Withrop tulkitsi

⁹³

Howe 1979, 70 - 71.

⁹⁴

“a City upon a Hill”

⁹⁵

John Winthrop’s City upon a hill, 1630.

[Http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/winthrop.htm](http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/winthrop.htm)

⁹⁶ Henry 1979, 26 - 27.

⁹⁷

Tosin Calvinin teologiassa liitto-ajatus oli vielä varsin heikko, sillä se oli ristiriidassa hänelle tärkeän predestinaatio-opin kanssa: jos ihminen kykeni liittoon Jumalan kanssa, silloin hän ei voinut olla “ennaltamäärätty” taivaaseen tai helvettiin. Moseley 1981, 8 - 9. Ks. myös mielenkiintoinen suomalainen artikkeli Raunio 1999, 95 - 121.

sen tarkoittavan myös ihmisyhteisön elämää, tässä tapauksessa Uuden Englannin, jonka hän mainitsee nimeltäkin. Moraalin puhtaus kohottaisi uuden mantereen siirtokunnat niin korkealle, että muut jäisivät sen alapuolelle ihastelemaan sen ylevyyttä. Tosin Winthropin aikana käsitykset omasta yhteisöstä rajoittuivat vain oman uskonyhteisön merkityksellistämiseen; mitään nationalistista latausta “kaupunki kukkulan laella” -teemaan ei liittynyt⁹⁸. Myöhempi kansallinen identiteetti jatkoi kuitenkin “kaupunki kukkulan laella” -ajatusta ja liitti sen tarkoittamaan koko Yhdysvaltain kansakuntaa. Puritaanien käyttämä käsite ei unohtunut myöhemmästä amerikkalaisesta kulttuurista, johon tämä varhainen uskonnollinen ryhmä ajattelutapoineen muutoinkin jätti pysyviä jälkiä.⁹⁹

Yllättävää kyllä, tämä Yhdysvaltain historiassa usein toistettu näkemys “kaupungista kukkulan laella” ei esiinny käsitteenä Democratic Review -lehden ekspansiokirjoittelussa vuosina 1845 - 1852 kertaakaan. Perusnäkemys, että Amerikka olisi erikoistapaus historiassa ja että se olisi “mallimaa”, näkyy sen sijaan lehdessä kaikkialla. Tällöin Amerikan kohtalon katsottiin olevan pikemminkin opettaa, mm. Meksikon tapauksessa kädestä pitäen, muille kansakunnille kuinka niiden tulisi elää. Tässä näkemyksessä demokraatit eivät siis kovin eronneet puritaanien halusta muuttaa ympäristöään. Onkin muistettava, että puritanismia pidetään koko amerikkalaisen identiteetin yhtenä voimakkaana vaikuttimena, joten myös Democratic Review oli tietyllä tavalla puritaanien jälkeläinen. “Kaupunkia kukkulan laella” muistuttava näkemys esiintyikin Democratic Review’n sivuilla lokakuussa 1845, jolloin se käsitteli territorioiden laajentumis-kysymystä. Yhdysvallat nähtiin ennen kaikkea moraalisen esikuvana muille kansakunnille; muut tulisivat pian jäljittelemään oikeamielisen Amerikan antamia esimerkkejä. Muut kansakunnat alkaisivat lehden mukaan etsiä suojelua Yhdysvalloilta, jolloin “...`viisas ja mestarillinen toimettomuus` tuo toiset kansakunnat jalkojemme juureen.”¹⁰⁰ Yhdysvallat oli lehden mukaan moraalisen puhtautensa myötävaikutuksella pystyttänyt sellaisen hallitustavan, edustuksellisen demokratian, joka oli oleva

⁹⁸

Claydon ja McBride 1998, 12 - 13. Kansallisen identiteetin uusin tutkimus suhtautuu varovaisesti varhaisiin kansallistunteeseen liitettyihin käsitteisiin, kuten “uuteen Israeliin”, koska niiden merkitysten nähdään rajoittuvan lausujien omien uskonyhteisöjen, tai laajemmin esimerkiksi protestantismin, sisäpuolelle. Tällöin uskonto olisi toiminut pikemminkin kansallisen identiteetin muokkaamista hankaloittavana tekijänä.

⁹⁹ Moseley 1981, 13 - 14; Marsden 1990, 16 - 18.

¹⁰⁰

“...`wise and and masterly inactivity` which will bring other nations at our feet...” USMDR, artikkelissa “Territorial aggrandizement”, 1845, 17, 88. Tässä tekstissä vaikutusvallan laajentaminen nähtiin poikkeuksellisesti varsin rauhanomaisena, sillä sen toteuttamiseen ei nähty tarvittavan erityistä aktiivisuutta.

malli monarkian kahleissa eläville kansoille ¹⁰¹. Nimenomaan tasavaltalaisuus korostui tässä esikuvallisuusajatuksessa, joten vanha uskonnollinen “kaupunki kukkulan laella” oli selvästi muuttanut merkitystään. Koko käsitteen näyttää korvanneen “mallitasavallan”¹⁰²-käsite, jota käyttävät sekä Democratic Review että Whig Review.

Näin Yhdysvallat nähtiin *passiivisesti* toteuttavan sille annettua tehtävää. Tämän ei voida katsoa olevan aivan linjassa sen “manifest destiny” -julistuksen, aktiivisen ekspansion kanssa, jota Democratic Review muuten harjoitti. Näiden kohtien varsinainen tarkoitus ei ollutkaan esittää lukijalle, että Yhdysvaltojen kansallinen missio rajoittuisi pelkästään toisille kansakunnille annettavaan esikuvaan, vaan viittausten funktio oli laajempi. Niiden tehtävänä oli, hyvin yksinkertaisesti, osoittaa Yhdysvaltojen ylivoimaisuus muihin kansakuntiin nähden. Kun nämä lyhyet tekstinpätkät suhteutetaan muuhun Democratic Review’n materiaaliin, joka peräänkuuluttaa Amerikan aktiivisuutta kansallisten instituutioidensa levittämisessä, ei voi sanoa lehden rakentaneen kansallista identiteettiä niinkään “kaupunki kukkulan laella” näkemystä hyödyntäen.

Myös Whig Review’ssa esiintyi aika ajoin näkemys amerikkalaisesta yhteisöstä muiden yläpuolella, mutta “kaupunkina kukkulan laella” itse käsitteenä ei sielläkään ollut enää käytössä. Yhdysvallat oli ensi sijassa “mallitasavalta”, hallitusmuodon ja liberaalien instituutioiden kautta esimerkki muille vapautta halajaville kansakunnille. Whig Review vetosi “mallitasavallan” käsitteen avulla kesäkuussa 1846 Meksikon sotaan vastaan, kun se kirjoitti: “Me, Amerikan mantereen ja maailman johtava tasavalta - tosinaan mallitasavallaksi kutsuttu - olemme lähteneet sotaan; me, joiden erikoistehtävä oli näyttää maailmalle, kuinka huomattava hyöty voidaan saavuttaa rauhan taiteen uutteralla harjoittamisella...”¹⁰³. Presidentti Polk oli lehden mukaan tehnyt vakavan virheen viedessään maan sotaan, joka oli kaikkien sen tasavaltalaisten periaatteiden vastaista¹⁰⁴. Vaikka “mallitasavalta” muistuttaa joiltakin osiltaan, erityisesti amerikkalaisen tehtävän esimerkillisyyden painotukseltaan “kaupunki kukkulan laella” -ajatusta,

¹⁰¹ USMDR, artikkelissa “American history”, 1849, 24:128, 151 - 162.

¹⁰² “Model Republic”

¹⁰³

AWR, artikkelissa “The war with Mexico”, 1846, 3:6, 571. “We, the leading Republic of this American continent, and of the world - sometimes called the Model Republic - have gone to the war; we, whose special mission was to show the world what preëminent gain was to be found in the assiduous cultivation of the arts of peace...”

¹⁰⁴ AWR, artikkelissa “Our relations with Mexico”, 1846 4:1, 14.

ei niiden välille voi vetää yhtäläisyysmerkkejä. Jos puritaaninen käsite olisi ollut mielekäs vielä 1850-luvulla, sitä olisi epäilemättä käytetty. Joidenkin tutkijoiden tapa vetää suorat yhtäläisyysmerkit puritaanisen ja “manifest destinyssä” esiintyvän esimerkkikansan -ajatusten välille ei tee oikeutta “mallitasavaltaan” selvästi liittyvään tasavaltalaisuuden korostamiseen, joka itsenäisyysjulistuksen periaatteiden myötävaikutuksella oli tullut mukaan kansalliseen retoriikkaan¹⁰⁵.

Yllättävän vähän Democratic Review tai Whig Review muistelevat myös Yhdysvaltain “pyhiinvaeltajaisia”¹⁰⁶, jotka “kaupunki kukkulan laella” -näkömyksen kanssa muutoin jo “manifest destiny” -ajan amerikkalaisessa historiankirjoituksessa käsitteellistivät kansallista identiteettiä. “Pyhiinvaeltajaisilla” on tarkoitettu vuonna 1620 Plymouthiin saapuneita englantilaisia puritaaneja, joista vähemmistön muodostivat Englannin separatistikirkon radikaalit ja enemmistön maltillisemmat puritaanit. Heistä amerikkalainen retoriikka alkoi puhua “pyhiinvaeltajina” jo 1630-luvulta lähtien¹⁰⁷, mutta varsinainen “pyhiinvaeltajaisien” käsite syntyi vasta 1700-luvun lopulla. Yleiseen kielenkäyttöön termi näkyy omaksutun, kun whig-poliitikko Daniel Webster käytti sitä puritaanisiirtokunnan 200-vuotisjuhlallisuuksien puheessa vuonna 1820.¹⁰⁸ Puritaanimenneisyys oli tärkeää niin demokraattien kuin etenkin whigien “historian” tulkinnoissa¹⁰⁹. Mutta vaikka termi oli varsin populaari jo ainakin 1820-luvulta alkaen, se ei kuitenkaan näy kelvanneen sen paremmin Democratic Review’lle kuin Whig Review’llekaan. Myyttisen tarinankerronnan kuvin Euroopan kansoista koostuneen, ajatteluvapautta janonneiden siirtolaisten nähtiin Democratic Review’nkin palstoilla kyllä tavanneen jossain “alkukantaisen metsän oksastojen alla” ja käyneen siellä “vapaan keskustelun” vapausaatteista ja uudesta

¹⁰⁵

Kuten Marsden 1990, 17. Varsinkin yleisesitykset joutuvat tietysti typistämään molempia ajatuksia. Henry 1979, 49. Henry tosin toteaa “manifest destiny” sekularisoituneeksi, mutta jättää silti tasavaltalaisen aatehistorian merkityksen laajemmin pohtimatta.

¹⁰⁶ “The Pilgrim Fathers”

¹⁰⁷ Tällöin viitattiin Uuden Testamentin Heprealaiskirjeen lukuun 11.

¹⁰⁸

The Oxford English Dictionary, vol XI, 1989, 828. The New Encyclopaedia Britannica, vol 9, 1989, 441 - 442.

¹⁰⁹

Howe 1979, 89. Puritaanit nähtiin yleensä myös varhaisina tasavaltalaisina, tyrannian vastustajina.

demokraattisesta hallitusmuodosta¹¹⁰. Nämä moraalisesti esimerkilliset “*todellisemman sosiaalisen uskon apostolit*”¹¹¹ olivat lehden mukaan saapuneet Amerikkaan, eivät kullan ja rikkauksien tähden, vaan siksi, että voisivat vapaasti palvella Jumalaa.

Artikkelissaan “American history” 1849 lehti käytti myös “pyhiinvaeltajien” käsitettä ja kuvasi heidät nöyrinä ja vaatimattomina ihmisinä, joiden “sydämissä oli Jumalan totuus” ja jotka “sekä aamu että ilta löysivät kumartuneina rukoukseen”¹¹². Kovin usein Yhdysvaltojen uskonnollisiin esi-isiin vetoavia tekstejä ei Democratic Review’n palstoilla kuitenkaan tapaa; vaan ekspansion historia-kuvaa rakennettiin toisin keinoin. Whig Review’ssa “pyhiinvaeltaja-isistä” ei ekspansio-tekstien yhteydessä myöskään usein puhuttu, vaikkakin maaliskuun numerossa 1847 heistä tehtiin keskeinen esimerkki myös senhetkiselle Yhdysvalloille. Lehti käytti suoraan “pyhiinvaeltaja-isät” -käsitettä ja kertoi Yhdysvaltojen jatkavan pyhiinvaeltajien esimerkkiä. Sen mukaan “Kaitselmus” tai “suuri tapahtumien Säättäjä”¹¹³, kuten Jumalaa myös nimitettiin, oli muokannut kansallista historiaa ja tehnyt Amerikasta “...suuren armon ja rakkauden näyttämön...”^{114, 115} Historialla tahdottiin jälleen rakentaa nykyhetkeä esittämällä, että nykyiset amerikkalaiset jatkoivat viivasuorasti puritaanien perintöä; näin historian ja nykyhetken raja hämärtyi. Lehden viesti oli, että suuria tekoja oli tehty ennenkin, joten niitä voitiin tehdä edelleen. Kokonaisuudessaan whigiläinen lehti muisteli kuitenkin perin harvoin “pyhiinvaeltaja-isiä”.

Kovin harvinaista oli myös muistuttaa lukijoita ns. “perustajaisista”¹¹⁶, eli Yhdysvaltojen vallankumousajan myöhemmin myyttisiksi sankareiksi kohonneista miehistä. “Isien” ympärille muodostetun sädekehän on nähty ilmaantuneen jo varsin pian vallankumousajan jälkeen, jolloin myös George Washingtonista tuli kansallisessa käsitteistössä lähes jumalallinen sankari, “uusi

¹¹⁰

“...beneath the branches of the aboriginal forest...” “...in free debate...”, USMDR, artikkelissa “America in 1846”, 1846, 18.91, 61.

¹¹¹ “...*apostles of a truer social faith...*”

¹¹²

“...God’s truth was in their hearts.” “Morning and night found them bowed in prayer.” USMDR, artikkelissa “American history”, 1849, 24:128, 156.

¹¹³ “The great Ruler of events”

¹¹⁴ “...A wonderful theatre of mercy and love...”

¹¹⁵ AWR, artikkelissa “the destiny of our country”, 1847, 5:3, 234.

¹¹⁶ “Founding fathers”. Käsitteen syntyajankohta on epäselvä.

Mooses”¹¹⁷. Kesäkuun numerossa 1852 Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteita käsiteltäessä Democratic Review palasi vallankumousajan suurmiehiin, jotka “kyseenalaistivat menneisyyden ja mietiskelivät tulevaisuutta” ja loivat siten uuden tasavaltalaisuuden idean ¹¹⁸. Vallankumousta tulkittiin demokraattien käsitysten mukaisesti historiasta vapautumisena, sillä jo “isät” olivat suhtautuneet kriittisesti “historiaan”. Muutoin “isien” perinteeseen ei juuri lehden sivuilla viitattu. Myöskään Whig Review ei ekspansio-puheenvuoroissaan viittaa “perustajaisien” käsitteeseen. Varsinaisesti lehtien ekspansion puolesta tai vastaan rakentamat perustelut pohjautuivat historiaan vetoamisen osalta muihin käsitteisiin kuin “pyhiinvaeltaja-” tai “perustajaisiin”.

3.3. Suuri sivilisaatio esikuvana

Läpi Yhdysvaltojen historian amerikkalaiset ovat paitsi verranneet itseään eurooppalaisiin myös hakeneet esikuvia vanhalta mantereelta. Eräs juonne tässä on ollut Amerikan ja antiikin Rooman sekä Kreikan valtakuntien yhtäläisyyksien tutkiminen. Suora antiikin maailman jäljittely näkyy Yhdysvaltojen liittovaltion pystyttämässä symboleissa, jotka nekin ovat olleet luomassa maan kansallista identiteettiä. Amerikan kotkasymboli on sama kuin antiikin Roomalla, Yhdysvaltain sinetti (the Great Seal of the United States) teksteineen (“E Pluribus Unum”) on Rooman vastaavan kopio, ja myös liittovaltion julkisen rakentamisen arkkitehtuuri jäljentää selvästi antiikin maailmaa.¹¹⁹ Tulkitsen seuraavassa “Roomaa” käsitteenä, jonka avulla luotiin kansallista identiteettiä Yhdysvalloille.

Varsinainen antiikin kirjoitusten tutkiminen ja niistä ammentaminen oli alkanut Amerikassa 1700-luvun toisella puoliskolla, jolloin sekä ihmisiä että paikkoja nimettiin antiikin hahmojen mukaan. Kauaskantoisinta oli kuitenkin Amerikan itsenäisyystaistelun teoreetikkojen suunnaton kiinnostus etenkin antiikin tasavaltalaiseen traditioon. Erityisesti demokraattien myöhempi esikuva Thomas

¹¹⁷ Stephanson 1995, 20.

¹¹⁸

“...they questioned the past and speculated on the future.” USMDR, artikkelissa “The crisis in the Europe”, 1852, 30:168, 562. “Menneisyyden kyseenalaistaminen” on sinänsä mitä amerikkalaisin ajatus ja se nähdäänkin tässä Democratic Review’n artikkelissa positiivisena, jo “isien” perintönä. Nurinkurinen ajatus sinänsä, että menneisyyden avulla perustellaan sitä, että menneisyyden avulla ei kannata asioita perustella.

¹¹⁹

Muista vähempiarvoisista, mutta helposti havaittavista yhtäläisyyksistä mainittakoon kongressin ylähuoneen nimi “senaatti” ja Horatio Greenough’n vuonna 1841, “manifest destiny” -innostuksen aattona, veistämä George Washington -patsas, jossa Washington esiintyy tooga-yllään. Virtanen 1991, 156.

Jefferson oli tullut kuuluisaksi antiikin ihailustaan, “viimeisenä suurena humanistina”. Erityisesti Rooman muinainen tasavalta oli tullut suosituksi vallankumousmiesten ajatuksissa, sillä sieltä ajateltiin löytyvän ajattomia malleja valtiomiesten toiminnasta, kansalaishyveistä sekä korruptoitumisen vaaroista.¹²⁰ “Rooma” oli tasavaltalaisen perintönsä vuoksi oivallinen samaistumiskohde monarkistisen Euroopan asemesta, ja tätä antiikin suurvaltaa poliittinen retoriikka ja kansakunnan hahmottaminen käyttivätkin varsin surutta hyväkseen.¹²¹ Antiikin tasavaltalainen kieli tarjosi varmasti myös vaihtoehdon entisille, varsin voimakkaasti puritaaniperintöisille tavoille käyttää uskonnollista ja raamatullista kieltä kansakunnan hahmottamisessa. Tosin “Rooman” käyttö omaa kansallista identiteettiä luovana käsitteenä oli myös turvallisempaa, sillä se kuvasi kaukaisempaa sivilisaatiota kuin eurooppalaisuus, jonka kulttuurisesta vaikutusvallasta haluttiin jatkuvasti päästä eroon.

“Rooma” kansallisena esikuvana tulee lähestyttäessä 1800-luvun puoltaväliä esiin myös Democratic Review’n ekspansioaiheisessa kirjoittelussa. Toukokuun numerossaan 1848 lehti haki “Rooman” esikuvaksi pohtiessaan sitä, pitäisikö Yhdysvaltojen liittää itseensä koko valloitettu Meksiko vuonna 1846 käynnistyneen sodan päätteeksi. Lehti vertasi “Rooman” valloituspolitiikkaa ja sitä, kuinka amerikkalaisten tulisi toimia Meksikon suhteen. Sen johtopäätös oli, että muinaiset roomalaiset olivat tehneet virheen jättäessään sivistämättä valloittamiensa alueiden asukkaat. Amerikan tulisi toimia päinvastoin, opettaa meksikolaiset tuntemaan tasavaltalaisen hallitusmuodon ja amerikkalaisen elämänmuodon ylivertaisuus. Tällöin ymmärrettäisiin, että Meksikon valloitus olisi amerikkalaisten taholta “rauhan jumalan lahja - ei sodan jumalan.”¹²² Lehti päätyi kannattamaan Meksikon pitämistä Yhdysvaltain kontrollissa.¹²³

Samana huomiona roomalaisten tavasta jättää ennalleen valloitetujen alueiden kulttuurit, tavat ja uskonnot teki myös Whig Review maaliskuussa 1847. Tällöin se käytti “Roomaa” samassa merkityksessä kuin Democratic Review edellisessä lainauksessa. Kyse ei kuitenkaan ollut toisten kansojen sivistämisestä tai ekspansioon liittyvistä perusteluketjuista, vaan siitä, että Whig Review näki Yhdysvaltojen kulttuurisen pohjan olla suurvalta paljon vahvempana kuin “Rooman”. Amerikkaa ei nähty “Rooman” valloituspolitiikan jatkamisen merkityksessä, vaan molemmat olivat Whig Review’lle ensi sijassa monikulttuurisia suurvaltoja. Mutta siinä missä “Rooma” oli

¹²⁰ Reinhold 1984, 24 - 25, 95, 174.

¹²¹ Helo 1995, 113 - 114.

¹²² “...the gifts of the god of peace - not of the god of war.”

¹²³ USMDR, artikkelissa “Growth of states”, 1848, 22:119, 395 - 398.

ollut hajanainen, olivat maailman eri kolkilta, pääasiassa Euroopasta, saapuneet siirtolaiset nyt muodostamassa Amerikkaan yhtä yhteistä kansakuntaa: "...vanhan maailman hajaantuneet lapset ovat uuden maailman yhdistynyt perhe¹²⁴." ¹²⁵ "Rooma" tarjosi myös tässä tapauksessa mahdollisuuden verrata sen epäonnistumista siihen, missä Amerikka onnistuisi. Kyse näyttää olleen amerikkalaisen yhteisön hajanaisuudesta, kriisiytymisen jättämistä oireista, joita yhtenäisyyden kuvauksella yritettiin lieventää. "Rooma" toimi esimerkkinä epäonnistuneesta maailmanvallasta, joten pelkästään tasavaltalainen esikuva se ei Whig Review'lle ollut. Tasavaltalaiset ideat heijastuvat kyllä "Rooman" retoriikassa, mutta tärkeämpää oli vedota Amerikan ainutlaatuisuuteen kuin tasavaltalaiseen veljeyteen historian imperiumin kanssa.

Itsenäisen Meksikon valloittamista ei ollut helppoa perustella niille, jotka peräänkuuluttivat toiminnan moraalialia sekä kotimaassa että ulkomailla. Democratic Review selittikin koko miehitysoperaation sillä, että näin tehtiin itse asiassa palvelus *meksikolaisille*, jotka elivät kurjassa jamassa diktatuurin hallitsemassa maassa. Kun "Rooma" oli ollut valloittaja, joka oli valloittanut pääasiassa valloittamisen vuoksi, olisi Amerikka moraalisesti oikeamielinen valloittaja. Se miehittikin Democratic Review'n palstoilla uusia alueita sen vuoksi, että valloittaminen oli parasta miehitykselle, vaikkeivät nämä sitä aluksi ymmärtäneetkään. Näin ekspansiota voitiin perustella himmentämättä kansalliseen identiteettiin kuuluvaa näkemystä Amerikasta moraalisesti puhtaana kansakuntana, Jumalaa pelänneiden puritaanien jälkeläisenä.

"Roomaa" nähtiin samanlaisessa merkityksessä Whig Review'ssä maaliskuussa 1848: lehti arvosteli Whig-senaattori John C. Calhounin 4. tammikuuta pitämää puhetta, jossa tämä oli lehden mielestä suhtautunut turhan yliolkaisesti meksikolaisten mahdollisuuksiin sivistyä. Debatti Meksikon asemasta oli kiihtynyt, sillä elokuussa 1847 presidentti Polkin edustaja Nicholas Trist oli aloittanut rauhanneuvottelut meksikolaisten kanssa. Whig Review'lle "Rooma", kuten myös antiikin Kreikkaa, olivat kyllä tasavaltoja, mutta eivät silti symbolisoineet niitä pyhiä periaatteita, jotka olivat keskeisiä Yhdysvalloille. Ne eivät olleet "...uneksineet ihmisten kouluttamisesta - jokaisen ihmisen täyden vapauden turvaamisesta - poliittiseen mielipiteenvapauden ilmaisuun, uskonnonvapauteen, kansainväliseen oikeudenmukaisuuteen."¹²⁶ Whig Review'n toimitus oli siinä puoluetoverin kanssa eri mieltä, että Yhdysvaltojen tuli pitää kiinni sivistyksellisistä

¹²⁴ "...the divided children of the old world are the united family of the new."

¹²⁵ AWR, artikkelissa "The destiny of the country", 1847, 5:3, 232.

¹²⁶

"...dreamed of educating the people - of the freedom of political opinion, freedom of religion, international equity."

velvoitteistaan, muuten se oli vaarassa toistaa “Rooman” virheitä. Calhoun oli suosittelut amerikkalaisillekin omasta kansasta huolehtimista, ei yltiöpäistä valloituspolitiikkaa, jonka seurauksena kansakunnan omat instituutiot voisivat joutua vaaraan.¹²⁷ Hän olikin tunnettu ajatuksesta, jonka mukaan vapausaatteiden levittäminen ei ollut amerikkalainen tehtävä, koska useat ihmisryhmät eivät olleet kykeneviä pystyttämään vapaita instituutioita¹²⁸. Tosin Calhounin retoriikka oli kaksinaamaista: samalla kun hän peräänkuulutti kansakunnan sisäisen kehityksen ensisijaisuutta, hän tahtoi Meksikolta otettavan Uuden Meksikon ja Kalifornian alueet; vain keskisestä Meksikosta oli poistuttava.¹²⁹

Whig Review’lle “Rooma” oli käsitteenä jotain, mitä Yhdysvallat ei ollut. “Rooma” oli tasavalta, muttei sellainen jalo valtiomahti, joka Yhdysvallat oli. Lehti ei pyrkinyt pitämään yllä tasavaltalaista universaalia ideaa, vaan tahtoi havainnollistaa Yhdysvaltain toisista historian vaiheista poikkeavaa olemusta. Whig Review’n poliittisten artikkelien kirjoittaja D. D. Barnard puolestaan peräänkuulutti saman vuoden syyskuussa huomion kiinnittämistä Yhdysvaltojen sisäisiin ongelmiin: “haluamme oman tasavallan ja unionin, jossa on homogeeninen väestö, ihmiset yhdestä vallitsevasta rodusta¹³⁰.” Vaikka ajatuksen tasolla meksikolaisten kyvykkyyteen haluttiin uskoa, käytännössä heitä ei haluttu amerikkalaista tasavaltalaista järjestelmää turmelemaan. Syy keski Meksikon hylkäämiseen oli siis rodullinen: whigiläiset mielipidevaikuttajat eivät uskoneet meksikolaisten olevan kykeneviä elämään amerikkalaisen demokratian edellyttämällä tavalla. Heidän läsnäolonsa unionissa olisi unionille haitallista. “Rooma” oli varoittava esimerkki siinä suhteessa, että se oli lähtenyt miehittämään alueita ilman halua sivistää valloitetujen alueiden asukkaat. Ajatuskulku näyttää olleen, että Yhdysvallat oli velvollisuudentuntoisempi kuin muinainen edeltäjänsä, mutta meksikolaisten kyvyttömyyden vuoksi tuosta lähetystehtävästä ei tulisi mitään. Uusi Meksiko ja Kalifornia kelpasivat unioniin, koska ne olivat vauraampia seutuja ja tyhjempiä taikauskaisesta ja laiskasta meksikolaisväestöstä. Koko Meksikon tapauksessa Amerikan sivistyksellinen “missio” ei kuitenkaan onnistuisi kohteen toivottomuuden takia.

¹²⁷

AWR, artikkelissa “Calhoun’s speech against the conquest of Mexico”, 1848, 1:3, 229 - 230.

¹²⁸ Horsman 1981, 241.

¹²⁹ Nevins 1847, 16-17.

¹³⁰

“We want our own Republic and Union, with a homogenous people, men of the same general race...” AWR, artikkelissa “The whigs and their candidate”, 1848, 8:3, 225.

Meksikon sota ei lopettanut “Rooman” käsitteen käyttöä Democratic Review’n sivuilla. Kun Meksiko oli kadonnut ekspansiokeskustelusta vuoden 1848 puoliväliin tultaessa, oli tultu tilanteeseen, jossa Yhdysvallat oli levittäytynyt läpi koko mantereensa itälänsi -suuntaisesti. Mantereellinen ekspansio-politiikka oli lopussa, koska suurin osa sen vaatimista alueista oli saatu liitetyksi Yhdysvaltoihin. Sen sijaan Democratic Review’n näkemys kansallisesta identiteetistä, johon kuului olennaisena osana yhä jatkuva vaikutusvallan lisääntyminen, oli elossa ja suuntasi kohti uusia haasteita. Vain kuukausi Meksikon kanssa solmitun Guadalupe de Hidalgon rauhan jälkeen John O’Sullivan oli vaikuttamassa suoraan ylimpään päätöksentekoon vieraillessaan 10. maaliskuuta 1848 presidentti Polkin luona. Polk oli jo kaudellaan kaksinkertaistanut Yhdysvaltojen pinta-alan, mutta ekspansiointoinen O’Sullivan ehdotti hänelle Kuuban ostoa Espanjalta. Saari olikin ollut ekspansionistien toivelistan kärkipäässä aina Jeffersonin kaudesta lähtien¹³¹. Kuuba ei kuitenkaan yksistään riittänyt vaikutusvallan lisäämisen kohteeksi. Kolme vuotta myöhemmin, touko- ja kesäkuun numeroissaan 1852, Democratic Review julisti lukijoilleen, että nyt oli Amerikan aika astua suureen rooliin maailmanpolitiikan näyttämöllä. Lehti valisti lukijoitaan pitkällä saarnalla Pyhän allianssin hallitseman Euroopan huonosta tilanteesta: Eurooppa oli joutunut diktaattoreiden käsiin, joten Amerikan tulisi olla jokaisen itsemääräämisoikeutta vaativan tukena ja turvana. Yhdysvaltojen puuttuminen Euroopan asioihin olisi vain “*ajan kysymys*”¹³².

“Rooma” esiintyi kysymyksessä, jossa Democratic Review’n palstoilla kangasteli jo ajatus amerikkalaisesta maailmanvallasta. Lehdelle “Rooma”, kuten myös toisinaan antiikin Kreikka, olivat viisaita ja pelottomia mahtivaltioita, jotka eivät olleet karttaneet sotaakaan, kun tuli kysymys vapaudesta ja muista jaloista periaatteista. Tärkeintä näissä historiaan tukeutuviissa ja “Roomaa” hyödyntävissä lainauksissa ei kuitenkaan ole niiden sisältö, vaan se, että juuri näihin Democratic Review tahtoi amerikkalaisten samaistavan oman kansakuntansa. Lehti olisi voinut

131

Brown 1980, 21-25. Polk esittelikin asian kabinetilleen kolme viikkoa myöhemmin. O’Sullivan oli ehdottanut Kuuban ostoa jo presidentti Buchananille ja Polkin hän tapasi aiheen tiimoilta vielä kahdesti, joten Democratic Review’n voimahahmolla todella oli keskeinen rooli ekspansio-politiikan toimeenpanossa muutoinkin kuin lehtensä kautta. Kuubaan tehtiin amerikkalaisten avustuksella filibuster-retkiä, mutta lopulta alue siirtyi Espanjalta Yhdysvalloille vasta maiden sodan jälkeen 1898.

132

“...only a question of time.” USMDR, artikkeleissa “The crisis in Europe: intervention of the United States”, 1852, 30:167, 406 ja “The crisis in Europe: intervention of the United States, number two”, 1852, 30:168, 568- 569. Artikkelit päättyvät ylevään, vapaus-aatetta julistavaan, lainaukseen, joka on otettu kreikkalaisesta kirjallisuudesta.

ottaa Yhdysvaltojen esikuvat muualtakin, kuten Englannista, mutta sitä se ei tahtonut tehdä. Koska “Rooma” kangasteli Kreikan tavoin mielissä antiikin ja koko maailmanhistorian vaikutusvaltaisempana valtiomahtina, halusi Democratic Review rakentaa kansallista identiteettiä nimenomaan sen kautta. Lisäksi “Rooma” symboloi tasavaltalaista perinnettä, mutta pikemminkin siinä merkityksessä, että vain paras hallitusmuoto nähtiin kyllin hyvänä Amerikalle. Kyse ei ollut jalosta universaalista ideasta.

Jo 1700-luvun antiikki-innostuksen aikana vallankumousjohtajat olivat kritiikittömästi ja opportunistisesti ajattomia malleja hakien käyttäneet antiikin historiaa hyväkseen, palvelemaan vallankumousajan tarpeita.¹³³ Samaa tekivät myös Democratic Review ja Whig Review; tosin mukaan oli tullut tasavaltalaisen korostuksen rinnalle kiinnostus “Roomaa” kohtaan *valloittajana* ja lopulta *maailmanvaltana*. Ja vaikka mahdollisinaan Amerikka oli historian jatkumo tälle antiikin sankaritarulle, se kuitenkin erosi niistä siten, että Amerikka oli vielä oikeamielisempi ja viisaampi kuin edeltäjänsä. Varsinaisen imperialistisen “Rooman” ja imperialistisen Amerikan vertailun on katsottu alkavan vasta, kun Yhdysvaltojen ajatellaan siirtyvän imperialistiseen kauteen 1800-luvun lopussa¹³⁴. Nämä käsitykset näyttävät kuitenkin olevan olemassa jo “manifest destinyn” retoriikassa, vaikka “Rooman” käsitteeseen liittyikin osaltaan myös tasavaltalainen ulottuvuus ja vaikka keskeisin identiteettiä luova historia-retoriikka käyttää enemmän muita käsitteitä. Kun tutkitaan kansallisen identiteetin muokkautumista Democratic Review’n ja Whig Review’n palstoilla lehtien käyttämää historia-aineistoa vasten antiikin Rooman imperiumin käyttö “historia”-kuvaa muokkaavana käsitteenä ei olekaan vielä aivan asian ytimessä. Antiikki-innostus oli nimittäin hiipunut merkittävästi sitten vallankumousajan, sillä Amerikka oli nyt rakentamassa omaa kansallista identiteettiään muulla tavoin kuin suoraan klassisuuteen vetoamalla: historian klassiset mallit olivat jo 1800-luvun puoliväliin tultaessa jäämässä ja osin jo jääneet voimakkaan tulevaisuuteen ja valloituksiin suuntautuvan retoriikan alle.¹³⁵ Democratic Review ja Whig Review’kin käyttävätkin “historiaan” vetoavassa retoriikassa “Roomaa” useammin sivilisaation kulkuun ja rotuun liittyviä käsitteitä.

3.4. Anglosaksisen sivilisaation kärki ja historian keskus

Se kansallista identiteettiä muokkaava “historia”-käsitteistö, jota Democratic Review

¹³³ Reinhold 1984, 206 - 207.

¹³⁴ Ibid, 335.

¹³⁵ Ibid, 206, 258

voimakkaimmin kannatti, oli “missioon” sidottu. “Historia”-käsitteistön yhteydessä myös rodulliset piirteet esiintyvät usein. Tämän työn kolmannessa luvussa käsitellään enemmän rodullisuuden merkitystä aikakauslehtien “manifest destiny” -julistuksessa, mutta “historiaan” tukeutuva puoli ansaitsee huomionsa jo tässä. Kun “manifest destiny” taustalla oli usko amerikkalaiseen ylivertauuteen, uskomusjärjestelmä muokkasi muita ajatuksia ja näkemyksiä tämän uskon kanssa harmoniaan. Menneisyyden avulla tapahtunut identiteetin etsintä ei yllättäen palauttanutkaan Democratic Review’ ta muistelemaan ensisijaisesti “puritaani-isiä”, Yhdysvaltain vallankumousta tai “Roomaa”, vaan se painui vielä syvemmälle menneisyyteen: anglosaksisen rodun kuvauksiin ja siihen liitettyyn edistyneemmän sivilisaation “missioon”. Myös Whig Review näki usein historian nimenomaan “mission” valossa. Tosin etenkin alkuvaiheissaan näiden historiaan kytkettyjen “missioiden” käsitteistössä vallitsi lehtien välillä eroja.

Syy “puritaani-isien” unohtamiseen lienee ollut se, etteivät puritaanit olleet uskontonsa vuoksi täysin sopiva “historian” esikuva. Heitä the Democratic Review kyllä kunnioitti ja muistutti lukijoitaan heidän moraalista kyvykkyydestään, mutta lehden sivuilla on toisinaan nähtävissä myös kritiikkiä. Helmikuun numerossaan lehti kritisoi esi-isien puritanismia liian ankaraksi, vaikka toki muistuttikin puritaanien vaikuttaneen tasavaltalaisen hallitusmuodon syntyyn¹³⁶. Mutta koska Democratic Review uskonnonvapautta puolustavana, jopa katolisuuteen myönteisesti suhtautuvana lehtenä¹³⁷ ei voinut pitää puritaaneja olennaisimpana historian esimerkkinä aikakautensa amerikkalaisille, se kääntyi anglosaksi-myytin pariin. Sitä paitsi demokraattipuolueen juuret eivät olleet niinkään Amerikkaan muuttaneessa puritaanisessa väestössä kuten Uuden Englannin whigeillä, vaan äänestäjäkunnan vahvan osan muodostivat lännen ja etelän asukkaat, ei-puritaanit protestantit ja katoliset¹³⁸. Vallankumouksen nostaminen kansallisen identiteetin keskiöön ei sekään sopinut lehden tarkoitusperiin, sillä vallankumous oli aatteiltaan liian valistuksellinen, liian universaalia ideaa tarjoava, siinä kun Democratic Review tahtoi rakentaa maalle partikularistista identiteettiä¹³⁹.

¹³⁶ USMDR artikkelissa “American history”, 1849, 24:128, 161.

¹³⁷

Democratic Review’n näkemyksiä voi pitää jopa poikkeuksellisina, sillä tuohon aikaan suuri katolisten siirtolaisten määrä oli saamassa aikaan voimakkaan anti-katolisen liikehdinnän Yhdysvalloissa. Ks. Ahlstrom 1972, 555 - 558. Lehti ei siis rakentanut kansallista identiteettiä puolustamalla jotakin uskontoa ja hyökkäämällä joltain toista vastaan.

¹³⁸ Kelley 1992, 79 - 89.

¹³⁹

Aika oli mutenkin viemässä pois valistuksen universaaleista ideoista. Valtiot etsivät filosofien, kuten Hegelin, Schleiermacherin ja Fichten myötävaikutuksella

Ihmisen alkuperän selvittäminen luonnontieteessä 1700-luvulta lähtien oli saanut aikaan sen, että “rotu” oli noussut keskeiseksi käsitteeksi ja keskustelunaiheeksi.¹⁴⁰ 1800-luvulla kehitys voimistui, eikä “rotu” ollut enää pelkästään luonnontieteitä palveleva termi, sillä sen avulla oli ryhdytty ymmärtämään myös kansojen historiallista merkitystä. Jo satoja vuosia englanninkielisessä maailmassa, myös Amerikassa, oli elänyt ajatus vapautta rakastavasta anglosaksien¹⁴¹ heimosta sai nyt lisämerkityksiä uudesta rotututkimuksesta. Varsinaista anglosaksien heimoa ei ollut olemassakaan, sillä jo englantilaiset olivat sekakansaa, johon kuului anglosaksien, kelttien ja viikinkien jälkeläisiä. Tämä tosiseikka ei heikentänyt anglosaksisuudesta identiteettiä hakeneiden uskoa. Ei ollut epätavallista, että Irlannista saapuneen siirtolaisen jälkikasvu esiintyi anglosaksina siinä missä muutkin. Historiaesitykset kaikkialla anglo-amerikkalaisella alueella kertoivat tarinaa noista vapauden esitaistelijoista. Sharon Turner julkaisi vuosina 1799 ja 1805 teoksensa “History of the anglo-saxons”. Populaarikirjallisuus, kuten Sir Walter Scottin “Ivanhoe”, hyödynsivät Turnerin näkemyksiä anglosaksien vapaista instituutioista ja näin levittivät ajatuksia merkittävällä tavalla. 1800-luvun ensimmäisellä puoliskolla anglosaksisuudesta tuli sitten yhä enemmän rodullinen ominaisuus; vapaudenkaipuu ei ollutkaan ympäristön aikaansaannos anglosakseissa, vaan heidän *verensä* kuljetti vapausaatteita mukanaan. Amerikkalaiset olivat omaksuneet termin rodullisen merkityksen ja olivat ryhtyneet käyttämään sitä 1840-luvulle tultaessa erottautuessaan intiaaneista, meksikolaisista ja espanjalaisista¹⁴².

Jo pitkään oli länsimaisissa oppineissa piireissä pohdittu sitä, oliko ihmisen alkukoti idässä, Indus- ja Gangesjokien välissä. 1800-luvun alkuun tultaessa filologit olivat jo kehittäneet ajatuksen yhden tietyn, kyvykkään ja erikoislaatuisen, ihmisryhmän levittäytymisestä Keski-Aasiasta Eurooppaan. Romantiikan aikakausi heijastui ajatuksiin niin, että puhuttiin “auringon johtamasta vaelluksesta”, indo-eurooppalaisen kansan levittäytymisestä auringon jäljissä idästä länteen.¹⁴³ Tämä näkemys kulkeutui laajalle länsimaiseen ajatteluun ja yhdistyi anglosaksi-myyttiin siten, että Democratic Review’n sivuilla hyödynnettiin auringosymboliikkaa anglosaksiekspansiota

itsestään erityispiirteitä, erottavia tekijöitä, yhdistävien sijaan. Ks. Horsman 1981, 25 - 27.

¹⁴⁰ Kemiläinen 1993, 15.

¹⁴¹

Anglosaksit ymmärretään nykyisin yleisnimityksenä 400-luvulla Britannian valloittaneille germaanikansoille.

¹⁴² Horsman 1981, 23 - 42, 62.

¹⁴³

Horsman 1981, 32 - 33. Charles L. Sanford nimittää tätä näkemystä “aurinkosymboliikaksi”. MDIQ, 3.

perusteltaessa. Olihan sivistys nyt siirtynyt Euroopasta Amerikkaan ja amerikkalaiset olivat sen kärki, joka oli toteuttamassa suurempaa tehtävää, viemässä anglosaksien ihanteita sivistymättömille. Kysymys oli muinaisen yhteiskuntajärjestyksen uudesta kukoistuksesta Amerikan mantereella, joka oli parasta-aikaa kiihtymässä. Sivilisaation matka, joka oli kulkenut Aasiasta Kreikkaan, Kreikasta Roomaan, Roomasta Englantiin ja Englannista Amerikkaan, jatkui nyt Amerikan länsirajoilla. Tällaisesta myyttisen “historian” rakennelmasta Democratic Review rakensi kansallisen identiteetin kuvaa. Meksikoa vastaan käytyä sotaa käsitellessään lehti kirjoitti helmikuussa 1847, että:

“Kuka voisi sanoa, että se vuolas siirtolaisuus, joka kaksituhatta vuotta on työntynyt kaukaisista Aasian kolkista, läpi Euroopan, kaataen imperiumeja muassaan, ylittäen Atlantin, kansoittaen uuden maailman ja syöksynyt rajoilleen, voidaan seisauttaa Whig-puolueen teorioilla, Daniel Websterin¹⁴⁴ äänellä tai Santa Annan¹⁴⁵ paheksunnalla?”¹⁴⁶

Lehti myös esitti, että sivistys oli nyt palaamassa amerikkalaisten ajamana takaisin Aasian kierrettyään maailmaa 2 000 vuotta.¹⁴⁷ Tämän idästä työntyneen rodun miellettiin myös olleen se voima, joka murskasi rappeutuneen Rooman imperiumin¹⁴⁸. “Rooma” ei siis ollut kansallisessa identiteetissä enää keskeinen käsite, kun ryhdyttiin puhumaan rodusta ja siihen liitetystä sivilisaation kulusta.

¹⁴⁴

Daniel Webster (1782 - 1852) oli Whig-poliitikko, joka ei kannattanut laajojen Meksikolle kuuluneiden alueiden liittämistä Yhdysvaltoihin. Nevins 1947, 8. Websteristä lisää ks. Howe 1979, 210 - 225.

¹⁴⁵

Antonia Lopez de Santa Anna (1794 - 1876) oli sotilas, joka valittiin 1833 demokraattisesti Meksikon presidentiksi, mutta julistautui myöhemmin maansa diktaattoriksi. Meksikon sodan alussa Santa Anna toimi armeijansa ylipäällikkönä.

¹⁴⁶

“Who shall say that the torrent of emigration, that for two thousand years has been pouring from the remote regions of Asia, across the Europe, overturning empires in its course, bridging the Atlantic, peopling a new world, and surging to its confides, shall be stopped by the theories of the Whig party, the voice of Daniel Webster, or the frown of Santa Anna.”

¹⁴⁷ USMDR artikkelissa “the War”, 1847, 20:104, 99 - 100.

¹⁴⁸

Horsman 1981, 36. Democratic Review kirjoitti 1848 myös “kaukasialaisista”, jotka olivat nyt melkein palanneet siihen maailmankolkkaan, josta olivat aikoinaan lähteneet. USMDR artikkelissa “Growth of states”, 1848, 22:119, 395.

Daniel Webster otettiin artikkelissa sen vuoksi maaliksi, että hän oli paitsi Polkin äänekkäimpiä kriitikoita senaatissa myös symboli konservatiivisesta whigiläisyydestä, joka vastusti amerikkalaisen tehtävän hahmottamista “Kaitselmuksesta” käsin. Tämä taitava retorikko edusti ajattelua, jonka mukaan valtion historiallinen kehitys oli ylhäältä tullutta missionääristä tehtävänantoa tärkeämpää. Häntä onkin luonnehdittu Andrew Jacksonin, *Democratic Review*’n “ensimmäisen tilaajan”, täydelliseksi vastakohtaksi.¹⁴⁹ Mielenkiintoista demokraattilehden perustelussa on se, että se mainitsee nimeltä “manifest destinyn” vastustajan, kun taas ekspansionismin toteuttamisen se esittää puhtaasti muinaisen yhteiskuntajärjestyksen “kaitselmuksellisenä” laajenemisenä. Presidentti Polkin toimet jäivät kaiken tämän sumuverhon peittoon. Laajeneminen oli *Democratic Review*’lle luonnollinen kohtalo, sen vastustaminen epätoivoista taistelua korkeampia voimia vastaan.

Huomionarvoisaa on myös se, että vaikka voidaan sanoa tällaisen Amerikalle annetun kulttuurillisen lähetystehtävän nousseen kansallisen identiteetin tarpeista, voidaan taustalla nähdä myös yli-kansallinen lähetystehtävän idea. Amerikka oli jo monelle eurooppalaiselle paikka, jossa vahvimman sivilisaation merkit tulisivat parhaimmin näkyviin. Monelle eurooppalaiselle ekspansiiviset amerikkalaiset lännenmiehet vain jatkoivat Homestead-lain mukaisesti 300-luvulla Englantiin muuttaneiden anglosaksien perinteitä, joten amerikkalainen “missio” oli yhtä kuin suurempi idea kokonaisen kulttuurin ylivertaisuudesta. Samassa hengessä rodullisen anglosaksismin elähdyttämä radikaali-liberaali Sir Charles Dilke (1843 - 1911) vieraili sisällissodan jälkeisessä Amerikassa vuonna 1866. Dilke tahtoi nähdä voimakkaimman rodun etenemisen ja sen suorittaman sivistystehtävän käytännössä ja piti maailmanympärysmatkinsa tärkeimpänä kohteena juuri Yhdysvaltoja. Vaikka “manifest destinyn” huippukauden voidaan katsoa ajoittuneen jo n. 10 - 20 vuotta ennen Dilken matkaa, oli hänen retoriikkansa varsin saman suuntaista kuin *Democratic Review*’n historiallinen anglosaksismi 1845 - 1852. Sekä Dilke että *Democratic Review* näkivät Amerikan toteuttavan suurta historiallista tehtävää, jonka juuret olivat kaukana myyttisessä menneisyydessä, mutta jonka käytännön toteutus oli silminnähten tapahtumassa Yhdysvaltain lännessä. Erot syntyivät siitä, että siinä missä Dilke näki Yhdysvallat perustaltaan englantilaisena suurvaltana, *Democratic Review* näyttää irrottautuneen brittimenneisyydestä yhä voimakkaammin.¹⁵⁰ Lehti loi samalla *erityistä* kansallista identiteettiä

149

Howe 1979, 211. Webster edusti Howen mukaan myös sivilisaatiota ja järjestystä, kun taas Jackson edusti “luontoa”. Lisäksi “Old Hickory” oli militaari sotasankari, kun taas whigiläinen vastapuolensa rauhaarakastava neuvottelija.

150

Dilken matkasta ks. Halmesvirta 1993, 52 -69. Dilken ja lehti näkivät molemmat

Yhdysvalloille, mutta joutui tekemään sen kuitenkin eurooppalaispohjaista anglosaksien sivistystehtävä -ajatusta hyödyntäen. Viime kädessä oltiin siis eurooppalaisempia kuin mitä haluttiin uskoa.

Whig Review käytti “rodun” käsitteeseen pohjautuvia ajatusrakennelmiaan vähemmän historiallisten perustelujen yhteydessä. Anglosaksismista ja muistakin rodun käsitteistä löytyy kyllä jälkiä whigiläisten lehdestäkin, mutta varsinainen amerikkalaisen menneisyyden hahmottaminen näyttää tapahtuneen sen palstoilla eri tavalla kuin demokraattileirissä. Tämä oli puolueen peruslinjan mukaista, sillä whig-poliitikot olivat demokraattisia virkaveljiään huomattavasti varovaisempia “rodun” biologisten merkitysten julistamisessa. Usein whigit hyväksyivät anglosaksisen historian yliveraisuuden, mutta uskoivat tämän olevan kulttuurinen, ei geneettinen ominaisuus. Demokraattien retoriikka verenperinnöstä tulkittiin joskus täydeksi hölynpölyksi, toisinaan oltiin itsekin siinä kiinni. Whig Review’n täytyi maaliskussa 1848 huomauttaa senaattori John C. Calhounia tämän puhuttua vapauden instituutioiden periytymisestä liian geneettisillä äänenpainolla.¹⁵¹ Mielenkiintoista on se, että tästä huolimatta lehtien näkemykset amerikkalaisesta menneisyydestä tavallaan harmonisoituvat, lähestyvät toisiaan, mitä pidemmälle ajanjaksolla 1845 - 1852 mennään. Whig Review’n viimeisten ilmestymisvuosien “historiaa” käsittelevien osuuksien keskeiseksi anniksi näyttääkin jäävän amerikkalaisen erityisyyden korostaminen maailmanhistoriallisessa ketjussa.

Kun lehti oli ilmestymisensä aloittaessaan suhtautunut vielä hyvin nöyrästi menneisyyden ilmiöihin ja valitellut “historian” unohtamista eteenpäinmenon huumassa, vuonna 1849 lehdessä esiintyi aivan toisenlaista “historian” käsitteistön käyttöä. Kohtalonomainen kehitys oli lehden mukaan vienyt siihen, että Yhdysvalloista oli nyt tullut “historian” keskus, “historian” suorittaman maailmanympärikerroksen senhetkinen huippu. Huhtikuussa Whig Review’ssa ilmestynyt artikkeli käsitteli otsikoltaan vasta Meksikon sodan rauhanteossa saatua Kalifornian aluetta, mutta maalasi Kalifornian aiheen ympärille paljon suurempaa maailmanhistoriallista kehystä. Yhdysvaltojen kurottautuminen Tyynenmeren rannoille innoitti lehden puhumaan “suuren

myös ei-englantilaisen siirtolaisuuden, kuten kelttiläisen, olevan “hävittämässä” Uuden Englannin anglosaksisia erityispiirteitä. Tätä Dilke piti tietysti valitettavana, kun taas Democratic Review irlantilais- ja saksalaispuolueena käytti tätä tositeikkaa englantilaisuudesta erottautumisen tarpeisiin.

¹⁵¹

AWR, artikkelissa “Calhoun’s speech against the conquest of Mexico”, 1848, :3, 223.

amerikkalaisen aikakauden”¹⁵² alkamisesta. Nimenomaan “uuden aikakauden” teema toistui tässä tekstissä, kuten myös seuraavien vuosien “historia”-perusteluissa. Jos maailmanhistorian keskus oli joskus ollut Aasiassa ja sen jälkeen Euroopassa, näytti nyt uusien Tyynenmeren territorioiden haltuunotto saattavan “...maamme kohtaloksi olla maailman historian keskus”¹⁵³. Tässä tultiin hyvin lähelle Democratic Review’n suosimaan anglosaksi-käsitteeseen liittyvästä yhden kyvykkäimmän rodun taivalluksesta Aasiasta Amerikkaan, vaikka Whig Review ei tässä kohdassa kuitenkaan käytä anglosaksi-käsitettä.¹⁵⁴ Tärkeämmäksi näyttää nousseen “mission” ajatus: molemmat lehdet rakensivat käsityksiä samankaltaisesta amerikkalaisesta “missiosta”, johon kuului olla “sivilisaation kärki” tai “historian keskus”. Käsitteistöt olivat erilaisia, mutta päämäärä sama.

Luultavasti tällainen anglosaksi-selitys olisi ollut whigiläiselle lehdelle liian naturalistinen, sillä samaisessa artikkelissaan se vetoaa mieluummin kristinuskoon kuin luonnontieteellisiin perusteluihin. Uskonnon painotus on niin vahva, että tämä vast’ikään Yhdysvaltoihin liitetyn Kalifornian asian käsittelyä otsikossaan lupaava teksti hukkasi täysin lähtökohtansa yltyen loppupuolellaan voimakkaaseen valistuksen ja ateistisen Ranskan vastustukseen.¹⁵⁵ Historian “käännekohtan” käsite ei sen sijaan joutunut hukkaan, vaan esiintyi jälleen tammikuussa 1852 artikkelissa “the policy of non-intervention”, joka käsitteli Euroopan kärjistynyttä tilannetta, etenkin Unkarin Lajos Kossuthin tasavaltalaisten uhanalaista asemaa ja Amerikan velvollisuutta puuttua siihen. Whig Review’lle Amerikka oli vapauden vartija, jonka tuli muistaa historian “käännekohtan” statuksensa ja toimia sen mukaan avustaen maailman eri kolkilla kaikkia vapauden puolesta taistelevia tasavaltalaisia. Aihe oli ajankohtainen sen vuoksi, että Unkarin maanpakolainen Kossuth oli kiertomatalla Yhdysvalloissa joulukuun 1851 ja kesäkuun 1852 välisenä aikana. Kiertue jonka kohokohtia oli Kossuthin puhe senaatissa, oli muutoinkin valtaisa menestys: Kossuth propagoi oman kansansa, unkarilaisten, asiaa ja pyysi amerikkalaisilta aseellista interventiota Eurooppaan tasavaltalaisuuden nimissä.¹⁵⁶ Myös Democratic Review’ssa Euroopan tasavaltalaisten tilanteesta kirjoittaminen vilkastui merkittävästi vuoden 1852 aikana, joten Kossuthin käynnillä näyttää todellakin olleen iso rooli.

¹⁵² “a great American epoch.”

¹⁵³ “...seems destined to make our country the world’s historical centre.”

¹⁵⁴ AWR, artikkelissa “California”, 1849, 9:16, 338.

¹⁵⁵ Ibid, 336 - 337.

¹⁵⁶ Kontler 1999, 272; Hanak 1991, 116.

Tässä kohtaa tasavaltalainen eetos siis sulautui yhteen “historian käännekohdan” kanssa. Taistelu käytiin akselilla tasavaltalaisuus vastaan korruptoitunut maailma, jota tässä vaiheessa Whig Review’lle edusti etenkin tsaristinen Venäjä ja katolinen kirkko. Amerikan “missio” ei lehden mukaan voinut olla muu kuin vapauden levittäminen koko maailmaan.¹⁵⁷ Kirjoittelussa näkyi Kossuthin vierailun jälki, sillä juuri Venäjän tsaari oli auttanut Itävaltaa unkarilaisten kansannousun kukistamisessa. Whig Review’n näkemyksessä on myös yhtymäkohtia Democratic Review’n retoriikkaan vastaavana aikana, sillä myös se näytti mantereellisen ekspansion nälän tultua tyydytetyksi suuntaavan katseensa Euroopan ja jopa koko maailman pelastamiseen tyrannian mielivallalta.

Whig Review tosin painotti voimakkaasti, D. D. Barnardin viitoittamaa tietä myös Amerikan sisäisten asioiden kuntoon saattamista, ennen kuin vapauden instituutioiden levitys muualle maapallolle voisi toden teolla käynnistyä. Yhdysvaltojen apu Euroopan tasavaltalaisille voisi olla myös diplomaattista, eikä mahdolliseen aseelliseen interventioon tulisi lähteä hätäillen. Ensin olisi varmistettava Amerikan oman systeemin toimivuus ja huolehdittava siitä, että apua annettiin pelkästään tasavaltalaisista intresseistä johtuen. Tavoitteena oli siis jalo auttamistoimi, ei aggressiivinen interventio. Mutta tulevaisuudessa Amerikan poliittinen systeemi oli kyllä Whig Review’llekin koko maailman systeemi.¹⁵⁸ Kyse oli siis lähinnä aikataulusta, ei perustavalaatuisista erimielisyyksistä Amerikan missioon liittyen. Barnardin siirryttyä suurlähettilääksi Preussiin 1850 maltillisemmat äänenpainot tosin näyttävät vähenevän. Whig Review oli nyt sellaisten miesten käsissä, jotka myöhemmin päätyivät Etelä-Amerikan filibuster-retkille mukaan, joten kirjoittelun sävyn muutos laajemmalle maailmanpoliittiselle roolille suotuisammaksi selittyy tällä.

Päivänpolitiikalla tai millään sivistyneillä vasta-argumenteilla ei ollut mitään tehoa, koska anglosaksistien tai “historian käännekohdan” korostajien mielestä kaikki oli osa suurempaa kokonaisuutta, uusin näytös tuhansia vuosia kestäneessä kertomuksessa. Tällainen näkemys Yhdysvaltain roolista historiassa ja maailmanpolitiikassa oli varsin yleinen varsinkin 1830 - 1850

¹⁵⁷

AWR, artikkelissa “The policy of non-intervention”, 1852, 15:85, 1 - 10. Tosin Whig Review tahtoi vielä odottaa ja rakentaa ensin oman kansakunnan hyvään kuntoon. Lehti oli jo maaliskuussa 1851 osoittanut kiinnostusta Eurooppaan ja nähnyt tulevaisuudessa Amerikan Euroopan tasavaltojen isoveljenä, mitä tuli toimivan poliittisen järjestelmän rakentamiseen. AWR, artikkelissa “America and Europe: ‘peace’ and ‘foreign relations’”, 1851, 13:75, 251-267.

¹⁵⁸

AWR, artikkelissa “The prospect”, 1852, 16:95, 441.

-luvuilla. Muutkin lehdet kuin Democratic Review ja Whig Review julistivat sivuillaan historian ja nykyisyyden liittoa amerikkalaisten tehtävässä vapauttaa maailmaa barbariasta kohti sivistystä.¹⁵⁹ Lehtien rakentaman kansallisen identiteetin ja tehtävän kannalta sivistykseen liitetty anglosaksi-myytti oli historiallisena perusteluna hyvin käyttökelpoinen, sillä se puhui jo itsessään selvästi laajentumisen puolesta. Se osoitti amerikkalaisille, että maailmanhistoria tapahtui *nyt* heidän omalla maaperällään, vieläpä heidän itsensä toimesta. Anglosaksien avulla saatiin rakennettua “manifest destinylle” pitkälle historian hämärään ulottuva menneisyys, josta ponnistaen voitiin osoittaa, että *nyt* oli amerikkalaisten vuoro toteuttaa aluelajennuksia. Paradoksi oli se, että vaikka demokraateista Amerikka näytti karkaavan historialta, ei Democratic Review voinut olla rakentamatta kansallisen identiteetin “missiotaan” ilman menneisyyteen, kuten anglosaksiseen verenperintöön, tukeutumista.

Whigien suosima “Historian käännekohtan” käsite operoi hieman toisenlaisilla painotuksilla ja erilaisilla argumenteilla, mutta lopullisilta päämääriltään se oli varsin yhteensopiva Democratic Review’n kannattaman “anglosaksi”-myytin kanssa. Molempien lehtien historia-käsitteistöt rakensivat “missiota”, eli palvelivat kirjoitusajankohtiensa tarpeita. Whigeille anglosaksisuus olisi todennäköisesti kelvannut useamminkin “historian” käsitteistön tueksi, jollei siihen olisi demokraattileirissä lyöty niin vahvaa naturalistista leimaa. Uskonnollinen puolue valitsi mieluummin ajatuksen “historian käännekohtasta”, sillä se ei tarkoittanut historian syrjäyttämistä Amerikalle merkityksettömänä, mutta asetti kansakunnan kuitenkin erikoisasemaan “historian” ketjussa. 1800-luvulle muutoinkin tyypillisesti historia nähtiin whig-puolueessa “kehityksenä”, kulkuna kohti parempia aikoja. Optimistisuus whigien “historia”-käsitteistössä oli uskonnollista alkuperää, sillä antiikin ja renessanssijan klassinen tasavaltalaisuus eivät syklisissä historianäkemyksissään, sen paremmin kuin suosittu skottifilosofi Adam Fergusonkaan, edustaneet kehitystä parempia aikoja kohti. Toisen suuren herätyksen näkemykset Kristuksen paluuta edeltävästä onnellisesta ajasta sen sijaan saivat tulevaisuuden näyttämään hyvin valoisalta.¹⁶⁰ Näin myös “historian käännekohta” tarkoitti käännoästä kohti uutta, parempaa aikakautta, jonka johtopaikka oli siunaantunut vaurastuville ja moraalisesti korkeatasoisille amerikkalaisille.

“Manifest destiny” aikakaudella syntyvät uskonnolliset utopia-yhteisöt eivät siis jääneet ainoiksi

¹⁵⁹ Iriye 1977, 16 - 18.

¹⁶⁰

Howe 1979, 75, 152. Toisen suuren herätyksen millennialistisistä näkemyksistä myöhemmin luvussa 5.

läpeensä idealistisiksi hankkeiksi amerikkalaisessa yhteisössä. Kaikella syyllä voidaan nähdä koko sisällissotaa edeltävää yhdysvaltalaisista ajattelumaailmaa leimaavan nimenomaan pyrkimyksen yhdistää historia ja nykyisyys siten, että jokin historian “käännekohta” on tapahtumassa tai pian tapahtuva Amerikan mantereella. Democratic Review’n mukaan Amerikka oli menossa kohti loistavaa tulevaisuutta heittämällä “historia” pois, vaikkakin samalla anglosaksista ekspansiota jatkaen. Whig Review puolestaan näki edessä koko ajan yhä enemmän parempia aikoja, “kehitystä”, joka teki Yhdysvalloista “historian käännekohtan”. Näin Whig Review oli etenkin 1840-luvun lopulla lähtenyt jo voimakkaasti mukaan Amerikassa vallinneeseen kehitysoptimismiin, jota se oli vielä alkutaipaleellaan voimakkaasti kritisoinut “historian” unohtamisesta. “Historian käännekohtan” -käsite ilmaantui lehden palstoille samoihin aikoihin kuin kehitysoptimismi voimistui. “Historia” toimi “manifest destiny” aikakaudella täysin alisteisessa asemassa ajankohdan muille pyrkimyksille, eikä sen perustavaa laatua oleva käyttö eronnut paljon, oli sitten kyseessä lännen preerioiden uskonnollinen yhteisö tai sivistyneen lännen lehdistö. Päinvastoin, amerikkalainen eetos tunki esiin usealla elämän alueella. Tässä vaiheessa historiallinen totuus, kuten se, oliko anglosaksista rotua edes olemassa vai ei, oli Democratic Review’lle toissijaista. Whig Review tunsi sekin Amerikan olevan keskeisessä roolissa jossakin tärkeässä maailmanhistoriallisessa hetkessä, ja sekin ryhtyi sympatisoimaan amerikkalaisen “historian” erityislaatuisuutta. Tärkeimmäksi muodostui usko amerikkalaisuuden ylivertauuteen ja, etenkin Democratic Review’ssa, sen oikeutukseen laajentua toisten hallitsemille alueille. Tämän suuren uskon edessä “historian” oli taivuttava.

4. VIRHEETTÖMÄSTI SEKOITTUNUT VEREMME

4.1. Genesisestä geneettisyyteen

Etniseen ryhmään kuuluvilla ihmisillä katsotaan olevan identiteeteissään jotain yhteenkuuluvuuden tunnetta kulttuurissaan, kielessään ja rodussaan. Arvot, symbolit, myytit ja traditiot synnyttävät etnisen yhteenkuuluvuuden tunnetta ihmisyhteisössä, toisin sanoen etnisten identiteettien voidaan katsoa olennaiselta osaltaan olevan peräisin juuri kulttuurisista aineksista. Historiallisesti etninen identiteetti on edeltänyt kansallista identiteettiä, joskin vahva etninen tietoisuus voi säilyä myös

järjestäytyneiden kansallisvaltioiden sisällä.¹⁶¹ Euroopassa monet kansoista kehittyivät etniskansallisen kansallistunteen ympärille, mikä tarkoitti huomion kiinnittymistä rotuun, kieleen, kulttuuriin ja historiaan.¹⁶² Romantiikan aikakausi haki juuri etnisperäisiä juuria, kansanmyyttejä ja kansan historiaa, jotka heijastuivat Euroopan aatemaailmasta Yhdysvaltoihin.

Voimakas rodullisuuteen keskittyminen, joka Yhdysvalloissa murtautui esiin 1800-luvun alkupuolella ja jonka tapaamme aikakauslehtien “manifest destiny” -argumentoinnissa, oli ennen popularisoitumistaan joutunut kohtaamaan lujaa vastustusta. Perinteisiä käsityksiä, jotka olivat tottuneet ajattelemaan ihmiskuntaa ykseyden näkökulmasta, olivat kristinuskon ja valistus, kaksi länsimaiden vaikutusvaltaisinta ajatteluketjua 1800-luvulle tultaessa. Vaikka ihmiskunnan hajaantumisen ajatus oli voimistunut jo 1700-luvulla, se näyttää kuitenkin varsin yhtenäiseltä verrattaessa 1800-lukuun, jolloin nationalismi toden teolla alkoi pirstoa perusajatuksiltaan saakka kansanryhmien välisiä suhteita. Kristinuskon Raamattu, jota tulkittiin erehtymättömänä ilmoituksena myös tiedollisessa mielessä, antoi uuden ajan ihmisen ymmärtää, että oli vain yksi Jumalan luoma ihmiskunta. Koska uskonto oli keskeisellä paikalla amerikkalaisessa aatemaailmassa, myös siellä pidettiin kiinni Raamatun luomiskertomuksen, Genesiksen, tiedollisesta “aitoudesta”. 1600-luvulla länsimaissa oli ollut yleistä nähdä oman kansan juuret Raamatun luettelemien kansanryhmien joukossa. Kun antiikin roomalaisille esi-isiä olivat olleet Troijan sankarit, uuden ajan länsimaiset kansat halusivat polveutua jostakin tietystä ensimmäisen Mooseksen kirjan kymmenennen luvun alussa luetelluista Nooan pojista. Näiden käsitysten eri johdannaiset säilyivät jossain määrin hengissä vielä pitkälle 1700-luvulle.¹⁶³

Länsimaisen ihmisen uskoa ihmiskunnan ykseyteen oli kuitenkin alkanut horjuttaa uusien mantereiden ja niiden asukkaiden löytyminen. Eurooppalaiset ja myöhemmin amerikkalaiset olivat joutuneet kysymään, olivatko Australian aboriginaalit, Etelä-Afrikan hottentotit tai Pohjois-

¹⁶¹

Smith 1991, 6 - 7; Hastings 1999, 2 - 3; Päärnilä 1998, 24. Historiallisessa tutkimuksessa on kuitenkin pidettävä huoli siitä, ettei identiteettien monenkirjavuuden näe olevan määrällisesti pysyvä ominaisuus. Onko entisaikojen esimerkiksi ollut vähemmän valinnanvaraa tai kykyä hahmottaa eri identiteettejä kuin nykyajan pluralistisella länsimaisella ihmisellä? Olisiko niin, että nykyajan monikulttuurisissa yhteisöissä elävällä ihmisellä on mahdollisuudet omaksua useampia ja yhä enemmän ristiriitaisiakin identiteettejä kuin menneillä sukupolvilla? Identiteetti- ja historian tutkimuksella on näissä kysymyksissä vielä selvitettävää.

¹⁶² Klinge 1999, 293.

¹⁶³ Horsman 1981, 44 - 46; Kidd 1999, 9 - 10; Kemiläinen 1993, 31.

Amerikan intiaanit todellakin heidän kauan kadoksissa olleita “serkkujaan”? Ja kuinka niin suuret erot ihmisryhmien välillä olivat voineet syntyä niin lyhyessä ajassa? Ahtaan Raamatun-tulkinnan mukaanhan ihmissuku oli syntynyt vain alle 6 000 vuotta aiemmin, näkemys, joka säilyi elinvoimaisena vielä 1800-luvulle “Nooan pojista polveutumisen” jo kadottua tieteellisistäkin päätelmistä. Monet halusivat vastata sukulaisuuskysymykseen kieltävästi, vaikka rikkoivatkin näin tradition näkemyksen ihmiskunnan ykseydestä.¹⁶⁴

Uudet löydökset aikaansaivat uudenlaisen tieteen kukoistuksen, ja myös oppineiden käsitykset ihmisroduista olivat muuttumassa. Yhä suurempi tiedemiesten joukko, kuten Francois Bernier tai ruotsalainen Carl von Linné, kannattivat polygenesistä ja luokittelivat sen mukaisesti jo 1600-luvun lopulla ja 1700-luvun alussa ihmiskuntaa “rotuihin”. Nämä antoivat sykäyksen myöhempien rotuteorioiden synnylle, mutta muutoin polygenesis, ajatus monista eri juurista kehittyneistä ihmissuvuista, ei välttämättä vielä tarkoittanut ihmisten jakoa peruuttamattomasti eriarvoisiin. Jo antiikin ajoilta oli nähty, että ilmasto muokkasi ihmissukuja, eikä 1700-luvun alussa vielä yleisesti kiistetty tämän teorian paikkaansa pitävyyttä. Geneettisestä erottelusta oli kuitenkin merkkejä jo monen valistusfilosofin, kuten David Humen, teksteissä. Lisäksi saksalainen Johann Gottfried Herder, eräs modernin nationalismin henkisistä isistä, ennakoi jo 1700-luvun lopulla uutta aikakautta puhumalla “geneettisestä erilaisuudesta ja sen ominaisuuksien periytymisestä”. Valistusajan yleinen linja oli yleisesti kuitenkin vielä rotujen tasa-arvoa korostava. Useat ajan tiedemiehet uskoivat kyllä polygenesikseen, mutta ajattelivat länsimaisen ja muun ihmiskunnan välisen jo tuolloin kasvavan kuilun olevan seurausta pikemminkin ilmastollisista kuin “rotujen” ominaisuuksista johtuvista syistä.¹⁶⁵

Mutta kehitys kulki toiseen suuntaan. Yhdysvalloissa monet ymmärsivät ihmiskunnan koostuvan eriarvoisista roduista, vaikka muissa kohdin pitivätkin kiinni Raamatun sanan erehtymättömistä tiedollisista tulkinnoista. Tiedemaailmassa puolestaan luonnontieteet synnyttivät uudenlaisia aloja, kuten fysionomian, kraniologian ja frenologian, jotka tutkivat ihmisten rotuominaisuuksia mm. kasvoista ja kallonmuodoista. Luonnontieteellinen kasvien ja eläinten luokittelu levisi käsittämään myös ihmisrotujen erilaisuuksien havainnoimisen. 1600- ja 1700 -luvuilla syntyneiden rotuteorioiden takana oli joukko hyvin arvovaltaisia nimiä, kuten J. F. Blumenbach, Immanuel Kant ja Georges de Buffon. Heidän ja monen muun ajattelijan kehittämät rotuteoriat saivat 1800-luvulle tultaessa yhä suuremman joukon sekä enemmän että vähemmän tieteellistä ajattelua

¹⁶⁴ Horsman 1981, 44 - 46; Kidd 1999, 10; Kemiläinen 1994, 100.

¹⁶⁵ Horsman 1981, 46 - 48; Kemiläinen 1993, 38 - 41; Kidd 1999, 26.

taakseen. Herder ja Wilhelm von Humboldt olivat sen mukaisesti ja nousevan nationalismin hengessä jo luokittelemassa ihmiskuntaa eri kansoihin. Tieteissä syntyneet tulokset, jotka yleensä tulkittiin rotujen eriarvoisuutta korostamalla, houkuttelivat sitten historiankirjoittajat, runoilijat, kirjailijat, taidemaalarit sekä patriootit Yhdysvalloissakin - muun länsimaisen maailman tapaan - julistamaan rotujen eriarvoisuutta. Eriarvoisuus ei määräytynyt enää ympäristötekijöiden, vaan geneettisesti rotujen lähtöominaisuuksien perusteella.¹⁶⁶ Tosin tässä työssä tutkittu käsite “race” tarkoitti kuitenkin 1700-luvulla vielä yhtä ihmisryhmää myös kansallisessa retoriikassa, joten sen biologisten merkitysten tulkinnassa on syytä olla varovainen.

4.2. Vapaan rodun lähetystehtävä

Lähdettäessä tutkimaan Democratic Review’n ja Whig Review’n ekspansioaiheisia tekstejä huomataan varsin pian rodullisten selitysmallien kertautuvan yhä uudelleen ja uudelleen niiden palstoilla. Tavallisesti huomio kiinnittyy “anglosaksiseen” rotuun, mutta lehdet käsitelivät myös “valkoihoista”, “arjalaista” ja jopa “amerikkalaista” rotua. Mitä näiden käsitteiden taakse kätkeytyy? Oliko “race” aikakauslehdille verenperintöön, yhtenäiseen taustaan vai väljempään kansalaisuuteen liittyvä termi? Millaisia merkityksiä ne antavat kansallisen identiteetin tarpeisiin ja sen myötä “manifest destinylle”? Tässäkin tapauksessa amerikkalaisia ajattelutapoja tutkittaessa on lähdettävä liikkeelle Englannista. Se oli rotukysymyksiäkin käsiteltäessä mallimaa amerikkalaisille, vaikka samaan aikaan siitä tahdottiin kiihkeästi irrottautua omaa kulttuuria ja identiteettiä rakentamalla.

Anglosaksisuus oli ollut englantilaisen kansallisen identiteetin piirre jo pitkään ennen rodullisuuden pohjautuvan rasismien nousua. Seitsemännentoista ja kahdeksannentoista vuosisadan englantilaiset samoin kuin heidän sukulaisensa Amerikan kolonioissa olivat ajatelleet, että anglosaksisuus oli synonyymi poliittisille ja yksilöllisille vapauksille. Tämä ajatus kangasteli myös siirtokuntien vapautumista teoretisoineiden Amerikan vallankumousjohtajien mielissä. Reginald Horsmanin mukaan vuosien 1815 ja 1850 välillä tapahtui kuitenkin käänne, jolloin anglosaksisuus muuttui historian hämärissä muodostuneen vapausaatteen sijasta rodulliseksi ominaisuudeksi, vapaudeksi, joka kulki veressä. 1800-luvun puoliväliä lähestyttäessä oltiinkin astumassa modernin rasismien aikaan, jonka huippukausi kestitkin aina 1920-luvulle.¹⁶⁷ “Rodun” (*race*) käsite oli saanut uudenkaltaisen merkityksensä 1700-luvulla ja tarkoitti yhteisen alkuperän

¹⁶⁶ Horsman 1981, 52 - 61; Kemiläinen 1993, 54 - 67.

¹⁶⁷

Horsman 1981, 1 - 3 ja 62 - 63.

omaavaa ihmisryhmää, jonka jäsenet olivat samaa heimoa.¹⁶⁸ “Rodun” käsitettä tarkastellaankin seuraavassa nimenomaan ihmisryhmän yhteiseen alkuperään liittyvässä merkityksessä, ei niinkään verenperintöön painottuvassa, koska käsitteen biologinen merkitys näyttää olleen kirjallisuusaikakauslehdillekin epäselvää. Sen sijaan “rotu” yhteisen alkuperän käsitteenä ilmentää hyvin sitä, millaiseksi lehdet ymmärsivät amerikkalaisen yhteisön: oliko se todellakin yhteistä alkuperää oleva perhe, vai jotakin hajanaisempaa?

Horsmanilaisittain ei voidakaan ylikorostaa rotuoppien merkitystä vielä 1840- ja 1850-luvuilla. Varsinaiset perinnöllisyysopit syntyivät vasta vuosisadan lopulla, joten “manifest destinyn” rotu-retoriikka ei kyennyt vielä muodostamaan kovin selväpiirteistä käsityskarttaa siitä, missä rotujen suhteen menttiin. Charles Darwinin *The Origin of Species* (1859) ei ollut vielä ennättänyt ilmestyä, eivätkä Herbert Spencerin sosiaalidarwinistiset ideat ehtineet nousta politiikan kielen naturalistiseksi retoriikaksi vuosisadan jälkipuoliskon malliin¹⁶⁹. Mutta vaikka rotuteoriat olivat “manifest destinyn” ajalla vielä jäsentymättömiä ja roduista saatettiin puhua hyvin epämääräisesti, olivat antropologien aloittamat ihmiskuntaa rotuihin jaottelevat biologiset hahmotelmat ehtineet 1800-luvun puoliväliä lähestyessä jo popularisoitua. Kulttuurien törmättyä oli käytännön kokemusta sen verran, että fyysisten ja henkisten ominaisuuksien periytymisestä oltiin ajan näkemysten mukaan “tietoisia”.¹⁷⁰ Anglosaksi-ajattelussa oli tapahtumassa myös käänne, joka on nähtävissä sekä englantilaisessa että amerikkalaisessa kirjoituksissa. Anglosaksien ylivertaisten ominaisuuksiensa alle, jotka “luonto” itse oli lapsilleen suonut, olivat pian kumartumassa myös muut kansat, jotka eivät vielä anglosaksisesta vapaudesta nauttineet. Tämä tuo myös missio-idean ja “manifest destinyn” kiinnostavan lähelle.

Democratic Review’n ja Whig Review’n kannanottojen erojen taustalla vaikuttivat tietysti puolueiden maailmanselitysten erot. Demokraatit orjanomistajien puolueena selittivät “vapaus” -käsitettä aivan eri tavoin kuin whigiläiset. Demokraateille “vapaus” tarkoitti paitsi vapautta äänestää ja osallistua tasavaltalaisen yhteiskunnan kehittämiseen oma-aloitteisuuden pohjalta, myös vapautta ostaa ja omistaa orjia. Orjanomistajuus oli heille samanlainen perustavaa laatua oleva oikeus (*fundamental right*) kuin mikä tahansa muu. Uuden demokraattipuolueen henkinen

¹⁶⁸

Kemiläinen 1994, 99. Täytyy myös muistaa, että Kemiläisen mukaan sana “rasismi” esiintyi ensimmäisen kerran vasta 1930-luvulla, joten sisällissotaa edeltäneen Amerikan kirjoittajat eivät tieneet olevansa rasisteja tai ymmärtäneet sanaan nykyään liittyvää latausta.

¹⁶⁹ Halmesvirta 1993, 52 - 54.

¹⁷⁰ Kemiläinen 1994, 100.

isä Andrew Jackson kannatti useiden intiaaniheimojen siirtämistä kauemmaksi länteen “näiden omaksi parhaaksi ja kansakunnan turvallisuuden vuoksi”. Tällaista oli siis Democratic Review’n “ensimmäisen tilaajan” intiaanipolitiikka. Sisällissotaa edeltäneen ajan amerikkalaisissa oli vain vähän niitä, jotka katsoivat intiaanien tai mustien olevan kykeneviä nousemaan valkoisen miehen tasolle sivistyksessä, mutta whigien piireistä tällaisiakin ääniä saattoi kantautua.¹⁷¹

Poliittisten vapauksien vanhasta merkityksestä, siitä, että vapaudet ovat anglosaksien ominaisuutta historiallisen kehityksen ansiosta, on jälkiä myös Democratic Review’n palstoilla. Lehti käsitteli lokakuun numerossaan 1845 meksikolaisten kyvykkyyttä muodostaa vapaita poliittisia instituutioita. Konflikti Meksikon kanssa oli ovella; Zachary Taylorin joukot olivat juuri elokuun alussa siirtyneet lähemmän rajaa Corpus Christille, ja Democratic Review spekuloi kirjoituksessaan jo Meksikon liitosta Yhdysvaltoihin. Lehti kirjoitti myös, että “Meksikolaiset ovat tottumattomia itsehallintoon ja vuosien vieressä heidän täytyy kulkea läpi lukemattomien poliittisten vapautumisten prosessien, ennen kuin he voivat vapautua esteistä, jotka saksilainen perhe heitti pois yli 300 vuotta sitten¹⁷².” Toisin sanoen meksikolaisilla oli kyllä matkaa anglosaksien vapauksiin, mutta heillä olisi kuitenkin *mahdollisuus* niiden omaksumiseen ajan kuluessa. Tämä ei vielä sulkenut pois Meksikolta mahdollisuutta vapautua itse despotian kahleista, eikä näin edellyttänyt vapauksien kulkemista anglosaksisessa *veressä*. Tosin Democratic Review’n viesti oli “manifest destiny” -hengessä se, että parempi on kuitenkin hallita Meksikoa amerikkalaisin voimin kuin antaa Meksikon hallita itseään. Aggressiivinen mission-ajatus kulkee siis mukana, vaikka myönnetäänkin toiselle rodulle periaatteellinen mahdollisuus “vapautua” itse.

Myös senaattori John C. Calhounia arvosteleva Whig Review’n artikkeli maaliskuussa 1848 soi muille roduille mahdollisuuden muodostaa itse “vapauden instituutionsa”. Meksikon valloituksen vastainen kirjoitus korosti Democratic Review’n kirjoituksen tavoin vapauden pitkää historiaa valkoisen rodun elämässä, mutta poissuljettua ei Calhounille ollut myöskään sekarotuisten tai neekereiden mahdollisuus tasavaltalaisen vapauden toteuttamiseen, mikäli nämä vain osoittautuisivat moraalisesti kyvykkäiksi roduiksi. Varsinainen tasavaltalaisuuden taito oli

¹⁷¹ Banning 1992, 42 - 43; Watson 1992, 55.

¹⁷²

“The Mexican people are unaccustomed to the duties of self-government, and for years to come must travel up through numberless processes of political emancipation before they can dispense with restraints which the Saxon family threw off more than three hundred years ago.” USMDR artikkelissa “Territorial Aggrandizement”, 1845 17:88, 245. Tässä viittauksessa on myös uskonnollinen puolensa, sillä 300 vuotta viittaa reformaatioon.

kuitenkin Yhdysvaltojen kansakunnan käsissä, joka ymmärsi tasavaltalaisten hyveiden päälle ja joka koostui “sakseista, normanneista ja kelttiläisistä roduista”. Lehti ei selvästikään ole pohtinut rodun käsitteitä kovin syvällisesti, sillä samalla kun se näki Amerikan kansan koostuvan kolmesta eri rodusta ja tulkitsi oman kansakuntansa tästä huolimatta yhtenäiseksi, se viittasi meksikolaisiin sekarotuisina.¹⁷³ Sekarotuisuus oli siis meksikolaisille pahe, kun taas verenperinnön moninaisuus amerikkalaisille hyve. Kyseessä olikin yhtenäisyyden tarpeista nouseva retoriikka, joka halusi muodostaa Amerikalle yhtenäistä kansallista identiteettiä samaan aikaan tapahtuvasta monikulttuuristumisesta huolimatta. Rotuteoriat eivät nekään olleet vielä kovin kehittyneitä, mikä osin selittää Whig Review’n “rodun” käsitteen epämääräisyyden. Lehti kuitenkin ymmärsi amerikkalaisen monimuotoisuuden lisääntymisen ja samalla kasvavan yhtenäisyyden tarpeen välisen ristiriidan. Jos Amerikka oli monimuotoinen, tämä tosiseikka oli vain sitten käännettävä sille hyödylliseksi.

Jos vuoden 1845 lokakuussa Democratic Review oli vielä jättänyt meksikolaisten sivistymiselle takaportin auki, helmikuuhun 1847 tultaessa argumentit olivat muuttuneet huomattavasti jyrkemmiksi ja rasistisemmiksi. Meksikolaisten kohtalona oli nyt yksinkertaisesti kadota vahvempien anglosaksien alle. Edelleen artikkeli viittasi “vereen” vain sivulauseessa “rotu” -käsitteen yhteydessä, sillä tärkeämmäksi syyksi meksikolaisten kohtaloon nähtiin heidän kelvottomuutensa hoitaa sivistyksen velvoitteita. Siinä missä anglosaksit olivat lehden mukaan uurastaneet pohjoisessa työntäen intiaanit tieltään, meksikolaiset eivät olleet tehneet mitään sivistääkseen ja kristillistääkseen eteläistä aluettaan. Kyseessä oli ensi sijassa “petetty missio”, ei niinkään verenperintönä kulkenut ominaisuus.¹⁷⁴ Lehden artikkeli “The War” sijoittuu ajankohtaan, jolloin amerikkalaiset joukot olivat tunkeutuneet syvälle Meksikon alueelle. Voitot olivat mittavia: Taylorin joukot olivat valloittaneet kolme koillisen Meksikon suurinta kaupunkia, Stephen W. Kearny miehitti Santa Fén ja oli matkalla kohti Kaliforniaa, ja Alexander Doniphan ryhmä otti haltuunsa Chihuahuan¹⁷⁵. Niillä lehdillä, jotka kiivaimmin ekspansiota kannattivat, oli siis aihetta pullisteluun.

Whig Review puolestaan torjui alkuvaiheissaan koko rodullisuuden ja ekspansion liittämisen

¹⁷³

AWR 1848, 222- 223.

¹⁷⁴

USMDR, artikkelissa “the War”, 1847, 20:114, 100. “Petetyn mission” teemasta ks. lisää kohdassa 5.3.

¹⁷⁵ Merk 1978, 368.

toisiinsa. Syyskuussa 1845 se valitti sitä, että “anglo-normannisen” rodun ominaisuudeksi väitettiin halukkuutta valloittaa vieraita alueita¹⁷⁶. “Anglo-normannisen” rodun käsitteen käyttö tässä yhteydessä ei noussut Whig Review’n omista näkemyksistä, vaan sillä haluttiin vastata etelässä asuville ekspansion kannattajille; käsite nimittäin oli tyypillinen juuri eteläisille uusien alueiden haltuunottojen kannattajille. Nämä laittoivat “saksin” paikalle “normannin” siitä syystä, että he halusivat nähdä aristokraattiset “normannit” esi-isinään erotuksena pohjoisvaltioiden plebeijisille “sakseille”.¹⁷⁷ Whig Review ekspansioon vielä tuolloin kriittisesti suhtautuvana ja leimallisesti pohjoisen lehtenä ei missään tapauksessa olisi voinut käyttää tällaista käsitettä omasta aloitteestaan: tarkoituksena oli vain vastata etelän ekspansio-intoilijoille heidän omalla kielellään. Kansallisen identiteetin piirteisiin ei muutenkaan Whig Review’ssa haluttu tässä vaiheessa tuoda mukaan käsitystä minkäänlaisesta rodusta, jonka tehtävänä olisi väkivaltainen ekspansio.

Näkemyks oli kuitenkin muuttunut, kun lehti tammikuussa 1846 ilmaisi, että “...meidän normanni-saksisessa veressämme me perimme halun laajentaa omistuksiamme, mikä on tämän veren pahe...”¹⁷⁸ Käsite “normanni-saksilainen” on varsinainen kummajainen “manifest destinyn” eri rotu-käsitteiden joukossa, mutta lienee tässä yhteydessä vailla mitään suurta arvolatausta: päähuomio oli ennemminkin siinä, mitä “omasta” rodusta haluttiin jäsentymättömien rotukäsitteiden puitteissa sanoa. Lehti arvosteli jälleen etenkin presidentti Polkin hallinnon valloituspolitiikkaa ja piti sen toimia jopa laittomina, mutta samalla se nyt sivulauseessa myönsi omassa rodussa olevan piirteitä, jotka houkuttelivat aluelajennuksiin kuin itsestään. Huomionarvoista on kuitenkin se, että lehti ei käyttänyt “verta” ja “rotua” samassa yhteydessä; se ei kirjoittanut, että ekspansio oli normanni-saksilaisen *rodun* pahe, vaan *veren* pahe.

Mitä pidemmälle ajallisesti mentiin, sitä selvemmäksi tulikin Whig Review’n viehtymys laajentumispolitiikkaan. Heinäkuussa 1847 lehti kirjoitti ihannoiden “anglosaksisesta” rodusta, joka astuttuaan Amerikan kamaralle oli lähtenyt laajenemaan kohti länttä ja asutti nyt jo kymmenien miljoonien jäsentensä voimalla lännen suuria tasankoja. Rodun käsite tarkoitti tässä “anglosakseja”, mutta samoihin aikoihin myös “germaanisen” rodun käsite esiintyi lehden palstoilla. Mahdollisesti kuitenkin sen ekspansioretoriikan, johon Democratic Review’kin kuului,

¹⁷⁶ AWR, artikkelissa “Will there be war with Mexico?”, 1845, 2:3, 225.

¹⁷⁷ Horsman 1981, 164-171.

¹⁷⁸

“...with our Norman-Saxon blood, we inherit the passion for extended dominion, which is the vice of that blood...” AWR, artikkelissa “European interference on the American Continent”, 1846, 3:1, 19.

mieltymys käyttää nimenomaan “anglosaksien” käsitettä laajentumispolitiikan perusteluna, sai tässä myös Whig Review’n sitä käyttämään. Samalla tuli selväksi, mikä oli tämän aluevaltausten taustalla hämmöittävä motiivi, sen moraalinen peruste: “sivistyneen elämän” “taiteet” ja “tieteet” olivat nyt saapuneet pioneerivankkureiden mukana seuduille, jotka olivat ennen pelkkää erämaata. Pian noiden seutujen joilla ja järvillä seilaisi “satoja laivoja”, maa täyttyisi suurista kaupungeista ja kaupankäynti kukoistaisi entisillä villeillä tantereilla.¹⁷⁹ Käsitteiden takaa löytyy siis sivistyneen rodun lähetystehtävä, sama, joka esiintyi myös Democratic Review’n retoriikassa.

Democratic Review puolestaan kytki tapansa mukaan päivänpoliittiset tapahtumat ja ekspansiivisuuden syyt yhteen suuremman historiallisen sekä rodullisen kontekstin kanssa. “Manifest destiny” -innostuksen lisäksi siihen sekoittui nyt liikehdintä, joka vaati koko Meksikon haltuunottoa Yhdysvalloille, ei pelkästään joidenkin sen osien.¹⁸⁰ Democratic Review’lle Meksikon haltuunotto oli luonnollinen “...jatkumo sille emigraation paineelle, jota Rooman valtakunta oli kykenemätön pysäyttämään, ja joka on määrätty (huom. engl. ‘destined’) tuomaan takaisin Aasiaan taiteiden jalostukset ja kristinuskon vaikutteet, jotka ovat kerääntyneet 2000 vuoden aikana ympäri maailmaa, idästä länteen”.¹⁸¹ Kansallista missiota rakennettaessa historia-myytti anglosaksisuudesta oli siis tiukasti sidoksissa nykyhetkeen. Mennyt ja historia kulkivat sopusoinnussa, kaikki oli jatkumoa ja kaikki päivänpoliittiset tapahtumat suuremman kohtalon käsissä. Democratic Review’n kuvaus sivistyksen eräänlaisesta kerääntymisestä kulussaan idästä länteen on varsin paljastava, sillä se tarkoittaa sitä, että juuri Amerikassa kaikki oli täydellisempää kuin muualla. Euroopassa ja Englannissa sivistystä oli kyllä ollut, mutta Yhdysvalloissa kaikki oli vieläkin parempaa. Tällainen “lumipallo”-efekti tarkoitti kaikenlaisen kyvykkyyden kasaantumista nykyhetkeen ja Amerikkaan, mikä Democratic Review’n aatemaailmassa antoi aivan erityisen syyn lähteä sivistämään Meksiko (= valloittaa maa).

Näitä käsityksiä ruokkivat kansallisen identiteetin tarpeet, jotka olivat käsitteellistämässä kansakuntia ja selittämässä näin niiden nationalististen missioiden syitä. 1800-luvun puolivälin

179

AWR, artikkelissa “the Memphis convention and western improvements”, 1847, 5:6, 544.

180 Merk 1978, 368.

181

USMDR artikkelissa “The War”, 1847 20:114, 99. “...a continuation of that pressure of emigration from east to west, which the Roman empire was unable to resist, and which is destined to carry back to Asia the refinement of arts and the influences of Christianity, gathered in a journey of two thousand years round the world, from east to west.”

Yhdysvaltoihin tultaessa havaitsemme, että “rotu” yhtenäisen ihmisryhmän nimittäjänä ja tästä juontuvat näkemykset yhdestä “ kaikkein voimakkaimmasta rodusta”, jolla tarkoitettiin lähinnä anglosaksista rotua, ovat jo erittäin yleisiä. Lehdistön parissa rotukysymyksen ajankohtaisuuden myönsivät sellaisetkin lehdet kuin Whig Review, jotka muutoin pohtivat huolestuneina uuden tieteen seurauksia.¹⁸² “Rodun” käsitettä kuitenkin tarvittiin, jotta voitiin saada hajanainen Amerikka näyttämään mahdollisimman kiinteältä, yhtenäiseltä kansakunnalta.

Jos Euroopassa rakennettiin kansallista identiteettiä “rotujen” kantamien missioiden kautta, Amerikka ei tahtonut jäädä huonommaksi. Sen lähetystehtäväksi, “manifest destinyksi”, oli asetettu vapauden vieminen alempiarvoisille roduille, eräänlainen vapauteen pakottaminen. Samalla on kuitenkin muistettava, että “manifest destinyn” rotu-retoriikka ei kuitenkaan kantanut aggressiivisesti biologisia merkityksiä, jotka ovat vasta paljon myöhemmän ajan tuotoksia. Vaikka “veri” toisinaan esiintyi jo retoriikassa, tulee Saksan kolmannen valtakunnan jälkeisen ajan lukea “manifest destinyn” “rotua” tiukasti omassa kontekstissaan.

4.3. Anglosaksinen vai amerikkalainen rotu?

Vaikka Democratic Review piti selvänä, että voimakas ekspansio on luonnollinen osa Yhdysvaltain missiota, vallitsi lehdessä kuitenkin jonkinasteinen epävarmuus siitä, keitä nämä ekspansiiviset amerikkalaiset lopulta olivat. Itse ekspansiivisuuden ajatuksesta lehdessä vallitsee melko suuri yhdenmukaisuus vuosien 1845 ja 1852 välillä, mutta horjuvuutta oli siinä, minkä “rodun” jäseniksi lehti näki Yhdysvaltojen asukkaat. Suurimmaksi osaksi lehti kirjoittaa tietysti “anglosakseista”, rodusta, joka oli ollut Englannin kansallisen identiteetin kantavia etnisiä perusteluja ja oli näin ollut helposti omaksuttavissa Atlantin toisella puolella. Satunnaisesti lehti puhui anglosaksien ohella myös “valkoihoisesta”, “eurooppalaisesta” sekä “amerikkalaisesta” rodusta. Myös Whig Review kirjoitti näistä roduista vaihtelevin käsittein, vaikka senkin palstoilla “anglosaksinen” rotu oli suosituin. Mutta mitä nämä “rotujen” käsitteet sitten pitivät sisällään, ja oliko käsitteiden eroilla merkitystä sille, kuinka “manifest destinyä” tulkittiin?

Tätä tutkiessa meidän täytyy palata “rotu”-käsitteen historian pariin. Rotujen geneettisen erilaisuuden taustalta löytyy saksalainen romantiikka, joka alkaessaan kukoistaa 1700-luvun lopulla kiinnitti huomionsa rotuominaisuuksiin nimenomaan *uudessa* merkityksessä. Romantiikka

¹⁸² Horsman 1981, 139.

ei ollut kylmän analyyttistä tai järkeen vetoaviin seikkoihin takertuvaa, ja siksi se, jätti syrjään kysymykset anglosaksisen tai muiden rotujen tosiasiallisesta olemassaolosta. Jokaisella todellisella kansalla oli oma “Volksgeist”, kansan henki, ja omat muinaiset juurensa jotka erottivat sen toisista kansoista. Saksassa hämmästeltiin germaanisten rotujen ylivoimaisuutta, kun taas Englantiin saapunut saksalainen romantiikka vanhan englantilaisen myytin vapaista anglosaksisista instituutioista kohdatessaan sekoittui siihen. Englannissa, joskus myös Saksassa, alettiin puhua “anglosaksisesta rodusta”. Englantilaiset ottivat auliisti vastaan tämän uuden, modernin tavan selittää heidän ainutlaatuisuuttaan ja silminnähtävää brittiläisen imperiumin kukoistusta.

Oman kansallisen identiteetin vahvistaminen käyttäen hyväksi rotuominaisuuksia ei päättynyt tähän. 1800-luvun alun Englannissa alettiin puhua yhä enemmän anglosaksisesta rodusta germaanisten rotujen alakäsitteenä, parhaimpana ja voimakkaimpana rotuna. Jos anglosaksit olivat “valkoihoisen” rodun, kuten tämä superrotua myös nimitettiin, kruunu, amerikkalaiset menivät vielä pidemmälle. 1850-luvun alun Yhdysvalloissa monet käyttivät kansallisessa retoriikassaan jo “amerikkalaisen rodun” -käsitettä. Anglosaksit olivat siis “valkoihoisen rodun” huippu, kun taas amerikkalaiset olivat vielä ylempänä anglosakseja.¹⁸³ Jos eurooppalaiset ylpeilivät omilla “kansallisilla hengillään”, täytyi toki amerikkalaisillakin olla “Volksgeistinsa”. Tämä yritys muodostaa omaa “kansallista henkeä” eurooppalaisista, etenkin englantilaisten vahvasta anglosaksi-myytistä erillisenä, näkyi selvästi etenkin Democratic Review’n palstoilla.

Käsitteellisesti Democratic- ja Whig Review eivät näytä tekevän suurta eroa “anglosaksisen” ja “valkoihoisen” rodun välille. Democratic Review käytti molempia termejä käsitellessään voimakkaimman rodun maailmanympärikierrosta, tosin “valkoihoinen” esiintyi huomattavasti “anglosaksista” vähäisemmässä määrin, kuten Whig Review’ssakin. Jonkinasteinen sekaannus “anglosaksisen”, “valkoihoisen” ja jopa “amerikkalaisen” rodun välillä saattaisi selittyä sillä, että joskus näiden väliset hierarkiat ja merkitykset olivat romantiikan kaunokirjallisen hengen mukaisesti ylipäänsä sekaisin länsimaisessa ajattelussa. Totta onkin, ettei voida puhua verellisistä rotuteorioista 1930- ja 1940-lukujen malliin sortumatta anakronismiin, sen verran jäsentymättömiä käsitykset tieteen puolellakin vielä olivat. Amerikassa käsityksissä rotujen välisistä eroista on nähtävissä paitsi luonnontieteiden myötävaikutuksesta syntyneitä käsityksiä myös poliittisista, sosiaalisista ja taloudellisista seikoista nousseita, kuten Yhdysvaltain etelässä.¹⁸⁴ Onkin huomioitava tässä työssä ymmärretyn “rotu”-käsitteen osittainen poikkeavuus

¹⁸³ Horsman 1981, 25 - 26 ja 43 - 44.

¹⁸⁴ Kemiläinen 1993, 136.

myöhemmistä rotuteorioista. “Rodusta” puhuttaessa ei olla kovin teoreettisella tasolla, sillä kuten *Democratic Review*’sta ja *Whig Review*’sta näemme, “rotu” saattoi tuolloin tarkoittaa niin laajaa ihmisjoukkoa kuin “valkoihoista rotua”. Kehitys tästä oli vain lähtenyt kulkemaan siihen suuntaan, että ymmärrettiin “rodun” olevan enenevässä määrin kansakunnan yhtenäisyyttä luova käsite, kuten jo “amerikkalainen rotu” oli verrattuna turhan yleispätevään “valkoihoiseen rotuun”.

Kansallisen identiteetin rakentuminen selittää parhaiten sen, miksi *Democratic Review*’n sivuilla “anglosaksisesta” rodusta päädyttiin “amerikkalaiseen” rotuun. Anglosaksismi oli hyvin voimakas myytti, sillä sillä oli vuosisataiset perinteet englantilaisessa ja amerikkalaisessa kansallisessa identiteetissä. Yhdysvalloissa myytti joutui kuitenkin 1800-luvun puoliväliä lähestyessä kasvaviin vaikeuksiin muuttoliikkeen kanssa, joka jo lukumääränsä puolesta aiheutti väistämättä yhteiskunnallista liikehdintää. Yhä suurempi siirtolaisten joukko tuli nyt muualta kuin Brittein saarilta, niin että esimerkiksi 1840 yli kolmannes kaikista siirtolaisista oli saksalaista alkuperää.¹⁸⁵ Kun vielä Brittein saariltakin tulleista varsinkin irlantilaisilla oli varsin erilainen perinne ja kulttuuri kuin englantilaisilla, pienentyi Englannin kulttuurillinen merkitys kansallisen identiteetin rakentamisessa. Usein ne, joilla oli irlantilainen tausta tai yhteyksiä saarelle, olivat innokkaimmin kannattamassa juuri “amerikkalaisen rodun” käsitettä.¹⁸⁶ Sen sisältö oli varsin samanlainen kuin “anglosaksisen rodun”, mutta vähemmän englantilainen.

Vielä heinäkuussa 1846 *Democratic Review*’kin näki anglosaksisen rodun kautta muodostuneen siteen Englantiin vahvana. Lehti kirjoitti, että “modernin maailman suuri erityispiirre on anglosaksisen rodun kasvu ja voimakkuus¹⁸⁷ ja että “rotu on nyt jakautunut kahteen lähes tasaväkiseen osaan...¹⁸⁸”. Vaikka lehti tämän jälkeen totesikin, että Englannin suuruus näytti saavuttaneen huippunsa, ja että tulevaisuus oli ilmiselvästi “rodun” amerikkalaisen puolen käsissä, nähtiin englantilaiset vielä eräänlaisina pikkuserkkuina. Maahan jo tuohon aikaan tulvivalle ranskalaiselle ja saksalaiselle väestölle ei kulttuurisessa mielessä ennustettu kovin

¹⁸⁵ Cochrane 1979, 60 -61.

¹⁸⁶ Horsman 1981, 250 - 251. Juuri demokraattipuolueella näitä yhteyksiä oli.

¹⁸⁷

USMDR, artikkelissa “Practical annexation of England”, 1846 18:97, 3. “The great feature of the modern world is the growth and power of Anglo-Saxon race”.

¹⁸⁸

Ibid. “The race is now divided into nearly equal parts...” Anglosakseja näytti toisen kirjoituksen mukaan tosin asuvan Kanadassakin: “Why does not the Anglo-Saxon race in Canada press upon our frontier and settle western strips to annex to the colonies?” USMDR, artikkelissa “Occupation of Mexico”, 1847 21:113 , 389.

hyvää, sillä lehti kirjoitti, että nämä anglosaksisen puun ulkopuoliset osat ovat niitä, "... jotka sekoittuvat ja ovat lopulta katoava suurten massojen sekaan¹⁸⁹."

Englantilaisen perinnön mukanaan tuoma anglosaksisuus dominoi vielä tässä vaiheessa, mutta Democratic Review joutui muuttamaan näkemyksiään ajan kuluessa. Syynä tähän lienee ollut siirtolaisuus nimenomaan Irlannista ja Saksasta. Vuosien 1845 ja 1855 välillä "kaikkien aikojen laajimman siirtolaistulvan aikana" näiltä alueilta saapui kolme miljoonaa ihmistä, jotka muodostivat 15 % Yhdysvaltain väestöstä.¹⁹⁰ Whig Review ei pitänyt tätä maaliskuussa 1847 enää ongelmallisena, sillä se totesi siirtolaisuuden tarkoittavan sitä, ettei "amerikkalainen veri" ollut enää englantilaista sen paremmin kuin irlantilasta, ranskalaista, espanjalaista, saksalaista tai sveitsiläistäkään. "Anglosaksinen suku"¹⁹¹ oli jatkuvasti menettämässä vaikutusvaltaansa, ja oli syntymässä jotain uutta.¹⁹²

"Rodusta" ja "verestä" puhuttiin nyt yhdessä, mutta verenperintöjen sekoittuminen ei Whig Review'ta haitannut, päinvastoin, se nähtiin amerikkalaisten vahvuudeksi. Huomattavaa on myös se, että tähän verenperintöjen sekoittumiseen osallistuisivat myös espanjalaiset ja irlantilaiset, joihin usein muuten suhtauduttiin mm. uskonnollisessa mielessä epäluuloisesti. Nämä mielipiteet olivat whig-puolueen lehdelle varsin radikaaleja, kun ottaa huomioon kuinka kiinni puolue oli protestanttisessa perinnössään ja sen mukaisessa identiteetissä. Lehden päämääränä oli kuitenkin rakentaa Amerikalle eheää kansallista identiteettiä, joten se joutui tekemään tämän kääntämällä amerikkalaisen verenperinnön hajanaisuuden positiiviseksi asiaksi. Whig Review'lle eri rodut olivat Amerikassa "Kaitselmuksen" myötävaikutuksella "...virheettömästi sekoittuneet yhdeksi..."¹⁹³.

Kansallisen identiteetin näkökulmasta ei ollutkaan enää tarkoituksenmukaista, että englantilaisuutta pidettiin amerikkalaisuuden pohjana rodullisessa tai historiallisessa mielessä.

¹⁸⁹

Ibid, s. 4. "...who mix with and are finally lost in the swelling numbers of the whole mass."

¹⁹⁰ Kelley 1992, 84.

¹⁹¹ "Anglo-Saxon stock"

¹⁹² AWR, artikkelissa "the destiny of our county", 1847, 5:3, 232 - 233.

¹⁹³

"...perfectly blended into one...". AWR, artikkelissa "the destiny of our country", 1847, 5:3, 233.

Edes Uuden Englannin valtavirtaa näistä kahdesta aikakauslehdestä vahvemmin edustava Whig Review ei enää puolustanut anglosaksisten juurien ylivertaisuutta. Vielä 1849 Democratic Review puolestaan laajassa "historiakatsauksessaan" (ks. s.?) kirjoitti "anglosaksisen rodun" edistyksellisyydestä uusien keksintöjen, kuten höyrylaivan, junan ja lennätinlinjojen keksijöinä. Mutta jo 1847 se oli käyttänyt myös "amerikkalaisen rodun" käsitettä¹⁹⁴. Nämä käsitteet elivät siis rinta rinnan, mutta ainakin ekspansio-teksteissä näyttää "amerikkalaisen rodun" käyttö yleistyvän vuoteen 1852 tultaessa.

"Racen" merkitykset jo 1700-luvulla tarkoittivat ihmisryhmää, jolla on yhteinen *alkuperä*. Tämä säilyi 1800-luvullekin, joten Democratic Review näyttää "amerikkalaisella rodulla" todellakin tarkoittavan yhteistä amerikkalaista alkuperää, niin absurdilta kuin se siirtolaisvyöryä parhaillaan todistanutta monikulttuurista maata käsiteltäessä kuulostaakin. Yhteinen alkuperä ei olisikaan se, että oltiin eurooppalaisten siirtolaisten jälkeläisiä, vaan yhteinen alkuperä oli vasta parasta-aikaa *syntymässä* Amerikassa. Amerikka oli siis "karkaamassa historialta" myös siinä mielessä, että se oli synnyttämässä uuden alkuperän. Se ei pohjautunut yhteen tiettyyn kansalliseen menneisyyteen, vaan oli koko ajan muodostamassa tuota menneisyyttään, määrittelemässä sitä itse. Kansallisen identiteetin tarpeet pakottivat tähän yhtenäisyyden keinotekoiseen luomiseen, uusien ja paremmin identiteetti-tarpeisiin vetoavien käsitteiden käyttöön. Kyseessä ei ollut moderni rotuopillinen retoriikka, vaan sana "race" oli siksi käyttökelpoinen, että se nimenomaan viittasi läheiseen yhteyteen jäseniensä välillä.

Valtavaisa ero aiempaan, englantilaiset tärkeimpinä sukulaisina nähneeseen kirjoitteluun heinäkuussa 1846 oli tapahtunut, kun Democratic Review syyskuussa 1851 kirjoitti Yhdysvaltain väestönkasvun seurauksista.¹⁹⁵ Lehden mukaan ei nimittäin voinut puhua englantilaisuuden "*koskaan*" dominoineen amerikkalaisten kansallista luonnetta. Nyt vieläpä muualta tulleen suuren muuttoliikkeen ansiosta englantilaisuus oli kokonaan katoamassa! "Maailmanlaajuinen rotujen sekoittuminen on tapahtumassa, jossa englantilaisen elementin osuus on hyvin vähäinen¹⁹⁶" Näin siis neljässä vuodessa "kahtiajakautunut rotu" olikin muuttunut useasta rodusta koostuvaksi *yhdeksi* supersuvuksi, amerikkalaiseksi. Muuttoliikkeen

¹⁹⁴ USMDR, artikkelissa "Occupation of Mexico", 1847 21:113, 388 - 389.

¹⁹⁵

Tämä artikkeli käsittelee irlantilaisten osuutta amerikkalaisen mission täytäntöönpanossa.

¹⁹⁶

"A universal commingling of races takes place, in which the English element is in very small proportion." USMDR, artikkelissa "Census", 1851 29:159, 204.

myötä tullut saksalainen ja irlantilainen aines ei ollutkaan enää tuomittu sulautumaan anglosaksiseen rotuun, vaan päinvastoin, anglosaksit olivat kärsivänä osapuolena tässä näytelmässä. Se, että Democratic Review oli vielä maaliskuussa 1848 ilmoittanut englantilaisten olevan kansallisessa voimassaan paljon muita Euroopan kansoja edellä, oli nyt unohtunut. Tosin jo 1848 englantilaisuuden yläpuolelle vitaalisuus-asteikossa oli jo asetettu “amerikkalainen rotu”.¹⁹⁷

Whig Review:ssa on nähtävissä samanlainen kehityskulku kohti “amerikkalaisen rodun” retoriikan nousua. Vielä tammikuussa 1848 lehti kirjoitti laajan anglosaksisen rodun historiaa kuvaavan katsauksen, jossa se perustaltaan brittimyönteisenä loi yhteyttä anglosaksisen Englannin vapauksien ja Amerikan välille. Lehti kuvasi tuolloin anglosakseja kaikkein ylväimmäksi roduksi, jonka viitattiin saaneen ominaisuutensa jumalallisesta lähteestä.¹⁹⁸ Myös amerikkalaisten mieltäminen “germaaniseksi” roduksi esiintyi palstoilla silloin tällöin. Erityisen mielenkiintoinen, ei niinkään rodun käsitteen puolesta, mutta laajemmin “manifest destinyn” läpilyöntiin liittyen, on lehden julkaisema runo, “germaanisen rodun marssilaulu” syyskuussa 1848. Meksikon sota oli juuri syttynyt ja oli debatin kannalta kriittisimmässä vaiheessaan: Whig-puolue ja myös Whig Review kritisoivat voimakkaasti presidentti Polkin toimia sodan provokaattorina. Tästä huolimatta lehti julkaisi mahtipontisen “marssilaulunsa”, jossa yhtyvät “germaanisen” rodun sotaisuus ja käynnissä oleva konflikti. Runon mukaan Amerikka oli “kansojen etujoukko”,¹⁹⁹ jonka käsissä olivat “Jumala, totuus ja vapaus”.²⁰⁰ Myös “anglosaksikuvauksessa” tammikuussa 1848 viitattiin “germaanisen rodun” ominaisuuksiin järjestäytyneiden sivilisaatioiden luojina.²⁰¹ Muutoin amerikkalaisten “germaanisuudesta” ei juuri puhuta ja rotu-käsitteiden välinen taistelu käytiinkin akselilla “anglosaksinen” ja “amerikkalainen”.

On kuitenkin huomattava, ettei Whig Review näytä käyttävän “amerikkalaisen rodun” käsitettä sellaisenaan, vaikka sen palstoilta onkin aistittavissa samanlainen kehityskulku kohti amerikkalaisen hajanaisuuden ylistystä: molemmat korostavat uuden mantereen

¹⁹⁷ USMDR, artikkelissa “English and American literature”, 1848, 22:117, 207.

¹⁹⁸ AWR, artikkelissa “the anglo-saxon race”, 1848, 7:1, 28 - 46.

¹⁹⁹ “Vanguard of nations.”

²⁰⁰ AWR, runo “Marching song of the `teutonic race’”, 1846, 4:3, 240 - 241.

²⁰¹ AWR, artikkelissa “The anglo-saxon race”, 1848, 7:1, 30.

erikoislaatuisuutta ja sitä, että amerikkalaisen väestön voima on sen moninaisessa verenperinnössä. Whig Review'n mukaan "Kaitselmus" ei ollut tarkoittanut uutta manteretta vanhan anglosaksisen rodun kasvualustaksi, vaan "...meillä tosiaan on uusi maailma, jota asuttaa uusi rotu".²⁰² Rodun nimeä lehti ei suostunut määrittelemään, mutta sen heterogeenisyydestä tehtiin sen vahvin hyve. Sama heterogeeninen perhe matkasi myös maaliskuussa 1850 lehden palstoilla ihmiskunnan parhaan veren voimalla kohti länttä laajentaen "vapauden imperiumia".²⁰³ "Veri" koostui siis *ihmiskunnan* parhaasta aineksesta; amerikkalaisuus ei ollut pelkästään yhden verenperinnön tuote. Samalla tahdottiin nähdä oman, moninaisen verenperinnön laadukkuus sen hajanaisuudesta huolimatta. Lehti ei kuitenkaan käyttänyt "amerikkalasen rodun" käsitettä, vaikka myönsikin verenperintöjen sekoittumisen, minkä se itse asiassa näki vielä positiiviseksi asiaksi. Vaikka Whig Review oli demokraattista virkaveljeään varovaisempi rotuja käsitelleessä argumentoinnissa ja myös varoi käyttämästä suoraan "amerikkalaisen rodun" käsitettä, on selvää, että se tunsu vetoa näitä näkemyksiä kohtaan.

Ajatus "amerikkalaisesta rodusta" ei poistanut "anglosaksiseen rotuun" liitettyä käsitystä ylivertaisesta ihmisjoukosta, vaan käänsi ylivertaisuuden puhtaasti amerikkalaiseksi ominaisuudeksi. Anglosaksisteille superrotu oli "anglosaksinen", amerikkalaisen sukukunnan kannattajille "amerikkalainen"²⁰⁴. Democratic Review'lle uusi "amerikkalainen rotu ei ole enempää englantilainen kuin englantilainen on tanskalainen tai normannilainen"²⁰⁵. Ironista kyllä, tässä lehti epäsuorasti tunnusti sen, mitä oli aina vältelty: anglosaksista rotua ei varsinaisesti ollut olemassakaan ja Englannin kansakin oli muodostunut rotujen sekoituksen tuloksena. Nyt tämä paljastus ei kuitenkaan johtunut totuudenikävästä, vaan sillä käsitteellistettiin Yhdysvalloille omaa etnispohjaista kansallista identiteettiä erottaumalla Englannista.

Mielenkiintoista on, että noin vuoden kuluttua, kesäkuussa 1852, Democratic Review ei

²⁰²

"...here we have indeed a new world, inhabited by a new race."AWR, artikkelissa "The destiny of our country", 1847, 5:3, 232 - 233.

²⁰³

AWR, artikkelissa "Review of the report of hon. Thomas Butler King on California", 1850, 11:28, 443 - 444. Oikeastaan tämä numero on "29" eikä "28", kuten lehdessä lukee. Edellinen numero on nimittäin "28" ja seuraava jo "30".

²⁰⁴ Horsman 1981, 251.

²⁰⁵

USMDR, artikkelissa "Census", 1851 29:159, 204. "The american race is no more English than the English is Danish or Norman."

Euroopan asioita käsitelleessä artikkelissaan suostunut enää puhumaan “amerikkalaisesta rodusta”. Sävy oli nyt toinen. Lehti painotti edelleen voimakkaasti sitä, että Yhdysvallat oli hyvin monesta eri rodusta koostunut kansakunta, mutta nyt nähtiin myös monia siteitä Eurooppaan. Perusajatus oli edelleen sama kuin aiemmin: “...meillä on nyt alueellamme, ei homogeeninen, vaan mitä heterogeenisin väestö ²⁰⁶”? “Amerikkalaisen rodun” käsite oli nyt unohtunut, koska Democratic Review pyrki osoittamaan, että nyt oli Yhdysvaltain aika puuttua Euroopan tapahtumiin. Tiukan rajan vetäminen Euroopan ja Amerikan välille ei nyt ollut tarkoituksenmukaista. Kyseessä oli unkarilaisen Kossuthin Yhdysvalloissa aikaansaama innostus, jonka myötä peräänkuulutettiin Yhdysvaltain velvollisuutta auttaa aseellisesti Euroopan tasavaltalaisia vallankumouksellisia.

Euroopan aiheen ajankohtaisuuteen oli Kossuthin vierailun lisäksi syynä Democratic Review’n joutuminen “Young America” -liikehdinnän haltuun vuoden 1851 lopulla. O’Sullivan oli suunnannut mielenkiintonsa yhä enemmän filibuster-retkien organisointiin, ja lehti oli jäänyt George N. Sandersille, joka oli demokraattipuolueen reformisiiven johtajia. Vastapainona puolueen vanhoillisille “Young America” halusi aktiivista ulkopoliittikkaa, jonka päämääränä oli tehdä Yhdysvalloista maailmanvalta. ²⁰⁷

Kyse oli jälleen siitä nuoruuden ja eteenpäinmenon ylistyksestä, josta Whig Review oli tammikuussa 1846 aikakauttaan soimannut, ennen kuin oli itsekin livennyt tähän valtavirtaan mukaan. “Young America” oli lähtenyt liikkeelle Democratic Review’nkin avustajiin kuuluneen kirjailija Ralph Waldo Emersonin patrioottisilta luennoilta, ja vaikka liikkeellä ei ollut organisoitua muotoa, se edusti varsin pätevästi Amerikan yleistä ekspansiivista henkeä. “Young America” -kauden Democratic Review näyttää erityisesti painottaneen amerikkalaisten monipuolista verenperintöä, mikä tietenkin nähtiin positiivisessa valossa.

Lehti halusi nyt luoda siltaa Amerikan ja Euroopan välille, koska se tahtoi kasvattaa maansa sananvaltaa maailmanpolitiikassa. Se kirjoitti, että Yhdysvalloissa nyt asuneet valkoihoiset

²⁰⁶

USMDR, artikkelissa “The crisis in Europe, number two”, 1852 30:168, 566. “...we have now within our territories, not a homogenous, but a heterogenous people.”

²⁰⁷

Brown 1980, 95 - 98. Vaikka Young Americalla oli aatteellisesti paljon kannattajia, puolueensa presidenttiehdokkaaksi se ei kuitenkaan saanut kandidaattiaan Stephen A. Douglasia.

“...asuvat täällä, mutta heidän sydämensä ovat heidän vanhoissa kodeissaan²⁰⁸...”. Tarkoitus oli siis muistuttaa, että amerikkalaisten ei tullut olla välinpitämättömiä Euroopan asioita kohtaan, vaan että amerikkalaisten eurooppalaiset juuret velvoittivat kiinnittämään huomiota vanhan mantereen tilanteeseen. Näistä juurista irrottauduttiin, “paettiin historiaa” ja tahdottiin rakentaa itse oma alkuperä “amerikkalaisen rodun” käsitteen avulla, aina siihen saakka kunnes tuli kyse “mission” eduista. “Mission” etu näytti oleva nyt se, että kun mantereellinen laajeneminen oli saatu päätökseen, ei vaikutusvallan lisääminen voinut päättyä tähän.

Euroopan vallankumouksellisten uhanalainen asema näytti tarjoavan oivan mahdollisuuden jatkaa “missiota” Euroopan suuntaan. Ei tosin valloittaa Eurooppaa, mutta tehdä sinne kuitenkin aseellinen interventio (Unkariin) ja jatkaa näin suunnitelmaa, jonka päämääränä oli “Young American” tavoitteiden mukaisesti tehdä “Amerikasta maailmanvalta”. “Amerikkalaisen rodun” käsite olisi katkonut liaksi siteitä Eurooppaan, nyt tilanteen muututtua haluttiin korostaa jälleen yhteistä eurooppalaista alkuperää. “Rodun” käsitteet muotoutuivat tilannekohtaisen retoriikan mukaan, sillä tärkeintä oli ekspansio, “manifest destiny”, jonka mukaisesti muita käsitteitä voitiin muokata tai jopa kokonaan vaihtaa. Taustalla oli siis kansallisen identiteetin missio-luonne, josta Democratic Review toivoi amerikkalaisten yhdistäjää. Kun sisäisesti oltiin epävakaa tilassa, tahdottiin ulkoisten toimien avulla vähentää sisäisten konfliktien kärjistymistä. Yhtenäisyyttä kaipasi myös Whig Review, mutta se oli paljon varovaisempi “rotuun” liittyvissä argumenteissaan. Määrällisestikin Democratic Review’n sivuilla “rotuun” liittyviä kysymyksiä käsiteltiin ekspansio-puheenvuoroissa paljon enemmän.

Edellisessä, toukokuun 1852 numerossa, lehti oli sivunnut Euroopan asioita käsitellessään anglosaksimyyttiä kuvaamalla kuinka sivilisaatio oli edennyt Aasiasta, “ihmisrodun kehdestä”, Turkkiin, Venäjälle, Saksaan, Kreikkaan, Roomaan, minkä jälkeen se oli kulkenut Ranskaan, Espanjaan, Brittein saarille ja vihdoinkin Amerikan maaperälle. “...Meidän päivinämme ja meidän silmiemme alla”, lehti jatkoi, “on loppuunsaatettu ihmissuvun sähköinen kierros San Franciscossa²⁰⁹.” Tyynenmeren rannoilta lehti tähysi kuitenkin paitsi Aasiaan myös

208

USMDR, artikkelissa “The crisis in Europe, number two”, 1852 30:168, 566.
 “...are living here with us, but their hearts are in their old homes...”

209

“...in our day, and in our eyes has completed the electric circle of humanity at San Francisco...”

Eurooppaan.²¹⁰ Amerikka oli paikka, johon kaikki sivistys oli kerääntynyt. Vaikka teksti viittasi anglosaksi-myyttiin, se vaikenä jälleen itse “anglosaksisuuden” käsitteestä, sillä se oli liian englantilainen ja nimenomaan tässä asiayhteydessä huono. Nyt oli tarkoituksenmukaisempaa tuoda esiin amerikkalaisten useat eurooppalaiset juuret, jotta mahdollinen interventio Eurooppaan tulisi ymmärrettäväksi.²¹¹ Kuten *Democratic Review* sen esitti, “...amerikkalaisilla on velvollisuutenaan, kaikella todennäköisyydellä, molempien pallonpuoliskojen hyvinvointi²¹²,” Oli kuljettu kauaksi Monroen opista ja tultu jo lähelle ajatusta maailmanpoliisin roolista.²¹³

“Anglosaksisen” ja “Amerikkalaisen” rodun käsitteiden taistelussa kävi *Democratic Review*’n sivuilla niin, että edellisestä poimittiin keskeisiä teemoja, kuten ajatus maailmaa kiertävästä yliveritaisesta ihmissuvusta, kun taas jälkimmäistä haluttiin markkinoida yhä enemmän. “Amerikkalainen rotu” oli mielekkäämpi siinä suhteessa, että se kykeni sulauttamaan itseensä sen tosiasian, että vuosisadan puoliväliä lähestyvä Yhdysvallat oli perinteiltään jo varsin heterogeeninen. Lisäksi se tarjosi mahdollisuuden irrottautua historiasta ja siitä taakasta, jonka eurooppalainen perinne oli jättänyt. “Amerikkalaisesta rodusta” oli tulossa Yhdysvaltain oma “Volksggeist”. Mielenkiinnon suuntauduttua kohti Eurooppaa juuret tulivat kuitenkin jälleen tärkeiksi, joten “amerikkalaisen rodun” painotus väheni. *Whig Review*’lle oli tuskallista myöntää kulttuurinen hajanaisuus, mutta lopulta sekin myönsi anglosaksisuuden merkityksen vähenemisen amerikkalaisessa yhteisössä. Se kuitenkin varoi käyttämästä “amerikkalaisen rodun” käsitettä, vaikka olikin kääntämässä verenperintöjen moninaisuutta Amerikalle edulliseksi asiaksi. “Amerikkalainen rotu” oli whigeille kenties liian historiaton käsite. He eivät demokraattien tavoin halunneet paeta historiaa, vaan rakentaa sen käännekohtaa, johon näytti liittyvän verenperintöjen ennen kokematon, “virheetön” sekoittuminen.

210

Vaikka “Anglosaksista” tai “amerikkalaista” rotua ei käsitteinä mainittu, ei ollut epäilystäkään siitä, ketkä olivat juuri nyt ihmiskunnan valioyksilöt: “...me olemme tämän ihmisen kulun pää ja kärki...”.

211

Tässä vaiheessa *Democratic Review* käsitteli lähinnä Unkarin ja Italian vallankumouksia, sillä ne olivat ajankohtaisia puheenaiheita.

212

“American citizens have in their charge, in all probability, the well being of both hemispheres.”

213

USMDR, artikkelissa “The Crisis in Europe: intervention of the United States”, 1852, 30:167, 401 - 425.

5. MEIDÄN VALOSTAMME TE SAATTE VALON

5.1. “Toinen Israel” vai “mallitasavalta”?

Uskonto on jäänyt usein varsin vähälle huomiolle korkealle arvostetuissakin nationalismin tutkimuksissa. Yhdysvalloissa uskonnon merkitys on havaittu viime vuosikymmeninä, mikä onkin saanut aikaan suuren määrän uskonnollisten liikkeiden ja kirkkohistorian tutkimuksia.²¹⁴ Angloamerikkalaisessa historiantutkimuksessa ylipäänsä on huomioitu viimeisen 15 vuoden aikana uskonnon merkitys. Tällöin on havaittu 1900-luvun maallistuneista arvoista lähteneiden tutkijoiden uskontoa vähättelevä tutkimusote ja asetelmaa muuttamaan on noussut ns. uskontohistoriallinen näkökulma. Nimenomaan kansallisen identiteetin kysymyksissä uskonnon

214

Henriksson 1990, 124. Etenkin uskonnon ja etnisyyden vuorovaikutusta on tutkittu paljon. Howe 1990, 121 - 125. Uskontoa ja amerikkalaista politiikkaa tutkinut Howe kehottaa ottamaan “uskonnon vakavasti”. Marsden 1990, 2.

rooli on nähty uskontohistorian taholla hyvin keskeisenä. Uskonnon on nähty vastaavan kaikkiin kolmeen kansallisen identiteetin ominaisuuteen: sen avulla voidaan muodostaa yhteenkuuluvaisuuden tunne hajanaisten osien välille, se voi auttaa “toisten”, vihollisten määrittelyssä, ja sen kautta voidaan luoda kansallinen “missio”.²¹⁵

Viime vuosina on kuitenkin huomattu myös näiden kansallisen identiteetin ja uskonnon suhteisiin liittyvien havaintojen vajavaisuus.²¹⁶ Eräs niistä on se, että on kiinnitetty liikaa huomiota kansallistunteen “negatiivisiin” puoliin, siihen, kuinka kansallinen ryhmä luo identiteettiään etsimällä itselleen vihollisia. Tämä on jättänyt liian vähälle kansallisen identiteetin kolmantena ominaisuutena pidetyn osan, mission. Kuva omasta tehtävästä on kansallisen identiteetin positiivinen puoli. Kansallistunne ei siis ole pelkästään joidenkin asioiden tai ryhmittymisen vastustamista, vaan se pitää sisällään myös universaalien päämäärän, itselle tärkeiden asioiden levittämisen koko muuhun maailmaan.²¹⁷ Tässä näkökulmassa yhteydet amerikkalaiseen “manifest destinyyn” ovat ilmeiset ja kiinnostavat.

Erityistä huomiota uskontohistoriallinen tutkimus on esimoderneja kansallisia identiteettejä tutkiessaan kiinnittänyt ns. “toisen Israelin”²¹⁸ käsitteeseen. Useissa protestanttimaissa oman kansan vaiheita tulkittiin “toisen Israelin” kautta, vaikkakin koko käsite saattoi toimia myös yhtenäisyyden rajoittajana: “toinen Israel” saattoi tarkoittaa vain omaa uskonyhteisöä, kuten tutkimuksissa on viime aikoina todettu. Englantilaisuutta ja protestantismia tutkittaessa uskontohistoriallinen revisionismi on myös alkanut liioitella uskonnon merkitystä kansallisen identiteetin rakennelmassa. Kansallisuus on nimittäin aina vuorovaikutusta monen eri tekijän kanssa. Protestantismikin kävi vuoropuhelua valtiomuotoon, kieleen, rotuun ja kulttuurien vuorovaikutukseen liittyvien käsitysten kanssa.²¹⁹

²¹⁵ Claydon 1996, 13.

²¹⁶

Claydon on yksin ja yhdessä Ian McBriden kanssa listannut ongelmia, jotka etenkin englantilaisuutta ja protestantismia uskontohistorian kautta tutkittaessa ovat jääneet vähälle huomiolle. Sovellan heidän huomioitaan Yhdysvaltain historiaan, koska englantilaisuuden ja yhdysvaltalaisen protestantismin yhteydet kansallisen identiteetin luomisessa ovat läheiset.

²¹⁷ Claydon ja McBride 1998, 7.

²¹⁸

“Toinen Israel” on myös tutkimuksellinen käsite. Sen variaatioita on mm. “Uusi Israel”.

²¹⁹ Claydon ja McBride 1998, 9.

“Toisesta Israelista” oli joka tapauksessa tullut uskonpuhdistuksen jälkeisen ajan keskeinen kansakuntia hahmottava käsite protestanttisessa maailmassa. Vanhatestamentillisen valittu kansa -ajattelun eri muotoja esiintyi niin Hollannissa, Ruotsissa kuin Englannissakin. Erityisesti nimellisesti kalvinistisilla alueilla ja myös siellä, jonne kalvinilainen ajattelu ulotti viitteellistä vaikutustaan, Vanhan testamentin roolin korostus uskon tulkinnassa antoi helposti mahdollisuuden poimia kansankielisestä muinaisen Israelin tarinasta analogioita oman uskonyhteisön ja jopa koko kansakunnan kuvaamiseen.²²⁰

Pohjois-Amerikan siirtokunnat eivät siis käyttäneet yksin “toisen Israelin” käsitettä. Ylipäänsä uskonnon kautta tapahtuva oman kansallisen identiteetin määrittelemineen on ollut tavallista, ajatellaanpa vaikka Venäjää, joka esittäytyy silloin tällöin muulle maailmalle “kolmantena Roomana”, puhtaan uskon viimeisenä etuvartiona. Anglosaksisessa perinteessä Pohjois-Amerikka oli oikeastaan “kolmas Israel”, sillä Englanti oli sitä ennen mieltänyt itsensä hyvin pitkälti “toisena Israelina”. Protestanttisessa poliittisessa kulttuurissa ylipäänsä, esimerkkeinä Ruotsi ja Hollanti, vertaukset Vanhan testamentin Israeliin olivat yleisiä. “Toisen Israelin” tematiikka näyttää olleen siis yleisprotestanttinen ilmiö, joten sen kulkeutuminen Pohjois-Amerikkaan ei ole millään tavalla yllättävää. Puritaani-ajattelussa nähtiin oikeastaan Englannin väärinkäyttävän “toisen Israelin” käsitettä: puritaanien mielestä Englanti oli jäänyt uskonpuhdistuksessaan puolitiehen, säilyttäen katolista kuvainpalvontaa ja mystisiä rituaaleja, joten se ei voinut olla oikea “toinen Israel”. Oikeaa lähdeittiinkin sitten perustamaan Pohjois-Amerikkaan. Myös “uuden Israelin” käsite oli suosittu, mutta senkään ei voi katsoa pitäneen sisällä myönnytystä Englannille olla myös “Israel”: puritaanit ajattelivat selkeästi olevansa aivan erityisessä asemassa Jumalan suunnitelmassa. Saman kaltaisessa suhteessa Jumalaan oli heidän lisäksi ollut vain muinainen Israel.

“Uuden Israelin” tiettyyn alueeseen rajoittuva merkitys näkyi pitkään Pohjois-Amerikan siirtokunnissa. Ne olivat hajanaisia kokonaisuuksia, joille yhteistä identiteettiä ei ollut muodostunut. Myöhemmin, 1720-luvulta lähtien, toimi mm. ns. Suuri herätys siirtokuntia yhdistävänä henkisenä ja hengellisenä liikkeenä. “Toinen Israel” tai “Uusi Israel” olivat olleet täysin puritaanisen Uuden Englannin käsitteitä, mutta suuren herätyksen ansiosta ne levisivät länteen ja etelään. Lähes kaikki herätysliikkeiden saarnaajat tulivat Uudesta Englannista ja vuoteen 1770 mennessä “Uuteen Israeliin” liittyneet käsitteet olivat käytössä jo kaikkialla Amerikan etelän ja lännen alueilla. Vaikka vallankumousajan on nähty olleen sekularisoitumisen

220

“Toisen Israelin” problematiikasta ks. mm. Ihalainen 2002; Stephanson 1995, 7 - 8.

eräs huippukohta Yhdysvaltain historiassa, oli “uuteen Israeliin” vetoaminen tavallista silloinkin. Kuningas Yrjö III esitettiin faaraona, joka ministereineen juoni amerikkalaisia vastaan eikä päästänyt heitä, “heprealaisia”, vapaiksi orjuudesta. “Toisen Israelin” ohella puhuttiin tosin myös “tasavaltalaisesta Israelista”. Siinä uskonnolliset ja profaanit käsitteet elivät sulassa sovussa, vaikkakin käsitteen uskonnollinen merkitys oli jo hyvää vauhtia himmenemässä. Rinnalle ja osin tilallekin oli vallankumousaikana ilmaantumassa “mallitasavallan”²²¹ käsite, joka viestitti poliittisia vapauksia eteenpäin vievästä kansakunnasta.²²²

Kun “toinen Israel” oli voimakas käsite Amerikan siirtokuntien itseymmärryksessä ja varsin yleinen vielä vallankumousaikanaikin, löytyykö sitä enää Democratic Review’n ja Whig Review’n sivuilta “manifest destiny” -retoriikan yhteydessä? Vai onko “mallitasavallan” käsite syrjäyttänyt vanhan uskonnollispohjaisen käsitteen? Selvästi voidaan todeta, että “toisen Israelin” käsite kuten sen eri variaatiotkin, olivat kuolleet jo aikaa sitten tullessa ajanjaksolle 1845 - 1852. Democratic Review’n ekspansioon liittyvissä teksteissä ei löydy analogioita muinaiseen Israeliin, vaikka juuri ekspansiotekstit yleisesti perustelivat kiivaasti amerikkalaisen olemassaolon oikeutusta. Jos lehdellä olisi ollut mitään tarvetta vedota “Israeliin”, sen se olisi varmasti tehnyt. Lähempänä puritaani-traditiota ollut Whig Review ei sekään argumentoinut “toisen Israelin” tematiikalla. Vain muutaman kerran sen ekspansio-teksteistä esiintyi maininta “muinaisesta Israelista” ja silloinkin toisen kerran alaviitteessä artikkelissa, jonka päähuomio oli kertoa anglosaksisuuden ylemmyydestä.²²³ “Toisen Israelin” tematiikka mainittiin sivumennen maaliskuussa 1847, jolloin kerrottiin, ettei maailman historiassa ollut toista kansakuntaa, juutalaisia lukuun ottamatta, joita olisi niin erityisesti “kaikesta kansasta” johdatettu.²²⁴ Tällöinkin tosin keskityttiin muihin seikkoihin, eikä “toista Israelia” käsitteenä mainittu.

Voidaan siis todeta, että “toisen Israelin” käsitteistöstä oli “manifest destinyn” aikaan tullessa kadonnut mielekkyys, sillä kansallinen retoriikka ei selvästikään enää tarvinnut tällaisia vertauskuvia. Joidenkin tutkijoiden, kuten John F. Berensin, tapaan vetää yhtäläisyysmerkkejä vanhan puritaani-ajattelun ja Yhdysvaltojen 1800-luvun alun kansallisen itseymmärryksen välille on suhtauduttava varauksellisesti, sillä erot näiden välillä ovat varsin selkeät. Ei oikein voida puhua “kaikesta kansasta ajattelun” otsikon alla kaikesta uskontoon liittyvästä käsitteistöstä ja

²²¹ “Model republic”

²²² Berens 1978, 29 - 30, 69, 71, 81 - 83, 106. Moseley 1981, 26.

²²³ AWR, artikkelissa “The Anglo-Saxon race”, 1848, 7:1, 29.

²²⁴ AWR, artikkelissa “The destiny of the country”, 1847, 5:3, 232.

ajattelusta, jota Yhdysvaltain historiassa esiintyy. “Kaitselmuksellinen ajattelu” sulkee sisäänsä yksinkertaisesti liian paljon erilaista käsitteistöä.

Jos “toisen Israelin” tematiikka olisi ollut “manifest destinyn” ajalla vielä kansallisesti perusteltua ja ymmärrettävää, epäilemättä ekspansion julistajat olisivat siihen tarttuneet. Sen sijaan sekä Democratic Review että Whig Review käyttivät “mallitasavallan” käsitettä. Sen lisäksi, että ajatus Yhdysvalloista “mallina” muille kansakunnille esiintyi useita kertoja lehtien retoriikassa, myös “mallitasavalta” sellaisenaan esiintyi toisinaan. Yhdysvaltain esikuvallisuudella oli pitkät, eri suuntiin vievät traditionsa alkaen “kaupunki kukkulan laella” - näkemyksestä, mutta tasavaltalaisuus korostui aivan erityisesti “mallitasavallassa”. Lokakuussa 1847 Meksikon valloitusta käsitellessään Democratic Review halusi tehdä selväksi, ettei sotiminen ja alueiden anastaminen ollut vastoin tasavaltalaisia periaatteita: lehti päinvastoin ylpeili 10 000 miehen vapaaehtoisjoukoilla, jotka olivat lähteneet miehitysretkelle Meksikoon.

Tärkeää oli se, että armeija koostui nimenomaan *vapaaehtoisista*, sillä palkka-armeijan instituutio oli tasavaltalaisessa traditiossa aina varhaisista tasavaltalaisista valtioteoreetikoista lähtien nähty valtiollisen rappion tunnusmerkkinä. Varsinkin Yhdysvalloissa ammatti-armeijan, jälleen erään eurooppalaisen korruption ilmentymän, vastustus oli vahvaa: jeffersonilainen perinne olikin tulkinnut oikeaksi tasavaltalaiseksi soturi-ihanteeksi kansalaisarmeijan.²²⁵ Democratic Review’lle oli tärkeää osoittaa, että nimenomaan “vapaaehtoinen” armeija, tasavaltalaisen tradition ilmentymä, oli tunkeutunut Meksikoon. Tällainen valloitus ei voinut olla samanlaista alistamista, johon monarkistinen “vanha maailma”, Eurooppa, syyllistyi. Samalla Democratic Review vastasi Whig-puolueen syytöksiin siitä, että valloitus sota oli ollut vastoin perustuslain tasavaltalaisia periaatteita: lehti painotti voimakkaasti sotimisen perustuvan, kuten Teksasin anastuksenkin, “kansan tahtoon”²²⁶, ei suinkaan harvainvallan despotiaan.²²⁷ Sota Meksikoa vastaan oli siis oikeamielinen, koska sitä toteutti “mallitasavalta”, ei korruptoitunut monarkia.

Lähes kaksi vuotta myöhemmin, syyskuussa 1849, Democratic Review tähtäsi Meksikon jälkeen Kuuban suuntaan: lehti nimitti saarta “arvokkaimmaksi” kaikista Euroopan hallussa

²²⁵ Helo 1995, 102 - 109.

²²⁶ “The will of the people”

²²⁷

olleista siirtokunnista ja näki “kansojen kohtalon” tuovan Kuuban Yhdysvaltain liittovaltion osaksi. Kuuba oli ajankohtainen sen vuoksi, että saarelta maanpakoon lähtenyt Narciso López suunnitteli saaren valtaamista amerikkalaisin rahoin, asein ja miehin. Democratic Review’n perustaja O’ Sullivan oli toiminut niin aktiivisesti Kuubaan suuntautuneiden filibuster-retkien tukijana, että oli joutunut jättämään lehensä johdon muiden käsiin.²²⁸ Erityisen merkittäväksi Kuuban näytti O’ Sullivanin lehdelle tehneen myös se, että se kuului edelleen eurooppalaiselle Espanjalle, jota Democratic Review kohteli kirjoituksessaan erityisen tylysti. Ranska sai lehdeltä synninpäästön, tunnettiinhan sitä kohtaan etenkin demokraattipuolueen leirissä “tasavaltalaissympatiaa”²²⁹, mutta Englanti ja etenkin Espanja olivat pahan, korruptoituneen vanhan maailmanjärjestyksen perikuvia. Lehti alentui varsin rahvaanomaiseen yksityiselämän penkomiseen kuvatessaan, miten Espanjan kuningatar oli rakastunut sikarikaupustelijan poikaan ja solminut salaisen avioliiton. Tällä skandaalilla lehti halusi osoittaa Espanjan hovin moraalisen rappion: valtakunta, jonka huipulla vietettiin näin rietasta elämää, ei voinut olla sovelias pitämään Kuubaa hallussaan. Nykyään tosin geeniteknologia on esittänyt, että demokraattipuolueen ja koko amerikkalaisuuden ikonilla Thomas Jeffersonilla oli mitä ilmeisimmin suhde ja lapsia mustan orjattarensa kanssa, mutta tällaisesta ei Democratic Review’lla tietysti ollut aavistustakaan vuonna 1849. Se tahtoi osoittaa samassa yhteydessä mainitulla “mallitasavallalla” olevan nyt moraalisesti perustelluimmat syyt anastaa Kuuba. Espanjan monarkistinen pakkovalta orjuutti lehden mukaan kuubalaisia, joten itse asiassa Kuuban vapaus olisi sama asia kuin saaren haltuunotto Yhdysvaltoihin. “Mallitasavallan” käsitteellä perusteltiin siis “manifest destinyn” oikeutusta.²³⁰

Myös muutamissa muissa kohdin Democratic Review käyttää “mallitasavaltaa” vapauden konkretisoivana käsitteenä ja Yhdysvaltojen synonyyminä. Kuten jo luvussa 3.2. totesin, “mallitasavalta” näyttää korvanneen “kaupunki kukkulan laella” -käsitteen, sillä nyt oli

228

Brown 1980, 48 - 49, 71, 88. O’ Sullivan oli Lópezin voimakkaimpia tukijoita keräten tälle varoja, aseita, laivoja ja sotilaita. López tekikin retkensä Kuubaan, mutta kärsi karvaan tappion ja teloitettiin.

229

Whig-puoleessa sen sijaan Ranska oli kirosana, sillä sen nähtiin olevan pakanallisuuden perikuvan. Ranskassa vallankumouksen aikana tapahtuneet, pappeihin kohdistuneet julmuudet, olivat säikäyttäneet pahoin Uutta Englantia, eikä “ranskalaisuuden” maine myöhempinä vuosikymmeninä palautunut. Puoluetaistelussa federalistit olivat syyttäneet republikaaneja, ja Thomas Jeffersonia erityisesti, “pakanoiksi” ja “ranskalaisiksi”. Berens 1978, 134 - 135.

230 USMDR, artikkelissa “Cuba”, 1849, 25:135, 193 - 203.

mielekkäämpää puhua tasavaltalaisen eetoksen hengessä kuin vanhalla puritaani-käsitteellä. Ajatuksen tasolla “mallitasavalta” esiintyi useammin kuin itse terminä, aina kun tasavaltalaisuus, amerikkalaiset instituutiot ja Yhdysvaltain esikuvallisuus yhdistettiin. Myös Whig Review käytti “mallitasavallan” käsitettä, joskin Democratic Review’sta poikkeavien näkemystensä tueksi. Eniten keskustelua lehdessä sai aikaan “mallitasavallan” oikeutus sotaan Meksikoa vastaan. Sota oli syttynyt huhti-toukokuun vaihteessa 1846, joten Whig Review’n julkaistessa heinäkuussa artikkelinsa “Our relations with Mexico” keskustelu tapahtumien ympärillä oli kiivaimmillaan. Lehden mukaan presidentti Polk oli tehnyt virhearvion laskiessaan, että Amerikan kansa hyväksyisi naapurimaan alueiden valtaukset “mallitasavaltaan”.²³¹ Viitattiin siis epäsuorasti siihen, että Polk oli ymmärtänyt koko “mallitasavallan” käsitteen väärin: oikea “mallitasavalta” ei voisi anastaa “sisartasavallalle” kuuluvia alueita.

Juuri “sisartasavallan” käsite onkin mielenkiintoinen “mallitasavallan” yhteydessä. Jo hetkeä aiemmin, edellisessä kesäkuun numerossa, Whig Review oli puolustanut voimakkaasti Meksikon olemassaolon oikeutusta viittaamalla “sisartasavallan” käsitteeseen. Se hämmästeli, miten “mallitasavallaksi” toisinaan kutsuttu Yhdysvallat, jonka erityistehtävänä oli tuoda rauhaa ja vapauksia maailmaan, oli voinut hyökätä toisen tasavallan kimppuun: “Ja me olemme sodassa - me, tasavalta, jolle sota on erityisen luonnoton ja vaarallinen tila...”²³² “²³³Sisartasavallan” käsite antaa siis ymmärtää, että vaikka Amerikka oli “mallitasavalta”, tasavalloista kaikkein suurimmalla moraalisisella vastuulla siunattu, oli myös muiden valtioiden mahdollisuus liittyä perheeseen: ei “mallitasavallan” jälkeläisinä, vaan sen “sisarina”. Whig Review’n kansallinen näkemys oli siis varsin maltillinen ja jätti tilaa muille valtioille, tässä tapauksessa Meksikolle, tulla lähes yhdenvertaisina tasavaltojen “perheeseen”. Vielä tammikuussa 1849 lehden sivuilla esiintyi Meksikoa tarkoittava “sisartasavallan” käsite, nyt vieläpä mainittiin Meksiko lähes ainoaksi “sisartasavallaksi”.²³⁴ Tasavaltalaisuus oli lehdelle harvinainen järjestelmä, eikä toisen tasavallan hyökkääminen toisen kimppuun voinut tuoda mitään hyvää yhteiselle asialle.

Tasavaltalaisuus ei kuitenkaan yksinomaan selitä sitä, miksi sota oli Whig Review’n mielestä

²³¹ AWR, artikkelissa “Our relations with Mexico”, 1846, 4:1, 14*.

²³²

“And we are at war - we, a Republic, to which war is peculiarly an unnatural and hazardous state...”

²³³ AWR, artikkelissa “The war with Mexico”, 1846, 3:6, 571.

²³⁴

AWR, artikkelissa “the hon. William L. Dayton, U.S. senator from New Jersey”, 1849, 9:13, 71.

amerikkalaisille periaatteille vieras. Samassa tekstissä nimittäin vedotaan voimakkaasti siihen, että oli hyökätty myös toista kristittyä valtiota vastaan. Lehti kirjoitti, että kolmenkymmenen vuoden rauhan jälkeen kaksi kristittyä kansakuntaa, tällä kertaa Yhdysvallat ja Meksiko, olivat nyt sodassa keskenään, kiitos presidentti Polkin toimien. Tämä näkemys Meksikosta myös yhtä lailla kristittynä valtiona on itse asiassa Whig Review'lle, kuten myös amerikkalaisille patrioottisille näkemyksille, varsin poikkeavaa; muissa kohden lehti protestanttiseen amerikkalaiseen tapaan yhdisti nimittäin katolisuuden ja despotian keskenään.²³⁵ Lisäksi amerikkalaisessa nationalismissa on ollut tapana ajatella Yhdysvaltojen edustavan puhtainta kristinoppia²³⁶. Tämä on varsin puritaaninen näkökulma, sillä heille myös luterilaisuus ja etenkin anglikaanisuus edustivat usein puolitiehen jäänyttä uskonpuhdistusta: ne olivat säilyttäneet puritaanien mielestä liikaa katolista mystiikkaa ja rituaaleja, eivätkä olleet riisuneet kirkoistaan kaikkia kuvia kuten kalvinilaiset. Myös myöhempi amerikkalaisuus säilytti tiettyjä piirteitä tämän kaltaisesta ajattelusta, jota sitten myöhempi nationalismi, “manifest destiny” mukaan lukien, käytti varsin surutta hyväkseen. Amerikassa ei siis joissakin “manifest destiny” julistuksissa ollut pelkästään ylivertaisin rotu ja edistyksellisimmät tasavaltalaiset instituutiot, vaan myös puhtain, protestanttinen, kristinusko. Whig Review'n artikkelin painotus, että myös Meksiko oli “... kunnioitettava voima, sivistynyt ja kristitty kansakunta...”²³⁷ oli varsin poikkeuksellista kaiken “manifest destiny” -retoriikkaan liittyneiden yltiöpäisyyksien keskellä.²³⁸

Huomattavasti totutummilla linjoilla lehti liikkui kirjoittaessaan edelleen Meksikon sodasta tammikuussa 1847. Tällöin se ironisesti totesi, että presidentin toimilla kaikista espanjalaisista, kreoleista, intiaaneista, mulateista, mestitseistä ja samboista olisi tätä menoa tulossa, vapaaehtoisesti tai pakolla, “mallitasavallan” hyviä ottolapsia. Lisäksi kysyttiin presidentiltä sitä, mitä ihmettä Yhdysvaltain armeija oli tehnyt Rio Granden rantatöyräillä ilman Meksikon tai

²³⁵ Ks. esim. AWR, “The policy of non-intervention”, 1852, 15:85, 5.

²³⁶

Ks. esim. NAR, Josiah Strong kirjassaan *Our Country: It's possible future and it's present crisis*, 1885, 22 - 24. Strong tunnetaan 1800-luvun loppupuolen ekspansio julistajana.

²³⁷ “...is a respectable power, a civilized and christian nation...”

²³⁸

AWR, artikkelissa “The war with Mexico”, 1846, 3:6, 571 - 580. Lehti paheksui kristinuskon näkökulmasta myös itse sotaa: sen mukaan sota oli tarpeeton ja häpeällinen 1800-luvun puolivälin kristityille ja sivistyneille ihmisille. Perusteluna oli siis myös se, että elettiin *nykyaikaa* ja oltiin sivistyneempiä kuin aiemmat sukupolvet. AWR, artikkelissa “The whigs and the war”, 1847, 6:4, 331.

kongressin sodanjulistusta maiden välillä.²³⁹ Perustuslaillisten perustelujen lisäksi sotaa vastustettiin siis myös siitä syystä, ettei Amerikan tehtäväksi nähty sulauttaa vieraita rotuja itseensä. Whig Review näki vielä tässä vaiheessa Yhdysvaltojen tehtäväksi pikemminkin kansakunnan sisäisen kehittymisen, joka olisi ollut sisäisen kriisiytymisen kannalta ekspansio politiikkaa parempi vaihtoehto. “Mallitasavallan” käsite tulkittiin siis passiivisen mallin kuvaukseksi, jolloin keskittyminen omaan menestykseen olisi riittävä todiste muulle maailmalle amerikkalaisesta ylivertaisuudesta.

Helmikuun numerossa 1847 tämä tuli myös esille, kun lehti piikitteli etenkin demokraattileirissä eläteltyä ajatusta, että “mallitasavallan” suorittama Meksikon valloitus olisi ollut “valloitus rauhan puolesta”.²⁴⁰ “Mallitasavallan” käsitteen kanssa yhteen ei Whig Review’n mielestä voinut millään kuulua ajatus rauhan edestä sotimisesta. Tässä lehti selvästi kritisoi sitä Democratic Review’ssakin esitettyä näkemystä, joka sai demokraattilehden kirjoittamaan heinäkuussa 1847, että “...minne tahansa voitokkaat aseemme onkin viety, rauhan taidot ovat seuranneet niitä. Tuhoamisen sijasta olemme rakentaneet kaupankäyntiä, köyhdyttämisen sijaan olemme rikastuttaneet maata yritteliäisyydellämme ja varallisuudellamme”²⁴¹. Amerikkalaisen ekspansion puolustukseksi koetettiin siis liittää näkemystä, jonka mukaan sota Meksikoa vastaan oli hyveellinen koska sen suoritti tasavalta, ja koska sota pohjimmiltaan olisi vain rauhan tuomista levottomille alueille. Whig Review’lle “mallitasavalta” tarkoitti kuitenkin rauhaisaa, enemmän omissa oloissaan pysyttelevää kansakuntaa.

“Mallitasavallan” käsitettä käytettiin lehdissä siis hieman eri merkityksissä. Democratic Review’n mukaan “mallitasavaltaan” voitiin liittää käsitys ekspansiivisesta kansakunnasta, joka sotien otti itselleen alueita, joiden menestyksekkääseen hallussapitoon niiden alkuperäisillä omistajilla ei ollut kyvykkyyttä. “Sisartasavallan” käsitekin oli demokraattilehdelle täysin vieras. Sitä vastoin tärkeää oli “mallitasavallan” sotiminen rauhan ja vaurauden puolesta, jopa niin, että sodasta oli itse asiassa valloitetuille enemmän hyötyä kuin haittaa. Sodan Meksikoa vastaan täytyi olla oikeamielinen, koska sitä kävi “mallitasavalta” taistelijoinaan “kansalaissoturit”, eikä eurooppalainen monarkia ammattiarmeijoihin.

²³⁹ AWR, artikkelissa “The president’s message: the war”, 1847, 5:1, 14 - 15.

²⁴⁰ AWR, artikkelissa “Military conduct of the war”, 1847, 5:2, 109.

²⁴¹

“Wherever our victorious arms have been carried, the arts of peace have followed them. Instead of destroying, we have built up commerce; instead of impoverishing, we have enriched the country with our enterprize and our welth.” USMDR, artikkelissaan “the state of the country - peace or war”, 20:158, 484.

Tästä huolimatta tasavaltalainen eetos ei selitä täysin “mallitasavallan” yhteyttä “manifest destinyyn”, sillä “mallitasavallan” yhteydessä lehtien huomio kääntyi myös muihin “manifest destinyille” tyypillisiin piirteisiin, kuten rotuun ja uskontoon. Jos Democratic Review näki “mallitasavallan” erittäin aktiiviseksi ja aggressiivisesti eteenpäin pyrkiväksi, Whig Review’n käsitys siitä oli Meksikon sodan aikaan aivan toisenlainen. Whig Review’lle “mallitasavalta” oli enemmän “kaupunki kukkulan laella” -ajatuksen mukainen omiin oloihinsa vetäytynyt valtiomahti, jolle sota oli vierasta ja moraalinen oikeamielisyys ensisijaista. “Mallitasavalta” oli molemmille lehdille Amerikan synonyymi, joten kirjoitettaessa “mallitasavallasta” kirjoitettiin siis oikeastaan siitä, mitä Amerikka oikein oli. Kun “toinen Israel” oli poistunut käsitearsenaalista, korostui “mallitasavallassa” “manifest destiny” profaani, tasavaltalainen olemus. Mutta sekään ei selitä täysin “manifest destinyä”, sillä kansallinen identiteetti ei tullut toimeen pelkästään tasavaltalaisella eetoksella, vaan tarvitsi “Kaitselmuksen” apua.

5.2. Kaitselmus ja Amerikka

Kun tarkastellaan “manifest destiny” -retoriikassa voimakkaana esiintyvän “Kaitselmuksen” käsitteen historiaa, on palattava niihin lähtökohtiin, jotka toivat käsitteen Euroopasta uudelle mantereelle. Uskonnon, erityisesti puritaanisen perinteen, ja amerikkalaisesta itseymmärryksen liitosta on kirjoitettu paljon, mutta tässä keskityn nimenomaan “Kaitselmuksen” -käsitteeseen, sen keskeisyydestä “manifest destinyssä” johtuen.

“Kaitselmuksellista ajattelua”²⁴² tutkinut John F. Berens on määritellyt “Kaitselmuksen” “Jumalan ominaisuudeksi, joka ilmaisee hänen aktiivisen puuttumisensa ihmisten suhteisiin, varmistaakseen näin oman vakiintuneen maailmansuunnitelmansa toteutumisen tai nopeutumisen”.²⁴³ The New Encyclopaedia Britannica puolestaan määrittelee “Kaitselmuksen” lyhyesti “jumalalliseksi puuttumiseksi ihmisten ja maailman asioihin”. Tämän uskon muodot ilmenevät eri tavoin eri kulttuureissa ja uskonnoissa. Sanan etymologia ulottuu aina antiikkiin

²⁴²

“Providential thought.” Berens 1978, 2. Berens ei ole keskittynyt tutkimaan pelkästään “Kaitselmus” -käsitteen esiintymistä, joten hän tulkitsee “kaitselmuksellisen ajattelun” varsin laajasti. Siten hän näkee sen ulottuvan varsin laajalle amerikkalaisen poliittisen retoriikan historiassa, jolloin uskonnollisen käsitteistön merkittävyttä ollaan vaarassa korostaa liikaa.

²⁴³ Berens 1978, x.

saakka, jolloin mm. stoalainen filosofi-koulu kävi vilkkaita keskusteluja “Kaitselmuksen” olemuksesta. Kristinuskoon “Kaitselmuksen” käyttö kulkeutui ensisijaisesti Vanhasta Testamentista, joka oli varoittanut juutalaista kansaa luisumasta sellaiseen fatalismiin, johon “Kaitselmuksen” käyttö usein roomalaisten piirissä oli johtanut. Uusi Testamentti ei tunne koko sanaa, mutta ajattelun piirteitä on löydetty sen sivuilta. Myöhempi kristinusko omaksuikin sanan ja se tuli selittämään sitä, kuinka maailma on Jumalan luoma sekä yhä ylläpitämä. “Kaitselmus” oli siis osa yhden Jumalan olemusta.²⁴⁴

Vaikka “Kaitselmus” pitkään olikin nimenomaan kristillisten apolegeettojen ja myöhemmin kirkonmiesten käyttämä termi, mielenkiintoiseksi “manifest destiny” kannalta sen tekee se, että jumalallisen väliintulon ajatus kelpasi mukaan myös valistus-ajattelijoiden maailmanselityksiin. “Kaitselmus” voitiin nimittäin nähdä myös persoonattomana jumalallisena olemuksena, joka oli siten vastakohta monoteististen uskontojen persoonalliselle Jumalalle. Valistus-aikana liikkui silloinkin erilaista käsitteistöä kosmisen maailman luonteesta, joista joissakin maailmankaikkeuden ylläpitäjäksi luettiin luonnonlaki, joissakin ihmiskunnan onnen takaajaksi puolestaan “Kaitselmus”²⁴⁵. Valistuksen läpitunkeman vallankumous-ajan käsitteistössä kansakunnan tehtävän taustavaikuttajaa käsitteellistettiin muun muassa sellaisilla ilmauksilla kuten “the will of heaven”, “the nature designs”, “manifest indications of nature” ja “the book of faith”²⁴⁶. Nämä usein naturalistiset ilmaukset kuvasivat enemmänkin persoonatonta jumaluutta kuin persoonallista, mikä sopi hyvin valistusajan henkeen. Tätä kautta voidaan olettaa, että valistusajatusten voimakkaasti lävistämän Yhdysvaltain itsenäistymisajan jälkeinen kansallinen retoriikkakaan ei välttämättä käyttänyt “Kaitselmusta” kovin uskonnollisessa merkityksessä, vaan sen käyttö saattoi periytyä myös valistusajan persoonattomasta jumaluudesta käsin.

“Kaitselmuksen” yleisyyteen oli varmasti syynsä myös voimakkaalla protestanttisella,

²⁴⁴

The New Encyclopaedia Britannica vol. 17 (1989), 387 - 390. Tosin esimerkiksi uusimmat suomenkieliset kirkkoraamatut eivät tunne “Kaitselmusta” juuri ollenkaan, jollei sitten sanaa ole käännetty johdonmukaisesti joksikin muuksi. Kirkkoisille “Kaitselmus” saattoi kulkeutua lähes puhtaasti hellenismien kautta, josta nämä muutenkin omaksuivat paljon. Siten “Kaitselmus” ei olisikaan pohjimmiltaan kristillinen termi, vaan hellenismien vaikutusta kristinuskossa. Valistuksen myöhempi kiinnostus käsitettä kohtaan, kuten myös Yhdysvaltojen vallankumousmiesten, selittyisikin perusteiltaan antiikin perinteellä, ei puritaanisella tai kristillisellä.

²⁴⁵ Commager 1978, xi - xii.

²⁴⁶ Brown 1980, 16.

ennenmuuta puritaanisella perinteellä, joka amerikkalaisessa aatemaailmassa vaikutti. Kalvinistiseen teologiseen ajatteluun kuului Vanhan Testamentin roolin korostaminen ²⁴⁷. Vanhan Testamentin keskeisiin punaisiin lankoihin puolestaan kuuluu Jumalan “liitto” juutalaisen kansan kanssa, ns. “liittoteologia”. Calvinin teologiassa “liiton” ajatus oli hyvin vähäisessä asemassa, ja siinä Jumala oli ehdottomasti “liiton” vahvempi osapuoli. Useat puritaaniteologit sitä vastoin näkivät vuosikymmenten saatossa “liiton” yhä tärkeämpänä, samanveroisten sopimuskumppaneiden järjestyksenä. Tällä tavoin katosi vähitellen Calvinille tärkeä predestinaatio-oppi, sillä ihminen kykeni nyt “liiton” täysivaltaisena sopijaosapuolena itse pitämään kiinni sopimusvelvoitteistaan. Tällöin puritaanit kykenivät kontrolloimaan enemmän omaa - myös iankaikkista - elämäänsä. Uskonnon vaikutus yhteisön elämänmenoon kutistui ja heikkeni poliittisissa kysymyksissä sekä kaupankäynnissä.²⁴⁸

Amerikkalaiselle elämänmuodolle varsin synkeän predestinaation korostuksen hiipuminen oli merkittävää: kun ihmisen oma toimeliaisuus korostui, se antoi mahdollisuuden huomattavasti optimistisemmalle ihmis-käsitykselle kuin mitä tiukka kalvinilaisuuden seuraaminen olisi edellyttänyt. Se, mikä jäi puritaaneilta Yhdysvaltain kulttuuriin ja vaikutti myöhempään kansalliseen identiteettiin, oli voimakas tietoisuus tehtävästä. Tämän tehtävän suojelijaksi sekä puritaanit, joille tehtävä liittyi lähinnä oman uskonyhteisön merkittävyyden korostukseen, että myöhemmät patrioottiset amerikkalaiset näkivät “Kaitselmuksen”.

Tultaessa “manifest destiny” -aikakauteen Yhdysvalloissa joka tapauksessa jo oli pitkä traditio “Kaitselmus”-sanon käytössä. Englantilaiset tulkitsivat myös pitkään omaa historiaansa kaitselmuksellisesta näkökulmasta käsin, kuten 1688 mainion vallankumouksen yhteydessä. Jumalan nähtiin englantilaisessa perinteessä toimivan sekä yksilöiden että kansakuntien kautta, ilmaisevan “kaitselmuksellisen tahtonsa” Englannin kansakunnan uskomattoman menestyksen kautta. “Kaitselmuksellinen ajattelu”, kuten Berens sen määrittelee, oli ollut vahvaa jo uuden mantereen varhaisesta käsitteellistämisestä lähtien, ja “Kaitselmuksen” varhainen käyttö näkyi voimakkaana jo Amerikan ensimmäisten puritaani-asukkaiden retoriikassa. Puritaaneille

²⁴⁷

Vaikka esimerkiksi John Adairin teoksessa *Founding Father: The Puritans in England and America* (1982) painottaa Martti Lutherin roolia puritaanien teologiassa, ovat varsinkin Jean Calvin ja muut reformaation kalvinistisen haaran teologit vaikuttaneet puritaanien tapaan korostaa Vanhan Testamentin roolia. Lutherin painotus oli Uudessa Testamentissa, ja hän arvosteli Vanhaa Testamenttia joskus hyvinkin voimakkaasti. Ks. Ruokanen 1986.

²⁴⁸ Moseley 1981, 8 - 9, 13.

“Kaitselmus” oli nimenomaan Jumalan “Kaitselmusta”, ei mitä tahansa maailmanhistoriassa vaikuttavaa persoonatonta voimaa tai tahtoa. Jamestowniin 1610 rantautuneiden siirtokuntalaisten selviytyminen uskomattoman vaikeissa oloissa, tautien, intiaanien ja kaikenlaisen sekasorron keskellä, tulkittiin heidän keskuudessaan samalla tavoin kuin kansakuntaa uhanneiden ilmeisten tappioiden välttäminen Englannissa oli tulkittu: taustalla nähtiin olevan Jumalan “Kaitselmus”, joka suojasi lapsiaan.²⁴⁹

Lähempänä “manifest destiny” retoriikkaa, vuonna 1834, historioitsija George Bancroft kuvasi teoksessaan “The history of the United States” amerikkalaiset instituutiot “Kaitselmuksen” pystyttämiksi. “Kaitselmus” ei ollut Bancroftille “sokeaa kohtaloa”, vaan kansakunnan hyvinvoinnista aktiivisesti huolehtinut voima.²⁵⁰ Bancroftin teoksen kaltaiset historian yleisesitykset olivat tärkeä osa nuoren kansakunnan itseymmärrystä, sillä Bancroft oli varsin vaikutusvaltainen kirjailija ja poliitikko. Hänen ja muiden kaltaistensa näkemystensä leviäminen kansakunnan muistiin lienee ilmeistä, sillä Bancroft toimi vielä konkreettisena toimijana, laivastoministerinä juuri presidentti Polkin hallituksessa.²⁵¹

“Kaitselmuksella” on siis käsitteenä voimakas uskonnollinen tausta ja pohja, joka ulottuu varhaiskristillisiin ajattelijoihin ja myöhemmin Amerikan ensimmäisiin puritaaniasukkaisiin. Tästä huolimatta “Kaitselmus” oli tuttu käsite jo antiikin ajattelijoille. Koska Yhdysvaltojen kansallisessa itseymmärryksessä sekä uskonnollinen että maallinen tasavaltalainen traditio olivat sisällissotaa edeltäneellä ajalla vahvoja toisaalta profaanin vallankumouksen, toisaalta suurten herätysten kombinaationa, voidaan “Kaitselmuksellekin” esittää seuraava kysymys: toiko “Kaitselmus” “manifest destiny” ensi sijassa uskonnollisen ulottuvuuden, vai oliko se antiikin tradition kautta kulkeutunutta tasavaltalaisen retoriikan jatketta?

Jos “kaitselmus” esiintyi Democratic- ja Whig Review’ssa ensi sijassa uskonnollisessa kontekstissa, kansallista identiteettiä rakentavana uskonnollisena Jumalan “Kaitselmuksena”, katson sen olevan enemmän uskonnollista kielenkäyttöä ja liittyvän sitä kautta laajempaan kansallisen identiteetin rakennelmaan yhdessä “historia” -käsitteiden ja “rodun” kanssa. Jos taas “Kaitselmus” esiintyi tasavaltalaisessa kontekstissa, ennen kaikkea “mallitasavallan” ja muiden maallistuneiden poliittisten käsitteiden yhteydessä, sen voisi luokitella tasavaltalaisen retoriikan

²⁴⁹ Henry 1979, 24.

²⁵⁰ Ibid, 82.

²⁵¹ Merk 1966, 61-62.

joukkoon. Jälkimmäisessä tapauksessa kansallinen identiteetti ei vielä ole poliittisen keskustelun tähtäyspisteessä, vaan universaalit tasavaltalaiset ideat ovat sitä tärkeämpiä, edellisessä taas kansallinen identiteetti on keskeinen asia, jota “manifest destiny” argumenteilla haetaan.

“Kaitselmus” esiintyikin amerikkalaisen ylivertaisuuden puolestapuhujana Democratic Review’n sivuilla jo heinä-elokuun numerossa 1845. Huoli Amerikan hajanaisuudesta oli ilmeinen, sillä lehti peräänkuulutti yhteisymmärrystä amerikkalaisten kesken ja loi viholliskuvaa toisista kansakunnista, jotka tahtoisivat estää Amerikan “ilmeisen kohtalon”²⁵² laajentua mantereellaan. Päävihollisiksi luokiteltiin Englanti ja Ranska, joista jälkimmäisen nähtiin taipuneen “anglisismiin” pääministerinsä Guizotin johdolla. “Kaitselmus” liittyi tähän siten, että se oli lehden mukaan auttanut Amerikkaa vihollisten pahantahtoisuudesta välittämättä antamalla *väestönkasvun* huolehtia ekspansion luonnollisesta etenemisestä. Toisin sanoen “Kaitselmus” toimi siten, että sen työ oli nähtävissä Yhdysvaltain “vuosittain moninkertaistuvista miljoonista”²⁵³, jotka kaikella väistämättömyydellä olivat liikkumassa länteen. “Kaitselmukselle” haluttiin siis antaa varsin fatalistinen sävy: sen rinnalla käytettiin käsitteitä “yleinen laki”²⁵⁴ ja “tapahtumien luonnollinen kulku”²⁵⁵, jotka häivyttivät taka-alalle poliittiset toimet ekspansion toimeenpanossa. Teksasin haltuunoton synnyttämä artikkeli käsitteli kyllä politiikkaa, mutta silloinkin vain haukkuakseen whigiläisten laajenemispolitiikkaan kohdistamaa kritiikkiä.²⁵⁶

Tosin whigiläisistä ainakin Whig Review’n toimittajat olivat maaliskuussa 1847 hekin sitä mieltä, että nimenomaan “Kaitselmus” oli väestönkasvusta huolehtimalla luonut Amerikalle suuren tulevaisuuden. Se oli tehnyt amerikkalaisesta järjestyksestä muista täysin poikkeavan ja mahdollistanut tilanteen, jossa “...yksi amerikkalainen sotilas vastaa vähintään neljää meksikolaista, kolmea ranskalaista ja kahta englantilaista...”²⁵⁷ Väestönkasvun ja sotilaallisen voiman ihailu “Kaitselmuksen” kautta oli siis yhteistä molemmille lehdille²⁵⁸.

²⁵² “Manifest destiny”

²⁵³ “Yearly multiplying millions”.

²⁵⁴ “General law”

²⁵⁵ “Natural course of events”

²⁵⁶ USMDR, artikkelissa “Annexation”, 1845, 17:?, 5 - 10.

²⁵⁷

“...the one american soldier is at least equal to four Mexicans, three French or two Englishmen...” AWR, artikkelissa “the destiny of the country”, 1847, 5:3, 231.

²⁵⁸

Suomalaiset ovat omassa kansallisessa retoriikassaan laittaneet vielä paremmaksi,

Länteen vyöryvät miljoonat olivat myös “Kaitselmuksen” palveluksessa, sillä he toteuttivat sivistystehtävää, joka oli ulotettava “muutaman vaeltavan barbaarin” täyttämille lännen laajoille alueille. Democratic Review’n näkemys intiaani-alueiden haltuunotosta olikin juuri se, ettei intiaaneja ollut kuin “kourallinen”, eivätkä he eläneet “Kaitselmuksen” edellyttämää sivistynyttä elämää taikauskonsa, lukutaidottomuutensa ja teknisen osaamattomuutensa vuoksi. Hyvin samalla tavoin “Kaitselmusta” käsitteli myös Whig Review tammikuussa 1846; lehti, joka samoihin aikoihin vastusti voimakkaasti Meksikon haltuunottoa, kirjoitti Kalifornian kuitenkin siirtyvän pian Yhdysvaltojen omistukseen “luonnollisen kehityksen”²⁵⁹ kautta²⁶⁰. Syy tähän oli se, ettei Kalifornian sen hetkinen väestö kyennyt toteuttamaan sitä “Kaitselmuksen” antamaa maailmanhistoriallista sivistystehtävää, johon taas kristitty sivilisaatio oli selvästi kutsuttu. Elämä Kaliforniassa oli Whig Review’n mukaan “välinpitämätöntä”, “veltoa” ja vallitsi “moraalin rappio”, jonka myötä “...Kaitselmuksen ilmeiset suunnitelmat ovat täyttämättä...”²⁶¹

²⁶²

Amerikan-espanjalainen väestö ei lehden mielestä voinut vapahtaa itseään moraalista rappiostaan, joten tarvittaisiin huomattavasti voimakkaampia henkisiä voimia. Tämä voima oli toisenlainen rotu, jonka käsiin Kalifornia oli annettu.²⁶³ Artikkelin loppupuolella palattiin tasavaltalaisuuden teemoihin sekä luotiin kuvaa Amerikkaa vastaan juonittelevista Euroopan kuningashuoneista.²⁶⁴ “Kaitselmuksen” -käsite esiintyi kuitenkin selvästi kristillisen sivilisaation -teeman yhteydessä. Kansallisen identiteetin hahmottamiselle kaikki tärkeät teemat, “historia”, “rotu” ja “uskonto”, kuten myös “instituutiot”, olivat mukana. Aivan vastaavanlainen oli Democratic Review’n artikkeli samaiselta vuodelta, kun Amerikan menneisyyttä ja tulevaisuutta esiteltäessä käytiin läpi lähes kaikki kansallisen identiteetin rakentamiselle keskeiset asiat,

sillä meillähän “yksi suomalainen vastaa kymmentä ryssää”.

²⁵⁹ “The natural progress”

²⁶⁰

Artikkelissa paheksuttiin edelleen sotatoimia Meksikoa vastaan, mutta ekspansio sinänsä nähtiin väistämättömänä.

²⁶¹ “...The manifest designs of Providence are unfulfilled...”

²⁶²

AWR, artikkelissa “California”, 1846, 3:1, 82 - (99). Käyttämässäni verkkoversiossa artikkeli päättyi sivulle 99, vaikkakin lause jää sivun lopussa kesken.

²⁶³

Lehti jätti tässä yhteydessä määrittelemättä, oliko rotu sen mielestä “anglosaksinen” tai jokin muu.

²⁶⁴ Ibid.

historiasta, rodusta ja uskonnosta alkaen, päättyen omien instituutioiden ja maaperän ylistyksiin. “Kaitselmus” oli paitsi antanut siunauksensa “oman rotunsa” jatkuvalla sivistykselliselle kehitykselle, myös suojannut kansakunnan koossapysymistä toimivalla poliittisella järjestelmällä.²⁶⁵

Tasavaltalaisuus oli Democratic Review:ssa siis mukana “Kaitselmuksen” johdatusten perusteluissa, mutta mukana oli voimakas paatos etenkin kristinuskon puolesta: tosin kristinuskon nähtiin varsin valistuksellisessa valossa, sillä se tulkittiin järjen piiriin kuuluvaksi asiaksi, ajattelunvapauden ilmentymäksi, siten kuin se Lutherin, Zwinglin ja Calvinin kautta oli ilmennyt.²⁶⁶ Tosin tällöin myös protestanttiset yhteydet ovat selkeät. Vaikka uskonnossa korostuukin vapaus, se oli demokraattilehdelle edelleen relevantti tekijä kansallisen identiteetin rakentamisessa: uskonnonvapauden perinne pakotti painottamaan vapautta, koska se oli nimenomaan yhteistä kaikille amerikkalaisille, ei mihinkään kirkko- tai lahkokuntaan kuuluminen. Uskonnonvapaudenkin voi siis nähdä toimivan kansallisen identiteetin vahvistajana, sillä kun Amerikassa haettiin epävarmana aikana jotain yhteistä, uskonnon puolella se oli nimenomaan uskonnonvapauden doktriini.²⁶⁷ Tämän kautta “Kaitselmus” oli ennen muuta “amerikkalaista Kaitselmusta”; koko käsitteessä oli voimakas kansallinen painotus.

Ei olekaan luontevaa puhua “Kaitselmuksesta” “manifest destinyn” yhteydessä sen paremmin kristillisenä kuin valistuksen kautta tasavaltalaiseen retoriikkaan liittyneenä käsitteenä: näihin se pohjautuu, mutta käsite on luontevimmin ymmärrettävissä kansallisen identiteetin rakentamisen kautta. “Kaitselmus” oli paras vaihtoehto, kun haluttiin käsitteellistää oman kansakunnan omalaatuisuutta toisiin verrattuna, sillä se ei rikkonut Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen uskonnonvapaus-ajatuksia vastaan. Whig Review ilmaisi selvimmin maaliskuussa 1847, mistä koko “manifest destinyn” retoriikassa oli kyse, myös “Kaitselmuksen” osalta:

“...Tämä suunnaton alue, joka luonnollisesti jakautuneena on osoittautunut

²⁶⁵ USMDR, artikkelissa “America 1846; the past - the future”, 1846, 18:91, 57-64.

²⁶⁶

Valistuksen perinteestä käsin uskonpuhdistajat on varsin usein nähty ajattelunvapauden ilmentymänä. Tämä tekee kuitenkin vääryyttä ainakin Lutherin ajatuksille, sillä hän ei kannattanut yksilöllistä “separatismia” katolista kirkkoa vastaan, kuten asia on usein myöhemmin kärjistetty. Ks. esim. Jolkkonen ja Kotila 1996.

²⁶⁷

Uskonnonvapaus oli kohonnut pyhään asemaan jo joissakin vallankumousajan johtajien puheissa. Marsden 1990, 40.

monien kansakuntien kodiksi, on Jumalan Kaitselmuksen turvin, yksi kansakunta, puhuen yhtä kieltä, iloiten yhdestä yhteisestä perustuslaista, kunnioittaen samoja suuria kansallisia nimiä, juhlien samoja suuria kansallisia tapahtumia. Se on yksi kansakunta. Ja se on vapaa kansakunta. Sillä on hallussaan paras mahdollinen hallitusmuoto... se on ilman perinnöllisiä hallitsijoita, ilman laillistettua aristokratiaa... Se on tasavertaisten vapauksien maa. Se on vakaa tasavalta. Ja mikä mahtava ja kaitselmuksellinen historia sillä onkaan ollut! ^{268>> 269}

Tärkeää oli siis se, että kaikki oli yhtenäistä ja tasapainossa. Yhteiskunnalliset muutokset haluttiin lakaista maton alle esittämällä Amerikka yhtenäisempänä ja onnellisempänä kuin se olikaan. Kaiken tämän “Kaitselmuksen” antaman turvan lisäksi, josta Amerikka nautti, oli myös velvollisuuksia, joita Yhdysvaltojen tuli toteuttaa. “Kaitselmus” oli sekä Democratic Review’n että Whig Review’n mukaan antanut vain ja ainoastaan Amerikalle erityisen mission.

5.3. Amerikan missio vastaan petetty missio

“Kaitselmuksesta” on siis sanottava, että vaikka se Democratic Review’n artikkeleissa oli lähellä tasavaltalaista retoriikkaa, liittyi “Kaitselmus” käsitteenä edelleen myös kristilliseen perinteeseen. Tuo perinne oli tosin hämärtyneessä, sillä uskonnollisten näkemysten variaatioiden lisääntyessä “Kaitselmus” ei ollut pelkästään kristilliseen Jumalaan uskovia johdettava voima, vaan yhtä kuin kokonaista kansakuntaa ohjaava, varsin deterministiseksi muokattu “kohtalo”. Kuten vuoden 1846 tekstistä käy ilmi, “Kaitselmus” liitettiin edelleen myös kristilliseen yhteyteen: Democratic Review’n mukaan ensimmäisiin Amerikkaan saapuneisiin protestanttisiin pakolaisiin olisi suhtauduttu vanhan, Euroopan sivistyneen maailman, taholta yhtä vähättelevästi kuin mitä “...Rooman palatsien asukkaat ja kreikkalaisten koulujen opettajat olivat ajatelleet, 1600 vuotta aiemmin, jumalallisista opetuksista, joita Kaitselmus oli valinnut Palestiinan

268

“...This vast area with natural divisions to indicate it as the home of many nations, is, by the Providence of God, one country, speaking one language, rejoicing in one common constitution, honoring the same great national names, celebrating the same great national events. It is one nation. And it is a free nation. It possesses an ideal form of government... It is without hereditary rulers, without a legalized aristocracy. It is self-governed. It is a land of equal rights. It is a stable republic. And what a mavelous and providential history has it had!”

²⁶⁹ AWR, artikkelissa “The destiny of our country”, 1847, 5:3, 233.

kiertelevät kalastajat ja käsityöläiset julistamaan ²⁷⁰.²⁷¹ Tällä viitattiin tietysti Jeesuksen opetuslapsiin ja apostoleihin. Erityisen kiinnostavaa on se, että tässä artikkelissa Amerikka itse asiassa tulkittiin antiikin tasavaltalaista traditiota *vastaan*, vaikka siihen ei yhtä vihamielisesti suhtaudutakaan kuin Euroopan taantumuksellisiin. Teksti kyllä painotti Amerikan tasavaltalaisuutta ja vastakkaisuutta Eurooppaan nähden, mutta tasavaltalaisuus oli ennen kaikkea *amerikkalaista* tasavaltalaisuutta, ei idealistista antiikin traditioiden jatkamista. “Kaitselmus” nähtiin edelleen kristillisessä viitekehyksessä, jonka kautta haluttiin painottaa, että sama “Kaitselmus” oli sekä varhaisten kristittyjen että varhaisten amerikkalaisten takana ollut voima.

Mielenkiintoiseksi edellä mainitun vertauksen tekee myös se, että Democratic Review käytti ensimmäisistä protestanttisista amerikkalaisista nimitystä “todemman sosiaalisen uskon apostolit ²⁷²”. Tämä liittyi niihin eskatologisiin näkemyksiin, joita Yhdysvalloissa esiintyi etenkin “toisen suuren herätyksen” jälkimainingeissa. Yleistä oli usko millennialismiin, Jeesuksen toiseen tulemiseen liittyvään tuhatvuotiseen rauhan valtakuntaan: tästä jotkut kirkkokunnat, mm. luterilaiset, olivat sanoutuneet irti, mutta siitä huolimatta millennialismi oli ja on edelleen leimallista Amerikassa vaikuttavassa monissa protestanttisissa kirkko- ja lahkokunnissa. Alun alkaen “milleniaalinen aika” tulkittiin pitkälle kristillisen käsitteistön kautta, mutta “manifest destinyn” ajan Yhdysvalloissa siihen oli liittynyt myös voimakkaita maallistuneita ajatuksia. Uskonnollisemman Whig-puolueen piirissä mm. evankelikaalisen liikkeen johtohahmo Lyman Beecher oli voimakas postmillennialismin julistaja: tämä tarkoitti sitä, että ajateltiin Kristuksen toista tulemistä *edeltävän* ajan, jolloin ihmiset eläisivät sovussa ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vallitessa ²⁷³. Tällöin sosiaalisten olojen parantaminen oli itse asiassa Kristuksen paluun nopeuttamista: mitä nopeammin ihmissuku saisi epäoikeudenmukaisuudet korjattua, sitä nopeammin Herra palaisi.²⁷⁴ Whig-puolueessa, jossa toisen suuren herätyksen vaikutukset poliittisessa retoriikassa näkyivät selvimmin, ajatus yhteiskunnan vapahtamisesta

²⁷⁰

“...the tenants of Roman palaces, and the teachers of Grecian schools, had thought, sixteen centuries before, of the divine lessons which Providence had selected the wandering fishermen and artizans of Palestine to proclaim.”

²⁷¹ USMDR, artikkelissa “America in 1846”, 1846, 18:91, 57 - 64.

²⁷² “Apostles of a truer social faith”.

²⁷³

Toinen näkemys, premillennialismi, piti sisällään käsityksen Jeesuksen paluun *jälkeisestä* tuhatvuotisesta rauhan ajasta.

²⁷⁴ Howe 1979, 150 - 152; Marsden 1990, 40 - 41.

tulkittiin vaurastumisena ja kollektiivisena puhdistautumisena synneistä ²⁷⁵. Tämä missio tähtäsi vielä yhteiskunnan sisäiseen parannukseen, mutta se näyttää kääntyneen “manifest destinyn” retoriikassa myös universaalinationalistiseen, ulospäin suuntautuvaan maailman vapahtamiseen.

Näin uskonnolliseen millennialismiin liittyi voimakas yhteiskunnallinen, maallinen, painotus, jonka kautta maallinenkin toiminta voitiin nähdä Jumalan valtakunnan hyväksi tehtynä työnä. Jos siis “palestiinan kalastajat” olivat olleet kristinuskon apostoleja, olivat ensimmäiset amerikkalaiset Democratic Review’lle “sosiaalisen uskon apostoleja”. Koska puritaaniperäinen uskonto nähtiin todempana kuin katolisuus tai jotkut protestanttisuuden muodot, täytyi myös sosiaalisen uskon nationalistisessa retoriikassa olla todempaa. Taustalla häämötti näkemys, jonka mukaan kristinusko oli antanut maailmalle hengellisen pelastuksen, kun taas Yhdysvallat oli antava sille maallisen. Lisäksi taustalla selvästi oli yhteyksiä saman aikakauden postmillennialismiin, mutta Kristuksesta puhuminen olisi vienyt ajatukset liikaa yhden uskonnon suuntaan ja vaikeuttanut yhteisen kansallisen identiteetin rakentamista. Sen sijaan “Kaitselmus” oli neutraaliudessaan tähän tarkoitukseen paljon parempi. Näkemys Amerikasta “vapahtajana” häämötti kuitenkin taustalla.

“Kaitselmuksen” käsitteeseen liittyikin piirteitä, jotka selittävät hyvin koko “manifest destinyn” julistusta kansallisen identiteetin tarpeista käsin. “Kaitselmus” esiintyi jälleen Democratic Review’n palstoilla kahdessa Euroopan kriisejä käsittelevässä artikkelissa, jotka ilmestyivät touko-kesäkuun numeroissa 1852. Artikkelien otsikko oli “Yhdysvaltojen interventio”, joka tarkoitti esiin nousutta kysymystä siitä, pitäisikö Yhdysvaltojen aseellisesti avustaa Euroopan kansojen tasavaltalaisia vallankumouksia. Kyseessä oli Unkarin Kossuthin vierailun esiin nostama poliittinen debatti.

Democratic Review painotti voimakkaasti tasavaltalaisuutta amerikkalaisena kansallisena ominaisuutena, joka oli vastakkainen Euroopan monarkioiden despotialle. Lehti painoi sivuilleen jopa Pyhän Allianssin sopimuksen vuodelta 1815 ja arvosteli muutoinkin erittäin voimakkaasti Euroopan mahtivaltioita, etenkin Englantia ja Venäjää. Ranskalaisuudelle demokraattilehti antoi jälleen synninpäästön, puolueensa perinteen mukaisesti. Euroopan despotismin ei nähty uhkaavan pelkästään Unkarin kaltaisia pieniä tasavaltalaisuuteen pyrkiviä kansoja, vaan myös itse Yhdysvaltoja: Democratic Review piirsi kuvan Pyhän Allianssiin pohjaavasta monarkistisesta salaliitosta, joka oli tarkoitettu murskaamaan itsehallinnon idut eri

²⁷⁵ Howe 1979, 9.

puolilla maailmaa, myös Yhdysvalloissa: “...kun ensin massat kotona on alistettu jalan alle, seuraava askel on vihamielisyys Yhdysvaltoja kohtaan²⁷⁶.”

Kaikkea tätä voidaan selittää tasavaltalaiseksi eetokseksi, mutta kokonaisuudessaan pelkästään siitä ei ollut kysymys. Tasavaltalaisuus korostui tässä kaksiosaisessa artikkelissa sen vuoksi, että Kossuthin käynti herätti tasavaltalaista taistelu-innostusta ja siksi, että nyt käsiteltiin amerikkalaisten erityisasemaa “Kaitselmuksen” agentteina nimenomaan tasavaltalaisuudesta käsin. Monissa muissa kohdissa Democratic Review sitten paneutui muihin erikoislaatuista kansallista identiteettiä rakentaviin kysymyksiin, kuten “historiaan”, “rotuun” ja “uskontoon”. Näissä teksteissä puolestaan tasavaltalainen eetos jäi kaiken muun alle. Tässäkin vuoden 1852 artikkelissa Democratic Review tasavaltalaisuus/monarkia -vastakkainasetteluun keskittymisestään huolimatta kiinnitti huomiota myös uskontoon: se valitti, etteivät Euroopan mahtivaltiot tehneet elettäkään auttaakseen kristittyä Kreikkaa sen kapinassa muslimimaa Turkia vastaan: tämä esitettiin osoituksena siitä, etteivät eurooppalaiset välittäneet sivistyksestä, vaan ajattelivat omahyväisesti omaa hyvinvointiaan. Samoin kuin Meksikon sodan aikaisessa retoriikassa, Amerikan esitettiin nytkin kantavan jaloja ideoita, jolloin sen interventio Eurooppaan tulisi oikeutetuksi.

Eurooppa oli selvästikin laiminlyönyt sivistykselliset ja, kuten Kreikan tapauksessa, kristilliset velvollisuutensa, joten “Kaitselmus” oli amerikkalaisten puolella. Kansallisen identiteetin rakentamisen näkökulmasta Eurooppa toki oli kristillinen, muttei täyttänyt kristillisiä velvoitteitaan. Whig Review näki samoin myös meksikolaisten laiminlyöneen korkeammalta tulleet velvoitteensa: sen mukaan Amerikan mantereen halki tuli rakentaa suuri tieväylä, jotta “Kaitselmuksen” määräämää sivistystehtävää voitaisiin toteuttaa. Vaikka sama teksti mainitsee jälleen Meksikon “sisartasavallaksi”, ei sisarella näytä olleen samanlaista ylhäältä tullutta tehtävää joka amerikkalaisilla oli.²⁷⁷

“The crisis in Europe” -artikkelin toinen osa kesäkuulta 1852 esitti hyvin sen, mistä “manifest destinyssä” lopulta oli kyse: Democratic Review kirjoitti, että amerikkalaiset kansalaisina autoivat Kreikkaa, Irlantia ja Teksasia näiden pyrkimyksissä, koska nämä taistelivat vapauden

²⁷⁶

“...for once the masses at home, are put under foot, the next step would be hostility to the United States.”

²⁷⁷

AWR, artikkelissaan “The Memphis convention and western improvements”, 1847, 5:6, 543-544, 559.

ja ihmisyyden “pyhien asioiden”²⁷⁸ puolesta. Heti perään se myös muistutti, että amerikkalaiset olivat myös “Kristuksen evankeliumin” puolella. Yhdysvaltojen “tehtävä” oli siis viedä eteenpäin sekä poliittisia vapauksia että myös kristinuskoa. Tai pikemminkin, nämä tehtävät olivat yksi ja sama asia. Tästä John O’Sullivan oli Democratic Review’ssa tehnyt jo vuonna 1839 seuraavanlaisia huomioita:

“Sivilisaation viimeinen järjestys, joka on demokraattinen, sai ensimmäisen pysyvän olemassaolonsa tässä maassa... Tähän lopputulokseen Kaitselmuksen järjestys on vienyt Anglo-amerikkalaisen rodun varhaisesta historiasta alkaen... Kristinuskon ja demokratia ovat sama asia. Mikä muu, tosiaan, demokratia onkaan kuin maanpäällistä kristinuskon...^{279,280}

Tämä O’Sullivanin ajattelutapa liittyi kokonaisuudessaan siihen sisällissotaa edeltäneelle Yhdysvalloille tyypilliseen poliittisten ja uskonnollisten missioiden sekoittumiseen, jonka myös kuuluisa amerikkalaisen demokratian tulkitsija Alexis de Tocqueville oli havainnut vieraillessaan maassa vuosina 1831-1832. Tocqueville oli tavannut amerikkalaisia puhumassa samaan hengenvetoon tasavallasta, vapaudesta ja uskonnosta. Tocqueville kutsui Uuden maailman kristinuskon “demokraattiseksi ja tasavaltalaiseksi” ja hämmästeli politiikan ja uskonnon liittoutumista keskenään: “amerikkalaisille kristinuskon ja vapauden ajatukset ovat niin täydellisesti sekoittuneet keskenään, että on lähes mahdotonta ymmärtää yhtä ilman toista.”Tocqueville tosin epäili amerikkalaisten uskonnollisen vakaumuksen aitoutta, mutta totesi kuitenkin heidän pitävän uskontoaan elimellisenä osana poliittista järjestelmäänsä. Tämän seikan Tocqueville totesi olleen yhteistä kaikille tapaamilleen amerikkalaisille, yhteiskunnallisesta asemasta tai puolueesta riippumatta.²⁸¹ Kristinuskon ja politiikan sekoittuminen oli paitsi poliittisille mielipidevaikuttajille ominaista, myös uskonnollisten johtajien tavoitteena: toisen suuren herätyksen saarnamies Charles G. Finney ilmoitti politiikan

²⁷⁸ “Sacred cause”.

²⁷⁹

“The last order of civilisation, which is the democratic, received its first permanent existence in this country... To this result the discipline of Providence has tended from the earliest history of the Anglo-American race... Christianity and democracy are one. What, indeed, is democracy but christianity in its earthly aspect...”

²⁸⁰ USMDR, artikkelissa “The course of civilization”, 1839, 6:21, 211.

²⁸¹

DIA, Alexis de Tocqueville amerikkalaisista, 292 - 293. Ks. myös s. 285 - 286, 288. Tocquevillestä enemmän ks. Laine 1999.

“olevan välttämätön osa kristinuskoa”²⁸². Kummatkaan, sen paremmin politiikan kuin uskonnonkaan kieltä käyttäneet, eivät nähneet tässä mitään ongelmia. Uskonnon ja politiikan sekoittuminen näyttää olleen yleisamerikkalainen ilmiö, joka vaikutti demokraattipuolueeseen yhtä lailla kuin uskonnollisimpiin whigeihin.

Tocquevillen havainnot tukevat varsin hyvin niitä päätelmiä, joita Democratic- ja Whig Review’sta voi tehdä vielä vielä muutamaa vuosikymmentä myöhemmin. Kirjoittaessaan diplomaatiasta ja etenkin amerikkalaisen laivaston mahdista Democratic Review kaivoi kesäkuussa 1852 jälleen esille maan vastakkaisuuden Eurooppaan nähden. Lehden mukaan Eurooppa oli kykenemätön toteuttamaan sitä missiota, johon Yhdysvallat oli ilmiselvästi kutsuttu: “koskaan ei ole sellaista niin mahtavaa tilaisuutta ihmisille suotu sitten historian alun, kuin mikä nyt näyttää kaitselmuksellisesti osoitetun tälle nuorelle tasavallalle...”²⁸³. Kansalliseen retoriikkaan kuului siis väistämättä kaksi puolta, tasavaltalainen eetos ja uskonnollinen “Kaitselmus”. Vaikka Tocqueville kertoi tavanneensa Yhdysvalloissa 1831-1832 ihmisiä, jotka vetosivat poliittisissa keskusteluissa Jeesukseen, näyttää tällainen spesifisti yhteen uskontoon liittyvä terminologia jääneen taakse ainakin lehdistön osalta. Mission valtuuttajaksi katsottiin riittävän “Kaitselmuksen”.

Ja missiosta todellakin oli kyse: huimasti kasvaneen laivastonsa avulla Yhdysvallat oli Democratic Review’n mukaan kykenevä haastamaan Euroopan valtiot, etenkin Englannin, kilpaan merten herruudesta. Lehteä tarkastellessa ajanjaksolla 1845-1852 tulee väistämättä pohtineeksi, kuinka nopeasti Teksasin, Meksikon, Kalifornian ja Oregonin alueiden liitosten jälkeen etenkin Democratic Review oli valmis kääntämään Yhdysvaltojen kurssin kohti uusia koitoksia: kilpaan Euroopan kanssa oikeasta maailmanjärjestyksestä. Whig Review’ssa oltiin tämän mission laadusta sen verran eri mieltä, että sen mukaan tuli ensin saada amerikkalainen poliittinen järjestelmä toimimaan kotona, jonka jälkeen vasta voitiin ajatella vapaus-ajatusten viemistä maan rajojen ulkopuolelle. Tähän vapauden levittämisen käynnistymiseen voisi mennä kauankin aikaa, mutta kun se käynnistyisi, se tosiaan koskettaisi koko maailmaa.²⁸⁴ Vaikka lehdet olivat eri linjoilla amerikkalaisen mission aikataulusta, sen luonteesta ja vaikutusalueesta oltiin samaa mieltä: amerikkalainen missio oli yhtä kuin koko maailmaan kohdistettu missio.

²⁸² Howe 1979, 18.

²⁸³

“Never was opportunity, so magnificent, afforded to a people since history began, as that which seems providentially presented to this young republic...”

²⁸⁴ Ks. AWR, artikkelissa “The policy of non-intervention”, 1852, 15:85, 1 - 10.

Samalla kun omalle kansakunnalle luotiin lehdissä ylevää ja koko maailmanhistoriassa poikkeuksellista missiota, oli lehdille itsestäänselvyys, että oli olemassa myös petettyjä missioita. Democratic Review'lle petettyä missiota edusti Meksiko, joka ei ollut kyennyt sivistämään alueidensa asukkaita. Molemmille lehdille myös Eurooppa oli pettänyt "Kaitselmuksen" luottamuksen: vanha maailma oli pysähtynyt taantumuksellisuuteensa ja despotiaan, eikä ollut toteuttanut kristillisiä velvoitteitaan. Motivaationsa amerikkalainen missio sai varsin vahvasti uskonnollisesta ajattelusta ja retoriikasta: vallalla oli voimakas kehitys-optimismi, jonka juuret olivat uskonnollisissa millennialistisissä ajatuksissa. Yhdysvaltojen nähtiin olevan "Kaitselmuksen" erityisessä suojeluksessa ja toteuttavan ihmiskunnan toista tärkeää missiota: jos kristinusko oli vapauttanut maailman hengellisesti, Amerikka toisi maailmalle poliittisen ja yhteiskunnallisen vapautuksen. Poliittinen ja spesifi uskonnollinen kieli erosivat kyllä toisistaan, mutta amerikkalaisilla oli eurooppalaisia vieraita hämmästyttänyt tapa pitää kristinuskoa ja politiikkaa lähes täysin yhtenevinä elämänalueina.

Democratic Review ja Whig Review viittasivat silloin tällöin myös erityiseen uskonnolliseen kieleen, kuten "Palestiinan kalastajiin", mutta yleensä varsin peiteltysti. Lehdille käyttökelpoisempi oli "Kaitselmus", joka käsitteenä kunnioitti erilaisia uskonnollisia näkemyksiä, eikä liian uskonnollisena estänyt nationalistista retoriikkaa toimimasta. Pohjimmiltaan "Kaitselmus" ei ollut uskonnollisen tradition Jumalan "Kaitselmusta", vaan nationalistista Amerikan "Kaitselmusta". Tämä "Kaitselmus" oli antanut erityisiä tehtäviä, joita vauraudella, väestönkasvulla ja parhaalla poliittisella järjestelmällä siunattu amerikkalainen kansakunta oli laitettu toteuttamaan. Tämä oli puhdasta "manifest destinyä", kansallisen mission väistämättömyyttä, jota muun muassa Meksikon oli Democratic Review'n retoriikassa mahdotonta käydä vastustamaan.

6. KUINKA TULKITA “MANIFEST DESTINYÄ”?

Tässä työssä on tutkittu kahta amerikkalaista kirjallista aikakauslehteä, Democratic Review’ta ja Whig Review’ta, niiltä vuosilta, jolloin “manifest destinyksi” ymmärretty retoriikka oli kuumimmillaan. Pelkästään kahden lehden perusteella ei voi lähteä vetämään kovin laaja-alaisia yleistyksiä. Silti on tämän lähdeaineiston perusteella todettava, että ainakin klassisten tutkimusten antamaa kuvaa “manifest destinystä” olisi syytä tarkentaa. Yllättäen painavimmaksi “manifest destinyn” tutkimukseksi on tämän lähdeaineiston perusteella nousemassa vanhin aihepiirin klassikko, Albert K. Weinbergin teos. Weinberg näyttäisi olevan oikeassa siinä, että “manifest destinyllä” oli voimakkaita yhteyksiä amerikkalaisen nationalismiin kehitykseen ja myös siinä, että “manifest destinyn” retoriikka joutui kohtaamaan voimakkaita moraalisia esteitä. Erityisesti Democratic Review’n ja Whig Review’n Meksikon sodan aikainen taistelu käsitteistä ja niiden merkityksestä heijastelee tätä: edellinen selitti sotimisen olevan sotaa rauhan puolesta, eli siis moraalista toimintaa, kun taas toinen piti hyökkäystä “sisartasavaltaan” “mallitasavallan” moraalialia rappeuttavana toimintana.

Sen sijaan Frederick Merkin paljon kiitetty “manifest destiny” -tutkimus 1960-luvulta näyttää tämän lähdemateriaalin puitteissa uudessa valossa. “Manifest destinyn” kielenkäyttö saattaa kyllä aluksi näyttää idealistiselta omien arvojen eteenpäinviemiseltä, mutta kun raaputetaan pintaa, paljastuvat ekspansion kansalliset syyt varsin nopeasti. Oma kansallinen identiteetti ei ollut kehittynyt riittävällä tavalla, mikä sai etenkin Democratic Review’n palstoilla aikaan varsin röyhkeän ekspansionistisen kielenkäytön nousun, joka tahtoi rakentaa kansallista omakuvaa toisten, heikompien kansallisuuksien kustannuksella. Lisäksi Merkin teoria “manifest destinystä” ensisijaisesti kontinentalismina ei vaikuta selkeältä, jos ottaa huomioon sen, kuinka nopeasti aikakauslehdet alkoivat tehdä Amerikasta maailmanvaltaa mantereellisen ekspansion tultua

täytetyksi.

Euroopan tasavaltalaisten auttamisen voi tietysti nähdä myös idealistisessa merkityksessä, mutta kun siitä kirjoitti etenkin Young America -liikkeen käsiin joutunut lehti, on kyseessä enemmän kansallinen kuin ihanteellinen retoriikka. Myös Whig Review näki maailmanvallaksi nousun Amerikan väistämättömäksi tulevaisuudeksi, vaikkakaan se ei toivonut tehtävän mitään hätiköityjä päätöksiä asian suhteen. Viimeiseksi vielä Merkin teorioista “manifest destinyn” lukeminen poikkeustapaukseksi Amerikan muuten viattomassa kansallisessa “missiossa” on hieman kyseenalainen. Jos “manifest destiny” oli kannatukseltaan heikkoa ja kestoaltaan lyhytaikainen ikävä ilmiö, miksi Yhdysvallat sitten valloitti koko 1800-luvun alueita naapureiltaan ekspansiivisen retoriikan myötävaikutuksella? Paljon parempia tapoja tulkita “manifest destinyä” ovatkin kansallisen identiteetin rakentamiseen liittyvät kysymykset, jotka olivat siirtolaistulvan ja kulttuurien sekoittumisen toden teolla alettua enemmän kuin ajankohtaisia nuoren kansakunnan elämässä. Pikemminkin “manifest destiny” muokkasi vanhoja amerikkalaisia käsityksiä uuden mantereen tehtävästä kuin radikaalisti poikkesi niistä.

Suomalaisen tutkijan Ari Helon sinänsä mielenkiintoinen klassisen tasavaltalaisuuden mukainen tulkinta ei sekään vastaa aivan sitä retoriikkaa, jota ainakin Democratic Review ja Whig Review harjoittivat. Helo on oikeassa siinä, että vastakkainasettelua Amerikan ja Euroopan välillä haettiin koko ajan ja vielä yhä enenevässä määrin. Hänen tulkintansa ei kuitenkaan vastaa täysin joihinkin “manifest destinylle” oleellisiin kohtiin: kun aikakauden historiaa kirjoitetaan, ei voida jättää huomioimatta muutamia keskeisiä käsitteitä, kuten “rotua”, “kehitystä”, “Kaitselmusta” tai “missiota”. Aikakauslehtien sivuilta on luettavissa huoli amerikkalaisen kansakunnan yhtenäisyydestä, joten niiden täytyi rakentaa Amerikasta niin yhtenäistä kuin suinkin mahdollista. Niinpä esimerkiksi verenperintöjen erot käännettiin positiiviseksi asiaksi ja kansakuntaa uskottiin johdattavan sellaisen voiman, joka oli antanut vain ja ainoastaan tälle kansakunnalle erityisen “mission”. Näiden käsitteiden tehtävänä oli paitsi luoda kansallista omakuvaa, myös häivyttää ekspansion toteuttamiseksi suoritettut poliittiset ja sotilaalliset toimet taka-alalle.

Lehtien artikkelit pyrkivät kohottamaan toisinaan rodun, toisinaan “Kaitselmuksen”, ylipersonalliseksi toimijaksi inhimillisten toimien tai päivänpolitiikan yläpuolelle. Näin väisteltiin etenkin Democratic Review’ssa niitä moraalisia kysymyksiä, jotka Weinbergkin näki keskeisinä “manifest destinyn” yhteydessä. Varhainen Whig Review koetti taistella moraalisen puhtauden puolesta ja paljastaa päätösten takana olevat henkilöt, kuten presidentti Polkin,

mutta sekin piti loppujen lopuksi ekspansiota väistämättömänä. Seoli myös aikakautensa lapsi, joka tahtoi nähdä villien preerioiden täyttyvän teistä, jokien kanavista ja erämaiden kaupankäynnistä. Näin tultiin lähelle sitä länsimaalaiselle ihmiselle ominaista kehitysoptimismia, joka on kesyttänyt luonnon, teollistunut ja järkeistänyt toimintansa uskoen kehittyvänsä jatkuvasti kohti parempia aikoja. Whig Review'n käsitteistö heijastelee paremmin yleisiä länsimaisen ihmisen ideaaleja, mutta kuten olemme huomanneet, senkin käsitteistössä Amerikka oli kehityksen huippu ja historian käännekohta, siis yliverainen muihin nähden.

Perustellumpaa onkin nähdä “manifest destiny” -retoriikka osana laajempaa kansallisen identiteetin kehitystä, jolloin myös eurooppalaisten siirtolaisten Amerikkaan tuoma henkinen pääoma tulee paremmin ymmärretyksi. Vaikka amerikkalaiset poliittiset instituutiot tasavaltalaisuuden retoriikkoineen olivat Euroopan monarkistisuudesta juuri pyhän allianssin jälkeisellä ajalla voimakkaasti poikkeavia, ei ole syytä pitää Amerikkaa henkiseltä osaltaan “pullosta” säilyneenä. Samalla kun yhä vuolaampi siirtolaisuus kiihtyi Euroopasta, ei Yhdysvallat mitenkään voinut olla saamatta vaikutteita varhaisista eurooppalaisista nationalistisista ideoista. Muuttajien henkisen pääoman on täytynyt olla suurta varsinkin demokraatti-puolueessa, johon emigranttien äänet pääosin kanavoituivat.

Vaikka tasavaltalaisella ja uskonnollisella retoriikalla oli paikkansa “manifest destinyssä”, ei etenkään jälkimmäistä voi luokitella minkään idealistisen otsikon alle. Tasavaltalaisuudessakin heijastui Amerikan erityislaatuisuus, sillä vaikka Rooma nähtiin Yhdysvaltain varhaisena esikuvana, saatettiin tasavaltalaista Roomaa tulkita myös omaa kansakuntaa vasten: Yhdysvallat oli lehdille selvästi oikeamielisempi ja velvollisuudentuntoisempi kuin antiikin edeltäjänsä. Lisäksi Amerikka oli lehdille eräänlainen historian huipentuma tai täyttymys, jollaista maailmanhistoria ei koskaan ollut todistanut. Tasavaltalainen retoriikka oli siten ensi sijassa kansallista tasavaltalaista retoriikkaa. Lisäksi lehtien käsitteistöstä oli kadonnut jo suoranainen ja yksityiskohtainen uskonnollinen käsitteistö, kuten “toinen Israel”, vaikka uskonnon rooli yhteiskunnassa ja politiikassa oli vahvaa. Uskonnollisuus näyttäytyi kansallisena uskontona, jossa ei puhuttu selvin käsittein minkään uskontokunnan käsitteillä, vaan esimerkiksi “Kaitsemuksena”, joka oli tarpeeksi neutraali ja monitahoinen käsite.

Myöhemmin olisi aiheellista laajentaa lähdepohjaa ja tutkia, löytyykö samanlaisia näkökulmia muista amerikkalaisista lehdistä samalta ajalta. Käsitehistoriallinen lähtökohta ja kansallisen identiteetin kysymysten esille nostaminen näyttävät ainakin olevan erityisen antoisia tapoja tulkita “manifest destinyä”. Olisi aiheellista myös tutustua muualla kuin koillisrannikolla

julkaistuihin lehtiin ja katsoa, poikkesiko niiden retoriikkaa monessa mielessä erilaisen koillisen painotuksista. Lisäksi olisi aiheellista pohtia laajemman lähdemateriaalin valossa, voidaanko “manifest destiny” pitää vain sisällissotaa edeltävää aikaa kuvaavana käsitteenä, vai voidaanko se liittää myös 1800-luvun lopun ekspansiiviseen Amerikkaan? Entä oliko tuon aikakauden yhteiskunnalla jotain yhtäläisyyksiä varsinaisen “manifest destinyn” ajan Amerikkaan, jotka voisivat selittää ekspansionismin uutta nousua vuosisadan lopulla?

“Manifest destiny” oli Charles H. Brownin mukaan ajankohtainen ainakin vuonna 1895, jolloin lehdistö kuulutti jälleen käsitettä uuden valloitushalun ilmaannuttua. Samaisena vuonna John O’Sullivan kuoli unohdettuna ja yksinäisenä miehenä New Yorkissa. Vireää ja nuorekasta uutta amerikkalaisuutta edustanut O’Sullivan oli joutunut muuttamaan kaoottisen sisällissodan keskeltä Eurooppaan. Hän oli asunut tuolla monarkian ja korruption pesässä kahdeksantoista vuotta, 1863-1881. O’Sullivan mainittiin lehdistön muistokirjoituksissa kirjailija Nathaniel Hawthornen ystävänä, mutta hänen rooliaan “manifest destinyn” käsitteen luoja ei muistanut enää kukaan.²⁸⁵ Ekspansion uuden nousun O’Sullivan ehti kyllä todistamaan, mutta Euroopan asioiden ratkaisijaa tai maailmanvaltaa ei Amerikasta hänen elinaikanaan tullut, 1800-luvun puolivälin lopulta oikeaan osuneista arvioista, huolimatta. Siinä “manifest destinyn” kirjalliset aikakauslehdet olivat oikeassa, että Amerikasta tuli merkittävä luku maailmanhistorian virrassa. Yhdysvaltojen erityinen historiallinen merkitys oli uskomus, joka sai amerikkalaiset työskentelemään voimakkaasti sen toteutumiseksi. Lopulta se näki myös päivänvalon.

²⁸⁵ Brown 1980, 464.

LÄHTEET

1. Alkuperäislähteet

Alexis de Tocqueville: Democracy In America (DIA). New York., 1969. (Kääntänyt: George Lawrence)

The American Whig Review (AWR). [Http://cdl.library.cornell.edu/moa/moa_browse.html](http://cdl.library.cornell.edu/moa/moa_browse.html)
22.10.2002

John Winthrop's City upon a hill 1960. [Http://mtholyoke.edu/acad/intrel/withrop.htm](http://mtholyoke.edu/acad/intrel/withrop.htm) 2.12.2000.

Manifest destiny and imperialism question (MDIQ). Toimittanut Charles L. Sanford. [Yhdysvallat] 1974.

A Nineteenth-century American reader (NAR). Toimittanut: M. Thomas Inge. [Filippiinit] 1989.

The United States Magazine And Democratic Review (USMDR).
[Http://cdl.library.cornell.edu/moa/moa_browse.html](http://cdl.library.cornell.edu/moa/moa_browse.html)
22.10.2002

2. Tutkimuskirjallisuus

Adair John 1982: Founding fathers; the puritans in England and America. Lontoo.

- Ahlstrom Sydney E. 1972: A Religious history of the American people. Binghampton.
- Ahonen Risto 1983: Kristillisen lähetystyön ja amerikkalaisen imperialismiin dilemma John R. Mottin ajattelussa. Vammala.
- Altschull J. Herbert 1990: From Milton to McLuhan; The Ideas behind American journalism. New York.
- Anderson Benedict 1983: Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism. Lontoo.
- Banning Lance 1992: the Jeffersonians: First principles - Democrats and the American idea; a Bicentennial appraisal. Toimittanut: Peter B. Kovler. Washington.
- Berens John F. 1978: Providence & patriotism in early America 1640-1815. Charlottesville.
- Billington Ray Allen 1974: Westward expansionism; a History of the American frontier. New York.
- Brown Charles M. 1980: Agents of manifest destiny: the lives and times of the filibusters. Chapell Hill.
- Burke Peter 1992: History and social theory. Cambridge.
- Claydon Tony ja McBride Ian 1998: Protestantism and national identity; Britain and Ireland, c. 1650-c.1850. Toimittaneet Claydon Tony ja McBride Ian. Cambridge.
- Cochrane Willard W. 1979: The Development of American agriculture; a historical analysis. St. Paul.
- Commager Henry Steele 1978: the Empire of reason; How Europe imagined and America realized the enlightenment. New York.
- Coutryman Edward 1996: Americans; a Collision of histories. New York.

Crunden Robert M. 1990: a Brief history of American culture. Jyväskylä.

Emery Edwin ja Smith Henry Ladd 1954: the Press and America. New York.

Fiske John 1992: Merkkien kieli; johdatus viestinnän tutkimiseen. Tampere.

Forbes Christopher J. 1986: The American Whig Review - American literary magazines: The Eighteenth and nineteenth centuries. Toimittanut: Edward E. Chielens. New York.

Gellner Ernest 1983: Nations and nationalism. Oxford.

Hagenbüchle Roland ja Raab Josef 2000: Negotiations on America's national identity. Stauffenburg.

Hall Stuart 1999: Identiteetti. Toimittaneet: Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere.

Halmesvirta Anssi 1993: Turanilaisia ja herrasneekereitä: aatehistoriallisia tutkimuksia brittiläisestä rotuajattelusta. Tampere.

Hanak Peter 1991: The Corvina history of Hungary; from earliest times until the present day. Toimittanut Peter Hanak. Budapest.

Hastings Adrian 1999: The construction of nationhood: ethnicity, religion and nationalism. Cambridge.

Helo Ari 1995: Monroen opin maaginen ympyrä. Tasavaltalaisen imperiumin ihanne yhdysvaltalaisten valloitusotien aatehistoriassa 1776-1900 - Historiallinen arkisto 105. Toimittanut: Merja Lahtinen. Helsinki.

Henriksson Markku 1990: Siirtokunnista kansakunnaksi; johdatus Yhdysvaltain historiaan. Jyväskylä.

Henriksson Markku 1994: Kotka ja vaahteranlehti; johdatus Pohjois-Amerikan tutkimukseen. Helsinki.

Henry Maureen 1979: *the Intoxication of power; an Analysis of civil religion in relation to ideology*. Dordrecht.

Hobsbawn Eric 1994: *Nationalismi*. Jyväskylä.

Horsman Reginald 1981: *Race and manifest destiny*. [Yhdysvallat]. Cambridge (Mass.).

Howe Daniel Walker 1979: *The Political culture of the American whigs*. Chigago.

Howe Daniel Walker 1990: *Religion and the politics in the antabellum north - Religion and American politics*. Toimittanut Mark A. Noll. Oxford.

Ihalainen Pasi 1998: *Yksityistyneen uskonnollisuuden maa vai toinen Israel? - historiallinen aikakauskirja, nro 3*. Vammala.

Ihalainen Pasi 2001: *Varhaismodernien kansallisten identiteettien historiaa kansallisesta ja vertailevasta näkökulmasta - Historiallinen aikakauskirja 99:4*. Helsinki.

Ihalainen Pasi 2002: *Britannia; saarivaltakunnan Eurooppa-suhteiden historia*. Keuruu.

Iriye Akira 1977: *From nationalism to internationalism; US foreign policy to 1914*. Trowbridge and Esher.

Jolkkonen Jari ja Kotila Heikki 1996: *Kirkon poika; Martti Luther tänään*. Pieksämäki.

Julien Claude 1970: *Imperiumin kasvot*. Helsinki.

Kemiläinen Aira 1964: *Nationalism. Problems concerning the word, the concept and classification*. Jyväskylä.

Kemiläinen Aira 1993: *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa; Rotuteoriat ja kansallinen identiteetti*. Tampere.

Kemiläinen Aira 1994: *Rotu, orjuus, rasismi - Historiallinen aikakauskirja 92:2*. Helsinki.

Kelley Robert 1992: a Portrait of democratic America in the mid-nineteenth century - Democrats and the American idea; a Bicentennial appraisal. Toimittanut: Peter B. Kovler. Washington.

Kidd Colin 1999: British identities before nationalism; ethnicity and nationhood in the Atlantic world, 1600-1800. Cambridge.

Kivikuru Ullamaija 1998: Viestinnän jäljillä; näkökulmia uuden ajan ilmiöön. Toimittaneet: Ullamaija Kivikuru ja Risto Kunelius. Porvoo.

Kontler Laszlo 1999: Millenium in central Europe; a history of Hungary. Budapest.

Klinge Matti 1999: Suomen sinivalkoiset värit; kansallisten ja muidenkin symbolien vaiheista ja merkityksestä. Keuruu.

Laine Jermu 1999: Alexis de Tocqueville; demokratian ja vapauden moderni yhteensovittaja. Helsinki.

Lipset Seymour Martin 1979: The First new nation; the United States in historical and comparative perspective. New York.

Marsden George M. 1990: Religion and American culture. San Diego (Calif.).

Marty Martin E. 1987: Religion and republic; the American circumstance. Boston.

May Henry F. 1983: Ideas, faiths and feelings. Essays on American intellectual and religious history. New York.

Mead Sydney E. 1977: The Old religion in the brave new world; Reflections on the relation between christendom and the republic. Berkeley.

Merk Frederick 1978: History of the westward movement. New York.

Merk Frederick 1983: Manifest destiny and mission in American history; a reinterpretation - with the collaboration of Lois Bannister Merk. New York.

Moseley James G. 1981: a Cultural history of religion in America. Connecticut.

Mott Frank Luther 1957: a History of American magazines 1741-1850. Cambridge (MA).

Nevins Allen 1947: Ordeal of the union I-II. New York.

Nye Russel B. 1974: Society and culture in America, 1830-1860. New York.

Päärnilä Ossi 1998: Race, religion and history in the one-Ireland and partition arguments, 1833-1932. Lievestuore.

Raunio Antti 1999: Suurten kirkkokuntien eettinen opetus - Rahan teologia ja Euroopan kirkot; lopun ajan sosiaalietiikka. Toimittanut: Jaana Hallamaa. Juva.

Reinhold Meyer 1984: Classica Americana; the Greek and Roman heritage in the United States. Detroit.

Sanford Charles L. 1974: Manifest destiny and the imperialism question. New York.

Saukkonen Pasi 1999: Suomi, Alankomaat ja kansallisvaltion identiteettipoliittika: tutkimus kansallisen identiteetin poliittisuudesta, empiirinen sovellutus suomalaisiin ja hollantilaisiin teksteihin. Helsinki.

Skinner Quentin 1999: Rhetoric and conceptual change - Finnish yearbook of political thought: conceptual change & contingency, 3:1999. Toimittanut: Kari Palonen. Jyväskylä.

Smith Anthony D. 1991: National idenity. Lontoo.

Stephanson Anders 1995: Manifest destiny; American expansionism and the empire of right. New York.

Tocqueville Alexis de 1969: Democracy in America. New York.

Tommila Päiviö ja Keränen Kaija 1974: Lehtihistoria ja sen tutkimus. Turku.

Watson Harry L. 1992: the Ambiguous legacy of Jacksonian democracy - Democrats and the American idea; a Bicentennial appraisal. Toimittanut: Peter B. Kovler. Washington.

Weinberg Albert K. 1963: Manifest destiny, a Study of nationalist expansionism in American history. Chigago.

Weiner Bruce I. 1986: The United States Magazine And Democratic Review - American literary magazines: The Eighteenth and nineteenth centuries. Toimittanut: Edward E. Chielens. New York.

Virtanen Keijo 1988: Atlantin yhteys; tutkimus amerikkalaisesta kulttuurista, sen suhteesta ja välittymisestä Eurooppaan vuosina 1776-1917. Helsinki.

Virtanen Keijo 1991: Itsenäistymisestä sisällissotaan - Uuden maailman jättiläinen; Yhdysvaltain historia. Tekijät Reino Kero, Auvo Kostiainen ja Keijo Virtanen. Keuruu.

Wolffé John 1998: A Transatlantic perspective: protestantism and national identities in mid-nineteenth-century Britain and The United States - Protestantism and national identity: Britain and Ireland; c. 1650-1850. Toimittaneet: Tony Claydon ja Ian McBride. Cambridge.

Lehtiartikkelit:

Claydon Tony 1996: Faith and flag - The Times Higher Education Supplement. Prescott, Merseyside.

Collinsson Patrick 1996: Opening windows into men's souls - The Times Higher Education Supplement. Prescott, Merseyside.

